

TERVOLA 41, 47, 48, 49 ja 50 TÖRMÄVAARA

Kivikautisten asuinpaikkojen
kartoitus, koekaivaus ja tark-
kastus elo-syyskuussa 1986

Markku Heikkinen

Sisälllys

1. JOHDANTO	1
2. KARTOITUS- JA KOEKAIVAUSSALUEIDEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	4
3. TUTKIMUSMENETELMÄT JA KAIVAUSTEKNIikka	5
4. TERVOLA 48 TÖRMÄVAARA	7
4.1. Arkistotietoja	7
4.2. Asuinpaikan sijainti ja topografia	8
4.3. Karttoitus- ja koekaivaustekniikka	9
4.4. Maaperä ja löydöt	10
4.5. Yhteenveto	12
5. TERVOLA 50 TÖRMÄVAARA	12
5.1. Arkistotietoja	12
5.2. Asuinpaikan sijainti ja topografia	13
5.3. Karttoitus- ja koekaivaustekniikka	14
5.4. Maaperä ja löydöt	16
5.4. Yhteenveto	17
6. TERVOLA 49 TÖRMÄVAARA	17
6.1. Arkistotietoja	17
6.2. Asuinpaikan sijainti ja topografia	18
6.3. Karttoitus- ja koekaivaustekniikka	20
6.4. Maaperä ja löydöt	21
6.5. Yhteenveto	22
7. TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA	22
7.1. Arkistotietoja	22
7.2. Asuinpaikan sijainti ja topografia	23
7.3. Karttoitus- ja koekaivaustekniikka	25
7.4. Maaperä ja löydöt	26
7.5. Yhteenveto	30
8. TERVOLA 41 TÖRMÄVAARA	30
8.1. Arkistotietoja	30
8.2. Tarkastus	31
9. TUTKIMUKSEN TULOKSET	32
Luettelo kertomukseen liittyvistä kartoista	34-39
Negatiiviluettelo	40-44
Dialuettelo	45-49
Topografikarttaotteet 1:100 000 2542+2524 KARUNKI JA 2631 TÖRMÄSJÄRVI	50

TERVOLA 26-28, 30, 37-42, 44-56 ja 101 TÖRMÄVAARA	51
Peruskarttaote 1:20 000 2542 12 TERVOLA	
Yleiskartat 1-5 1:1000	52-56
Pintavaaituskartat 1-5 1:1000	57-61
Korkeuskäyräkartat 1-5 1:1000	62-66
Koekuopparivien profiilikartat 1:100	67-85
Koekuoppien tasokartat 1:25	86-87
Koekuoppien profiilikartat 1:25	88-92
Asuinkuopan pintavaaituskartta 1:50	93
Asuinkuopan isaritmikartat 1:50	94-95
Asuinkuopan tasokartat 1:50	96-103
Asuinkuopan profiilikartat 1:25	104
Asuinkuopan löytökartat 1:50	105-111
Kuvataulut	112-126
Liitteet 1-3	127-129

1. JOHDANTO

Ensimmäinen arkeologinen löytö Törmävaaran koillisosasta on soranotossa v. 1946 esiin tullut hirvenpääkoristeinen liusketikari. Varsinaisesti Törmävaaran asuinpaikkakompleksin löysi kuitenkin Aarni Erä-Esko 1950- ja 1960-luvuilla paikalle tekimillään inventointimatkoilla. Törmävaaran koilliskulmaa on inventoinut myös Anja Sarvas v. 1970. Kaivauksia täällä ovat suorittaneet M. Lönnberg v. 1970 Tervola 30:ssä ja 40:ssä, Leena Ruonavaara Tervola 42:ssa v. 1979 ja Eeva-Liisa Nieminen Tervola 30:ssa ja 41:ssä vuosina 1982-84 ja 1986 (ks. yleiskartta 5 s. 56).

Ensimmäiset tutkimukset Törmävaaran pohjoisrinteeltä ovat peräisin vuodelta 1973, jolloin Varejon koulun johtajaopettaja Kinnunen osoitti sen vuoden kaivausjohtaja Maarit Lönnbergille ennen tuntemattoman asuinuoppa-alueen Törmävaaran pohjoisrinteeltä. M. Lönnberg nimesi sen Tervola 44:ksi (=L. Ruonavaaran Tervola 49). Tällöin ilmeni vaaran pohjoisrinteellä sijaitsevan muuallakin samanlaisia asuinuopparyhmiä.

V. 1979 Tervola 42:n kaivausten aikana L. Ruonavaara tarkasti Tervola 49:stä n. 600 metriä itään sijaitsevan kvartsi- ja kivilaji-iskoksia sisältävän Tervola 47:n löytöpaikan, jossa tällöin havaittiin mahdollisia asuinuoppia. Samoin löydettiin Tervola 49:stä n. 1000 metriä länteen sijaitseva Tervola 48, jossa havaittiin toistakymmentä soikeata syvännettä. Löytöinä saatiin tuuran katkelma KM 20692:2.

V. 1980 L. Ruonavaara kartoitti ja koekaivoi Tervola 47:ää ja 49:ää sekä kartoitti Tervola 48:aa, jotka kaikki sijoitettiin samaan koordinaatistoon. Tervola 47:ssä ja 49:ssä tehtiin n. 60-100 metriä pitkiä koeojia 100 metrin välein rinteen korkeuskäyriä vastaan. Kaikkialla tehtiin 20 x 20 metrin paalutus fosfaattitutkimusta varten. Samoin kaivettiin Tervola 49:ssä asuinuoppa, josta kuten myös koekuopista saatiin kvartsikaapimia, kvartsi- ja kivilaji-iskoksia,

palanutta luuta, hiottujen kiviesineiden katkelmia ym, muttei keramiikkaa. Korkeuksien perusteella ne ajoitettiin tyyppillisen kampakeramiikan ajalle ja kivikauden lopulle. Koe-kuoppia kaivettiin 367 m^2 ja ne peittivät $65\,200 \text{ m}^2$ kokoisen alueen.

V. 1982 Tervola 30:n asuinpaikan kaivausten aikana E.-L. Nieminen tarkasti Tervola 49:n, jolloin se todettiin v. 1981 osittain tuhoutuneen metsäaurauksessa. Aurasojien valleista löydettiin runsaasti erilaista löytömateriaalia. Samalla Tervola 49:n ja 48:n välissä havaittiin lisää asuin-kuoppia ja kaatuneiden puiden juurista löytyi tulisijoja, kvartsi-iskoksia, luuta ja hiiltä. Alue nimettiin Tervola 50:ksi.

V. 1983 E.-L. Nieminen tarkasti Tervola 40:n, 47:n, 48:n ja 49:n asuinpaikat, jolloin useista paikoista löydettiin uusia löytökeskittymiä ja asuin-kuoppia. Tällöin osoittautui koekai-vausten ja kartoitusten jatkaminen välttämättömäksi Törmävaaran pohjoisrinteellä.

Edellämainittu työ suoritettiin v. 1985, jolloin havaittiin koko Törmävaaran pohjoisrinteen lähes katkeamattomana ketjuna täyttävien asuinpaikkojen sijaitsevan etupäässä mäntyä kasvavan hiekkakankaan eri rantaterasseilla n. 39-70 metrin korkeuksien välissä. Suurinta osaa kartoitusalueetta rajasi n. 55 metrin korkeuskäyrälle saakka jänkä. Etelässä aluetta rajasi vaaran jyrkkenevät rinteet, jotka muuttuivat osittain jo kartoitusalueella rakaksi n. 62-64 m mpy:lla. Myös asuin-kuoppia oli lähes katkeamattomana ketjuna pohjoisrinteellä. Kuopattomuus ja löydöttömyys johtui useimmiten maaston kivi-syydestä, kosteudesta tai jyrkkyydestä. Suurimmat kuoppakeskitymät sijaitsivat kartoitusalueen länsipäässä Tervola 48:ssa, useilla lähekkäisellä terassilla. Siellä on 500×250 metrin kokoisella alueella puolet Törmävaaran asuin-kuopista. Koko kartoitusalueen pituus oli 2,5 km ja leveys 100-400 metriä eli v. 1985 kartoitettiin $485\,100 \text{ m}^2$. Tästä alueesta koe-kuopitettiin $80\,000 \text{ m}^2$ Tervola 40:ssä ja 47:ssä. Samanai-kaisesti Leena Ruonavaara kaivoi Tervola 48:ssa 2,5 asuin-kuopaa 622 m^2 :n alueella.

Alimmat asuinkuopat sijaitsivat n. 40 m mpy:lla Tervola 26:ssa ja ylimmät 67 m mpy:lla Tervola 49:ssä. Valtaosa kuopista sijaitsi kuitenkin 53-61,5 metrien korkeuskäyrien välissä, jolloin ne ajoittuvat A. Siiriäisen diagrammin perusteella myöhäiskampakeramiseksi ajalle n. 2800-2300 eKr. Ylimmät kuopat olisivat tyypillisen kampakeramiikan alusta ja alimmat kuopat kuuluisivat kivikauden lopulle. Korkeuskäyrien perusteella Törmävaaran eri asuinkuoppa-alueita on käytetty samanaikaisesti, sillä samalla korkeudella tavataan asuinkuoppia Törmävaaran pohjoisrinteen länsi- ja itäpäässä.

Asuinkuopat olivat keskimäärin 8-10 x 5 - 6 x 0,3 - 0,7 metrin kokoisia soikeahkoja kuopanteita, mutta myös pyöreitä ja suunnikkaanmuotoisia pyöristetyin kulmin esiintyi. Yhteensä kuoppia kartoitettiin 500, joista halkaisijaltaan yli neljä metriä asuinkuopiksi luokiteltavia oli 305. Loput olivat likakuoppia, pyyntikuoppia, puunkaatoja, tervahautoja ym.

Koekaivauksissa Tervola 47:n asutuksen alaraja todettiin olevan alempana kuin aiemmissa tutkimuksissa oli havaittu. Palaneita kiviä ja kvartsi-iskoksia löydettiin vielä 54 m mpy:lla. Tervola 40:n koekaivausalueella havaittiin kaksi löytövyöhykettä, joista alempi 350 x 30 metrin kokoinen löytövyöhyke sijaitsi 63,30 metriä mpy:lla, ja joka oli jatkoa M. Lönnbergin v. 1972:n kaivauksilla Tervola 40:ssä ja 30:ssä. Molemmista jälkimmäisistä paikoista on löydetty tyypillistä kampakeramiikkaa.

Ylempi 100 x 10 metrin kokoinen hiekkakuopan reunalla kulkevalla tiellä sijaitseva löytövyöhyke oli 68,50 metriä mpy:lla. Se oli korkein Törmävaarassa sijaitseva suurempi löytöpaikka. Löytöesineistöä koekaivausalueilta oli vähän ja se ei sisältänyt ajoittavaa materiaalia. Yhteensä koekuopat käsittivät 218 m².

Kesällä 1986 sai allekirjoittanut museoviraston esihistorian toimistosta määräyksen jatkaa Tervolan Törmävaaran pohjoisrinteen kartoitusta ja koekaivausta. Työt suoritettiin ajalla 4.8.-30.9.1986 ja ne rahoitettiin työvoimaministeriön vuoden 1986

valtion työohjelmasta Tervolan Törmävaaran arkeologisiin kaivauksiin myöntämistä 408 000 markasta, joista pääosa käytettiin Eeva-Liisa Schulzin Tervola 30:n kaivauksiin. Museovirasto ja Tervolan kunta solmivat laskutyöurakan Törmävaaran kaivausten suorittamisesta. Museovirasto toimi työn teettäjänä, joka vastasi työn suunnittelusta ja työnjohdon palkkauksesta, Tervolan kunta toimi urakoitsijana, joka palkkasi kaivajat ja hankki mm. kaivauskopit. Kunta laskutti museovirastoa aiheutuneista kustannuksista.

V. 1986 kartoitettiin 66 000 m² v. 1985 kartoitetun 485 000 m² lisäksi. Koekuoppien ja kaivauksen pinta-ala oli 637 m². Piirtäjänä toimi fil.yo. Timo Pärssinen ja kaivajina 5 henkeä.

2. KARTOITUS- JA KOEKAIVAUSSALUEIDEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

V. 1985 ja 1986:n kartoitus- ja koekaivaussalueet sijaitsivat Tervolan Törmävaaran pohjoisrinteen hiekkaterasseilla vaaraa kiertävän metsäautotien pohjoispuolella. Kartoitusalueen läntisin reuna sijaitsi Tervolan kirkosta n. 7,8 km luoteeseen suunnassa 338/400⁰ Törmävaaran luoteiskulmassa ja itäisin reuna Tervolan kirkosta 6,4 km luoteeseen suunnassa 358/400⁰ Sihtuunaan vievän asfalttitien reunassa. Kartoitusalueen pituus oli 2,5 km ja leveys n. 100-400 metriä (ks. kartat s. 50-51 ja 52-56).

Kartoitusalue oli melkein kokonaan metsää. Rakennuksia, hiekkakuoppia ja siirreltyä maata sijaitsi vain alueen itäpäässä Varejoen peruskoulun luona.

Asuinpaikkoja rajoitti pohjoisessa n. 55 metrin korkeuskäyrälle saakka jänkä-kosteikko. Etelässä oli vaaran jyrkkenevät rinteet, jotka muuttuivat osittain jo kartoitusalueelle rakaksi n. 62-64 m mpy:lla. Alueen länsilaidassa sijaitsi useita lampia, lähteitä ja puroja, jotka olivat kaivausaikana osittain kuivina. Purot virtasivat vaaran pohjoispuolella kulkevaan Rokonojaan.

Asuinpaikkavyöhykkeellä maaperä oli ohuen jäkälää ja sammalta kasvavan turvekerroksen alla keltaista hiekkaa. Puusto oli lähinnä eri-ikäistä männikköä. Jängän reunalla lehti- ja kuusipuut olivat enemmistönä.

V. 1985:n koekaivausalueet Tervola 40 ja 47 sijaittivat kartoitusalueen itäpäässä Törmävaaran koilliskulmassa ison ja pienen hiekkakuopan välissä sekä niiden länsipuolella mäntyä kasvavalla (osittain hakkuuaukiona) hiekkapohjaisella kankaalla. Alue muodostui useista rantaterasseista, jotka pohjoisessa rajoittuivat jänkään ja etelässä jyrkemmin nouseviin hiekkaterasseihin. Idässä alue rajoittui Tervola 30:n kaivausalueeseen ja lännessä vanhaan metsäaurausalueeseen. V. 1986 suoritettiin koekaivaus koko Tervola 40:n länsipuolisella kartoitusalueella, jota ei L. Ruonavaaran v. 1980 ja allekirjoittaneen v. 1985 koekaivauksissa oltu vielä tutkittu.

3. TUTKIMUSMENETELMÄT JA KAIVAUSTEKNIikka

V. 1985 Kartoituksessa käytettiin hyväksi L. Ruonavaaran v. 1980 vetämiä linjoja, joiden kiinne kohta oli Tervola 47:ssä sijaitseva Vaararinne RN:o 97:n ja Alakantola RN:o 13:187:n tilojen välisen rajalinjan ja metsäpolun risteytys (ks. yleiskartta 4 s. 55). Päälinja $y = 5000$:n poikkeama pohjoisesta oli $25/400^0$ luoteeseen. Tätä linjaa vastaan oli paalutettu kohtisuoraan x-linja 1000, joka ulottui n. 1,5 km länsilounaaseen Tervola 48:aan. Siellä oli asuinuoppien piirtämistä varten paalutettu 20 x 20 metrin ruudukko, jota v. 1985 jatkettiin vetämällä aluksi x-linjoja länteen ja muodostamalla niiden avulla 20 x 20 metrin ruudukko pintavaaitusta ja asuinuoppien piirtämistä varten.

Tervola 48:sta kartoitus jatkui itään vetämällä x-linjasta 1000 pohjoiseen 20 metrin välein y-linjoja 20 metrin paaluvälein. Ne ulottuivat tavallisesti jängälle saakka tai vain asuinuoppa-alueille, jos asuinuoppia ei havaittu etäämpänä.

Asuinkuopattomilla tai tuhotuilla alueilla y-linjojen välejä harvennettiin 60 metriin. Tervola 49:stä itäänpäin mentäessä paalutusta laajennettiin myös x-linjan 1000 eteläpuolelle. Koordinaatisto kasvoi itään ja pohjoiseen.

V. 1986 jatkettiin koekaivauksen yhteydessä edellisvuoden yleiskarttojen täydentämistä. Samalla Tervola 48:ssa ja 49:ssä jatkettiin kertoitusta uusien löytöjen takia pitemmälle jängälle. Koko kartoitusalueesta piirrettiin uudet yleiskartat mk 1:1000. V. 1985:n pintavaaaituskarttoihin ja korkeuskäyräkarttoihin mk 1:1000 lisättiin uuden pintavaaaitusluvut ja korkeuskäyrät (kartat s. 52-66).

Koekuopat kaivettiin tavallisesti 1 x 2 metrin kokoisina n. 50 cm:n syvyisiksi tai löydöttömään maahan saakka. Kuopat pyrittiin kaivamaan paalujen koillispuolelle aina maaston ja maaperän sen salliessa. Koeojia kaivettiin tarpeellisiin paikkoihin. Kuoppia siirrettiin edullisempaan paikkaan joissakin tapauksissa varsinaisesta paikastaan puuston säästämissä takia. Kaivaminen suoritettiin etupäässä lastoilla, mutta lapiota käytettiin tarvittaessa. Koekuopat peitettiin välittömästi kaivamisen ja dokumentoinnin jälkeen. Ne merkittiin yleiskarttoihin ja liesikiveyksiä ym. sisältävistä koekuopista piirrettiin tasokartat ja profiilikartat mk 1:25 (kartat s. 86-92). Koekuoppien paikat merkittiin profiilikarttoihin mk 1:100, joihin ei merkitty maalaatuja (kartta s. 67-85).

Tervola 47:ssä asuinkuoppa nr. 246 paalutettiin 2 x 2 metrin paaluväleihin 12 x 10 metrin alueelta. Kuoppa jaettiin neljään sektoriin A-D, jotka kaivettiin pareittain 5 cm:n tasoissa. Tasokartat piirrettiin mk 1:50 ja profiilikartat mk 1:25 (kartat s. 96-103 ja 104).

Tarvittaviin vaaituksiin käytettiin 59:ää kiintopistettä, joihin korkeudet saatiin valtakunnallisesti korkeuspisteestä nro 562602, joka sijaitsee kartoitusalueelta pohjoiseen pisteessä $x = 7338,25$ $y = 2532,10$ peruskartalla 2542 12 TER-

VOLA. Korkeus tälle Varejoen kylän entisen osuuskaupan kivi-
jalassa olevalle kiintopisteelle oli 42.37 m mpy:lla. Varsi-
naisten kiintopisteiden lisäksi kasvillisuuden ja suurien
korkeuserojen vuoksi käytettiin apukiintopisteitä.

4. TERVOLA 48 TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinpaikan kartoitus ja koekaivaus

4.1. Arkistotietoja

Kunta: Tervola

Kylä: Varejoki

Tilat: Ylimikkotervo RN:o 4:68, om. Helmi Pallari ym.

Alapää, 95300 TERVOLA

Astus Ylitalo RN:o 4:73, om. Suomen valtio

Isotervo RN:o 3:69, om. Esko Lahti, Alapää, 95300 TERVOLA

Peruskartta 2542 12 TERVOLA, painettu 1981

Koordinaatit paalun 1280/3200 kohdalla länsipäässä: x = 7337 10

y = 2530 12

z = 56,90 m

Koordinaatit paalun 1000/3640:n kohdalla itäpäässä:

x = 7336 98

y = 2530 70

z = 62,73 m

Aikaisemmat löydöt: KM 20692:1-3, diar. 19.12.1979

KM 22072:1-26, diar. 27.10.1983

KM 22911:1-740, diar. 15.10.1985

V. 1986 kaivetut löydöt: KM 23400:1-53, diar. 21.10.1986

Aikaisemmat tutkimukset: L. Ruonavaara, tarkastus 1979, kar-
toitus 1980,

E.-L. Nieminen tarkastus ja kartoitus
1983

M. Heikkinen kartoitus 1985,

L. Ruonavaara kaivaus 1985.

Kertomukseen liittyvät kartat: peruskarttaote s. 51 yleis-
kartta 1 s. 52, pintavaaituskartta 1 s. 57, korkeuskäyräkarta
1 s. 62, profiilikartat 1:100 s. 67-72, tasokartta s.
86 ja profiilikartat 1:25 s. 88-89. Kertomukseen liittyvät

negatiivit: f. 67029-331, f. 67032-037 ja 67038, joista kuvat 6-8 s. 113, 9-14 s. 114 ja 15 s. 115.

Kertomukseen liittyvät diat: 11808-814.

4.2. Asuinpaikan sijainti ja topografia

Tervola 48:n asuinpaikka sijaitsee Törmävaaran pohjoisrinteen länsipäässä n. 7,3-7,8 km Tervolan kirkosta luoteeseen suunnassa 340-342/400⁰ metsäautotien päässä (ks. kartta s. 52¹).

Tervola 48:n itäpäässä RN:o 3:69:ssä on useita nuoria männyntaimia kasvavia muinaisia rantaterasseja, jotka alkavat rakan reunalta ja jatkuvat länsi-itäsuuntaisina pohjoiseen jängälle saakka (ks. yleiskartta 1 s. 52). Rakka alkaa välittömästi x-linjan 1000 eteläpuolella. L. Ruonavaaran v. 1985 kaivaus sijaitsi tällä alueella RN:o 3:69:n ja 4:73:n rajalla jängälle vievän tien itäpuolella. 622 m² kokoisella kaivausalueella tutkittiin kaksi kokonaista ja yksi puolikas asuinkuoppaa.

Rinteen puolessavälin tältä tieltä haarautuu paalun 1060/3540:n kohdalla luoteeseen metsätie, joka tekee n. 250 metrin päässä jyrkän käännöksen länteen. Mutkan kohdalla hiekkaiset rantaterassit katoavat ja maaperä muuttuu pohjoiseen jängälle tunkeutuvalla niemekkeellä kivisemmäksi. Tämän RN:o 4:73:n keskivaiheilla n. y-linja 3380:lla sijaitseva harjanteen rinteet viettävät tasaisesti länteen ja itään. Sen eteläpuolella on melko tasainen heikkakangas rakalle saakka.

Aivan länsipäässä edellisen niemekkeen ja koko Tervola 48:aa etelässä kiertävän rakan sekä jängän yhteydessä muodostuu kaareva poukama, jonka halki virtaa puro pohjoiseen. Lännempänä Törmävaaran rinne kääntyy etelään ja muuttuu täysin rakaksi.

Edellä mainitun puron lisäksi Tervola 48:n halki virtaa 200 (y = 3440) ja 400 (y = 3640) metriä idempänä kaksi syvää pu-

roa, jotka olivat osittain kuivina. Ne saavat vetensä rakan takana olevista lammista ja kosteikoista, ja ne laskevat Rokon-ojan kautta Varejokeen. Alueen pohjoispuolisella jängällä purot on yhdistetty toisiinsa poikittaisilla ojilla.

Melkein koko alue oli jäkälää ja sammalta kasvavaa hiekkakan-gasta, jossa RN:o 4:73:ssa puusto oli nuorta männikköä ja sen länsipuolella isompaa mänty-kuusimetsää. Jängän reunassa puusto oli lähinnä lehtipuuta.

4.3. Kartoitus- ja koekaivaustekniikka

V. 1986:n kartoituksen ja koekaivauksen yhteydessä käytettiin hyväksi v. 1985 paalutuksia (ks. M. Heikkisen kertomusta 1985, s. 7). Paalutuksiin puututtiin vain lisäämällä y-lin-joihin 3380:een pituutta 40 metriä, 3460:een 80 metriä, jotta kartoitusalue ulottuisi tarpeeksi pitkälle jängälle uusien löytöjen takia. Yhteensä v. 1985 ja 1986 kartoitettiin 105 500 m², joista v. 1986 23 300 m².

Alueesta piirrettiin uusi yleiskartta 1 s. 52 mk 1:1000.

V. 1985:n pintavaaaituskartta 1:een s. 57 ja korkeuskäyräkartta 1:een s. 62 mk 1:1000 tehtiin tarvittavat lisäykset. Pintavaai-tusta varten oli käytössä kiintopisteet 1-23 (ks. s. 6-7). Uuteen karttaan lisättiin nyt kartoitetut ojat, purot ja kivikot.

Tervola 48:aan kaivettiin kuusi koekuoppariviä y-linjoille 3240, 3320, 3380, 3460, 3540 ja 3620. Niiden pituudet vaihte-livat 110-250 metrin välillä ja ne ulottuivat etelän rakka-alueelta pitkälle pohjoiseen jängälle. Koekuoppia (1 x 2 m) ja -ojia (1 kpl 4 metriä) tuli 118 kpl eli yhteensä 238 m². Koekuopat pyrittiin kaivamaan paalujen koillispuolelle maas-ton ja puuston ja sen salliessa. Mittaukset tehtiin paalun lounaisnurkkauksesta ja koordinaatisto kasvoi pohjoiseen ja itään. Turvekerroksen poiston jälkeen kaivaus suoritetiin lastoin kerroksittain n. 50 cm syvyyteen saakka tai

löydöttömään maahan saakka. Koekuopat peitettiin heti kaivauksen ja piirtämisen jälkeen. Koekuopat ja -ojat merkittiin yleiskartta 1:een mk 1:1000 ja profiilikarttoihin mk 1:100, joihin merkittiin pelkästään koekuoppien sijainti, ei maakerroksia (kartat s. 52 ja 67-72). Kulttuurikerroksia tai liesikiveyksiä sisältävistä koekuopi^sista piirrettiin tasokartta (kartat s. 86) ja profiilikartat mk 1:25 (kartat s. 88-89).

Koekaivauksen yhteydessä havaittiin vanhojen kuoppien lisäksi kuusi uutta kuoppaa, joista neljä oli yli neljä metrisiä halkaisijaltaan (kartta s. 52). Asuinkuoppa nr. 307 sijaitsi aivan jängän reunalla asuinkuopparyhmä 2:ssa n. 55 m mpy:lla. Nr. 306 sijaitsi asuinkuopparyhmä 3:n länsipäässä ja 308-309 sen itäpäässä n. 58 metriä mpy:lla (kts. M. Heikkinen 1985 s. 7-8 ja 91).

Palaneita kiviä löydettiin jängältä ojien reunoilta (kartta s. 52). Aivan länsiosasta y-linja 3180:n kohdalla oli ojan mutkassa vähän palaneita kiviä n. 55 metriä mpy:lla. Jängällä linjalta 1300-1320/3460 ojien risteyskohdassa oli ojien pohjalla melko runsaasti palaneita kiviä, mutta esineitä ei havaittu. Sama koski kaikkia tämäntyyppisiä paikkoja. Löytökohta sijaitsi 50 m mpy:lla.

4.4. Maaperä ja löydöt

Maaperä oli melko samanlaista koko alueella eli ohuen turvekerroksen alla oli n. 10 cm:n paksuinen harmaa huuhtoutumiskerros ja sen alla keltainen puhdas hiekka. Alimmaisena oli useimmiten ruostehiekka.

Asuinkuopparyhmä 5:n kohdalla etelämissä koekuopissa (linjat 3240, 3320 ja 3380) maaperä oli muita karkeampi ja harmaa maakerros ulottui erittäin syvälle. Koekuoppa 1138/3320:ssa oli alkuperäisen pintamaan päällä n. 5 cm paksu huuhtoutumiskerros ennen turvetta. Maa oli peräisin viereisestä pienestä kuopanteesta (kuva 14, s. 114). Samoin koeruutu 1270/3380:ssa

oli vanhan turvekerroksen päällä kerroksellista hiekkamaata (kuva 13 s. 114). Sen yläpuolella oleva harmaa huuhtoutumis-kerros oli olematon. Tämä ilmiö on mahdollisesti entisen puron veden tuoman hiekan vaikutusta.

Koeoja 1205-09/3460:ssa, joka leikkasi pienen kuopan nr. 89, muodostui likamaasta ym. kuopan ääriviivoja noudatteleva syväne. Sen keskellä oli kahden suuren kiven varaan rakennetty tulisija, joka sisälsi runsaasti hiiltä. Kuoppa oli n. 30 cm syvä. Pienempiä kiviä oli vähän ja esinelöydöt vähäisiä. Nr. 89 on pienen kokonsa takia tuskin asuin-kuoppa vaan luultavasti tulisijan suojaksi tehty kuoppa (kartat s. 86 ja 89, kuvat 6-12 s. 113-114).

Palaneita kiviä tuli noin puolesta koekuopista, useimmiten kuitenkin vain muutamia. Ohuita maan ja palaneiden kivien sekaisia kiveyksiä oli vain muutamissa koekuopissa. Ne alkoivat välittömästi turpeen alta ja jatkuivat koekuoppien ulkopuolelle. Hiiltä löydettiin muutamista kiveyksistä, jotka keskittyivät asuin-kuoppien luokse (kartta s. 88, kuva 15 s. 115).

LÖYDÖT: hiottujen kiviesineiden katkelmia	3 kpl
kiviesineen teelmä	1 kpl
kivilaji-iskoksia	174 kpl
kvartsikaapimia	5 kpl
muita kvartsiesineitä	1 kpl
kvartsi-iskoksia	275 kpl
palanutta luuta	33 kpl (9 g)

Löydöt tulivat tasaisesti kaikista kuudesta koekuopparivistä siten että löydöt keskittyivät asuin-kuopparyhmien 1-5:n kohdalle.

LÖYTÖKORKEUDET: Y-linja 3240:	58 m ja 60,5 m mpy
Y-linja 3320:	57 m, 58-60,5 m ja 60,5 m mpy
Y-linja 3380:	55,5 m, 58-59 m, 61-61,5 m mpy
Y-linja 3460:	53,5-55,5 m, 57,5 m mpy
Y-linja 3540:	57-58 ja 61-62 m mpy
Y-linja 3620:	58.5 ja 61,5 m mpy

Kuopattomilta alueilta ei tullut kuin muutama hajalöytö. Samoin jängältä ei tullut löytöjä. Keramiikkaa tai muuta ajoittavaa materiaalia ei löydetty. Hiilinäytteet otettiin ruuduista 1183/3240 (58 m mpy), 1100/3380 (61,5 m mpy) ja 1206-09/3459 (58 m mpy).

4.5. Yhteenveto

V. 1985 Tervola 48:n alueella kartoitettiin yhteensä 226 erillistä kuopannetta viidessä korkeuden tai maaston toisistaan erottamassa ryhmässä n. 55-61 m mpy:lla 500 x 200-300 metrin kokoisella alueella. V. 1986 löydettiin lisää kuopanteita, jolloin niitä oli yhteensä 232. Näistä 150 oli asuinkuopiksi luokiteltavia.

V. 1986 koekaivaus osoitti palaneiden kivien, kiveysten ja löytöjen keskittyvän etupäässä asuinkuoppien kanssa samoille alueille. Pieni osittain kaivettu kuoppa nro. 89 osoittautui sisältävän tulisijan. Uutena oli pitkältä jängältä löytyneiden palaneiden kivien kasautumat.

V. 1985:n kertomuksessa mainittu polveikas "juoksuhauta" osoittautui luultavasti entiseksi puronuomaksi.

5. TERVOLA 50 TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinpaikan kartoitus ja koekaivaus

5.1. Arkistotietoja

Kunta: Tervola

Kylä: Varejoki

Tilat: Isotervo RN:o 3:69, om. Esko Lahti, Alapää, 95300 TERVOLA

Lahti RN:o 3:65, om. Jukka Lahti, Alapää, 95300 TERVOLA

Väinölä RN:o 3:72, om. Eeva Maria Ylipalosaari,

Heikkiläntie 4, 94400 KEMINMAA

Peruskartta 2542 12 TERVOLA, painettu 1981

Koordinaatit paalun 1000/3640:n kohdalla länsipäässä: x = 7336 98

y = 2530 70

z = 62.73

Koordinaatit paalun 1180/4140:n kohdalla itäpäässä: $x = 7337 \text{ 36}$
 $y = 2531 \text{ 10}$
 $z = 52.32 \text{ m}$

Vuonna 1986 kaivetut löydöt: KM 23401:1-28, diar. 21.10.1986

Aikaisemmat tutkimukset: E.-L. Nieminen tarkastus 1982,

M. Heikkinen kartoitus 1985

Kertomukseen liittyvät kartat: peruskarttaote s. 51

yleiskartta 1-2 s. 52-53

pintavaaituskartat 1-2 s. 57-58

korkeuskäyräkartat 1-2 s. 62-63

profiilikartat 1:100 s. 73-79

profiilikartat 1:25 s. 90-91

Kertomukseen liittyvä negatiivi: f. 67028, josta kuva 5 s. 113

Kertomukseen liittyvä dia: 11807

5.2. Asuinpaikan sijainti ja topografia

Tervola 50:n asuinpaikka sijaitsee Törmävääran pohjoisrinteen keskivaiheella n. 7,5-7,7 km Tervolan kirkosta luoteeseen suunnassa $342-345/400^0$ n. 100 metriä vaaran pohjoisrinnettä kiertävän metsätien pohjoispuolella (ks. kartat s. 51 ja 52-53) Metsätieltä eroaa pohjoiseen samaan suuntaan tunkeutuvalla kivisellä niemekkeellä kulkeva tie, joka halkaisee Tervola 50:n kahtia. Pohjoisessa Tervola 50 rajoittuu jänkään ja idässä sen erottaa Tervola 49:sta pohjoiseen jängälle tunkeutuva kivinen niemeke ($y = 4140$). Etelässä asuinpaikkaa rajaa itä-länsisuuntaiselle metsätielle asti ulottuva loivasti pohjoiseen viettävä mäntyä kasvava hiekkakangas, joka muuttuu metsätien jälkeen jyrkkeneväksi rakkarinteeksi. Alueen länsiosassa kuusimetsää kasvava maasto on melko kosteata ja tasaista. Sen läpi virtaa y-linjan 3820:n kohdalla pohjoiseen Rokonojaan melko leveä ja kostea puro.

Tervola 50:n mielivaltaisena rajana Tervola 48:aa vastaan oli y-linja 3640:n kohdalla nyt kuivana oleva leveä puro, joka sai vetensä yläpuolella sijaitsevasta lammesta. Näiden kahden edellä mainitun puron välissä oli vain n. 60 m mpy:lla

yksi jyrkkä rantaterassi, jolla länsipään harvat asuinkuopat sijaitsivat. Terassin pohjoispuolella kosteahko hiekkarinne laskee rämeikköön, jonka jälkeen on korkeampi hiekkaharjanne. Harjanteen pohjoispuolella alkoi jänkä.

Keskimmäisen puron ja pohjoiseen johtavan tien välissä oli tasaisesti länteen, pohjoiseen ja itään laskeva kivinen rinne, jossa keskellä sijaitsevien asuinkuoppien kohdalla oli hiekkavyöhyke. Asuinkuoppien koillispuolella tien vieressä oli useita aaltomaisia hiekkatöyräitä. Edellämainittu kivinen niemeki jatkuu pohjoiseen tien kohdalla ja kohosi uudelleen notkelman jälkeen. Tien ja Tervola 50/48:n rajana olevan kivisen niemekkeen välissä oli myös vain yksi selvä terassi, jonka tasanteella useimmat sen kohdan asuinkuopista sijaitsivat. Terassi oli jyrkimmillään itäisen y-linja 4040:llä sijaitsevan jyrkkäreunaisen lähteen kohdalla.

5.3. Kartoitus- ja koekaivaustekniikka

V. 1986 laajennettiin edellisvuoden kartoitusta pohjoiseen sieltä löytyneiden tulisijojen takia (kts. M. Heikkinen 1985 s. 10). Y-linjoja 3700:aa ja 3760:ta pidettiin 140 metriä ja niitä vastaan vedettiin x-linjat 1160 (180 m) ja 1200 (140 m). Samoin y-linjaa 3860:ta pidettiin 60 metriä ja siltä vedettiin itään 40 metrin välein 60 metrin pituisia linjoja, jotka yhdistettiin y-linja 3020:lla. Y-linjoja 3960 ja 3980 jatkettiin 20 metrillä. Edellisvuonna kartoitettuun 76 000 m²:een uusi alue toi lisää 44 000 m².

Alueesta piirrettiin uudet yleiskartat 1-2 s. 52-57 mk 1:1000. V. 1985:n pintavaaituskarttoihin 1-2 s. 57-58 ja korkeuskäyräkarttoihin 1-2 s. 62-63 tehtiin tarvittavat lisäykset. Alueelle tuotiin uusi kiintopiste 58 pintavaaitusta varten vanhojen kiintopisteiden 24-32:n lisäksi (kts. s. 6-7).

Alueelle kaivettiin seitsemän kuokuoppariviä y-linjoille 3700, 3760, 3780, 3860, 3900, 3980 ja 4060, joidenka pituudet vaihtelevat 80-220 metriä. Koekuoppia (1 x 2) kaivettiin

104 kpl eli yhteensä 208 m². Koekuopat pyrittiin kaivamaan paalujen koillispuolelle maaston ja puuston sen salliessa. Mittaukset tehtiin paalun lounaisnurkkauksesta ja koordinaatio kasvoi pohjoiseen ja itään. Turvekerroksen poiston jälkeen kaivaus suoritettiin lastoin kerroksittain n. 50 cm:n syvyyteen saakka tai löydöttömään maahan saakka. Koekuopat peitettiin heti kaivauksen ja piirtämisen jälkeen. Koekuopat merkittiin yleiskarttoihin 1-2 mk 1:1000 ja profiilikarttoihin mk 1:100, joihin merkittiin pelkästään koekuopan sijainti ilman maakerroksia (kartat s. 73-79). Kulttuurikerroksia tai liesikiveyksiä sisältävistä koekuopista piirrettiin profiilikartat mk 1:25 (kartat s. 90-91).

V. 1985:n kartoituksessa Tervola 50:ssä havaittiin olevan yhteensä 102 erikoista kuopannetta, joista 43 voidaan luokitella asuinkuopaksi. Ne sijaitsivat kolmessa eri ryhmässä, joita erotti toisistaan korkeus. V. 1986 uusia asuinkuoppia havaittiin kuusi. Läntisin epävarma kuoppa nr. 310 sijaitsee alueen länsiosassa jyrkän terassin alapuolella lähellä puron uomaa n. 57,5 m mpy:lla. Se on ainoa laatuaan tällä kostealla alueella. Nr. 311 sijaitsee y-linjan 3760:n pohjoispäässä ympäristöstään kohoavalla hiekkaharjanteella, jota pohjoisessa rajaa jänkä, idässä puro ja etelässä alava kosteikko, joka jatkuu pitkälle etelään asuinkuoppa-alueelle saakka. Lännessä harjanne yhtyy kiviseen pohjoiseen työntyvään niemekkeeseen. Kyseinen kuoppa on melko pieni ja soikeahko. Sen luonne jäi epäselväksi. Sen pohjoispuolella olevasta ojasta löytyi palaneita kiviä n. 1 metrin alueelta.

Nrot 312-313 sijaitsivat edellisestä itään olevan pohjoiseen tunkeutuvan kivisen niemekkeen itään avautuvassa hiekkaisemmassa poukamassa. Molemmat olivat lähinnä matalia pyöristetyin kulmin varustettuja suunnikkaita. Molemmista tavattiin koepistoissa palaneita kiviä. Ne olivat 54,5 m mpy:lla. Näistä n. 60 metriä koilliseen ojanreunasta löytyi runsaasti palaneita kiviä muutaman metrin alueelta n. 51 m mpy:lta.

Nrot 312-313 ovat samalla korkeudella (53 m mpy) kuin idempänä sijaitseva asuinkuopparyhmä 3, joten ne voidaan lukea siihen kuuluvaksi. Näiden välissä on runsaasti epämääräisiä painautumia, joita ei ole merkitty niiden luonteen vuoksi karttoihin. Alue on melko tasaista kosteata aluetta, jota etelässä rajaa jyrkästi nouseva kivikko ja pohjoisessa jänkä. Uusi asuinkuoppa nr. 314 sijaitsee varsinaisella asuinpaikkaryhmä 3:ssa.

Nr 315 on asuinkuopparyhmä 1:ssä, joka on suoraa jatkoa Tervola 48:n asuinkuopparyhmille 4 ja 5 60,5 m mpy:lla. Kuopanne sijaitsee n. 63 m mpy:lla aivan alueen kaakkoiskulmassa lähellä laajaa rakka-alueetta. Asuinkuopparyhmien 1 ja 3:n väliin jäävästä asuinkuoppa ryhmä 2:ssa (58 m mpy) ei havaittu uusia kuoppia.

5.4. Maaperä ja löydöt

Maaperä oli melko samanlaista koko alueella eli ohuen turvekerroksen alla oli n. 10 cm:n paksuinen harmaa huuhtoutumiskerros ja sen alla keltainen puhdas hiekka, jossa pohjimmaisena oli ruostehiekkaa.

Palaneita kiviä tuli paljon vähemmän koekuopista kuin Tervola 48:ssa. Muutamit maansekaiset kiveykset 1042/3700, 1046/3780 olivat keskittyneet lähelle asuinkuoppia (kuva 5 s. 113). Kaakkoisella melko tasaisella asuinkuopattomalla hiekkarin-teellä palaneita kiviä löytyi koekuopista ja kaatuneiden puiden juurista melko paljon. Palaneita kiviä löytyi myös ojista jängältä (kts. s. 53).

LÖYDÖT: taltta	1 kpl
hiomaton naskali ?	1 kpl
hiottuja kiviesineiden katkelmia	2 kpl
tuurin teelmä	1 kpl
kvartsi-iskoksia	101 kpl
palanutta luuta	28 kpl (4 g)

LÖYTÖKORKEUDET: y-linja 3700: 57 m, 61,5-62 m mpy
 y-linja 3760: 56,5 m mpy 57,5 m
 y-linja 3780:60,6-61,5 m mpy
 y-linja 3860:löydötön
 y-linja 3900:59 m, 60,5 m mpy
 y-linja 3980:56,5-62 m mpy
 y-linja 4060:59 m, 62 m mpy

Löydöt olivat keskittyneet palaneiden kivien kanssa asuin-
 kuoppien luokse. Muualta ei tullut kuin muutama hajalöytö.
 Ajoittavia esineitä ei löydetty. Hiilinäyte otettiin kuopas-
 ta 1120/3780 n. 58,5 m mpy:lta.

5.5. Yhteenveto

TERVOLA 50:ssä sijaitsee v. 1986 havaittujen uusien kuoppien
 kanssa yhteensä 108 erillistä kuoppaa, joista 49 on asuin-
 kuoppia. V. 1985-86 kartoitettiin 120 000 m² ja koekaivet-
 tiin 208 m². Koekaivaus osoitti löytömateriaalin esiintymi-
 sen vastaavan asuin-kuoppien levinneisyyttä. Asuin-kuopparyhmä
 3:ssa esineiden osuus oli melko vähäinen.

Uutuutena oli kuten Tervola 48:ssa pienten erillisten palanei-
 den kivien löytöpaikat ojissa aivan jängän reunassa. Tyypil-
 listä oli myös niiden esinelöydöttömyys. Ne siirsivät Tervo-
 la 50:n alarajan n. 51 m mpy:lle eli samalla tavalla siirty-
 neelle alarajalle.

6. TERVOLA 49 TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinpaikan kartoitus ja koekaivaus

6.1. Arkistotietoja

Kunta: Tervola

Kylä: Varejoki

Tilat: Väinölä RN:o 3:72, om. Eeva Maria Ylipalosaari

Heikkiläntie 4, 94400 KEMINMAA

Vaararinne RN:o 97, om. Ritva Annikki Lappalainen,
 Kansakoulu as. 1, 97540 TIAINEN

Peruskartta 2542 12 TERVOLA, painettu 1981

Koordinaatit paalun 1180/4140:n luona länsipäässä: x = 7337 36
 y = 2531 10
 z = 52,32 m

Koordinaatit paalun 940/4800:n luona itäpäässä: x = 7337 38
 y = 2531 82
 z = 66,19 m

Aikaisemmat löydöt: KM 20989:1-27, diar. 19.12.1979
 KM 21600:1-24, diar. 18.10.1982
 KM 22779:1-8, diar. 29.3.1985
 KM 22780 , diar. 29.3.1985
 KM 22962 , diar. 7.11.1985

Vuonna 1986 kaivetut löydöt: KM 23402:1-15, diar. 21.10.1986

Aikaisemmat tutkimukset: M. Lönnberg tarkastus 1972
 L. Ruonavaara koekaivaus 1980
 E.-L. Nieminen tarkastus 1982 ja 1983
 M. Heikkinen kartoitus 1985

Kertomukseen liittyvät kartat: peruskarttaote s. 51
 yleiskartat 2-4 s. 53-55
 pintavaaituskartat 2-4 s. 58-60
 korkeuskäyräkartat 2-4 s. 63-65
 profiilikartat 1:100 s. 80-82
 tasokartta s. 86
 profiilikartat 1:25 s. 92

Kertomukseen liittyvät negatiivit: f. 67023-025, joista kuvat
 2-4 s. 112.

Kertomukseen liittyvät diat: 11803-804

6.2. Asuinpaikan sijainti ja topografia

Tervola 49:n asuinpaikka sijaitsee Törmävaaran pohjoisrinteen keskivaiheilla n. 6,7-7,1 km Tervolan kirkosta luoteeseen suunnassa 345-352/400⁰ n. 200 metriä pohjoiseen vaaran pohjoisrinnettä kiertävältä metsätieltä (ks. kartat s. 51 ja 53-55). Tervola 49:ää rajaa pohjoisessa jänkä 52 metrin korkeuskäyrälle asti.

Lännessä alueen eroittaa Tervola 50:stä niiden rajana y-linja 4140:lla oleva pohjoiseen jängälle asti tunkeutuva kivinen niemeke. Idässä Tervola 49:llä ei ole luonnonmukaista rajaa Tervola 47:ää vastaan vaan siksi on valittu y-linja 4800. Länsiosan eteläpuolella on jyrkästi nouseva rakka, joka idempänä sensijaan muuttuu hiekkatörmäksi, jonka alataite on kivistä. Alueen keskellä on y-linja 4480:lla pitkälle hiekkatörmän sisään tunkeutuva syvä jyrkkäreunainen notkelma. Etelämpänä ja idempänä n. x-linja 960:ltä alkaa useita eteläänpäin kohoavia rakkatörmä, joiden tasanteilla on hiekkaisempaa maastoa. Näitä tasanteita oli metsäaurattu jo ennen L. Ruonavaaran kaivauksia v. 1980.

Hiekkatörmän alapuolella maasto viettää tasaisesti jängälle. Idempänä maasto jälleen nousee pohjoisemmaksi jängälle tunkeutuvalla niemekkeelle, jossa vaihtelevat hiekka- ja kivivyöhykkeet. Vielä idempänä maasto laskee terassitta jängälle.

Tervola 49:n oli tarkastanut M. Lönnberg v. 1972 (Tervola 44), jolloin hän havaitsi paikalla 20 painannetta. V. 1980 L. Ruonavaara suoritti koekaivausta ja kartoitusta alueella. Hän havaitsi alueella sijaitsevan kaksi asutushorisonttia, joista ylempi kuului korkeutensa perusteella tyypillisen kampakeramiikan ajalle. Alempi 32 asuinkuoppaa sisältävä asutushorisontti, jossa kaivettiin yksi kuopanne, kuului kivikauden loppuvaiheeseen. E.-L. Nieminen tarkasti paikan v. 1982-83, jolloin havaittiin RN:o 97:ssä suoritettun L. Ruonavaaran kaivausten jälkeen metsäaurausta n. x-linja 1000:n pohjoispuolella ja y-linjojen 4360-4700 välisellä alueella v. 1981. Aurauksessa oli tuhottu n. 380 x 150 metrin kokoinen alue eli yli puolet asuinpaikasta (mm. 13 asuinkuoppaa). Alueella oli syviä n. kaksi metriä leveitä ojia suunnilleen neljän metrin välein. Ojien väliin jäävät eheät alueet olivat ojista nousseen irtomaan alla. Alueelle oli istutettu männynntaimia, jotka olivat nyt heinikon peitossa.

V. 1986 havaittiin aurausalueen länsipuolisella asuinkuoppa-alueella metsätyökoneen asuinkuopille aiheuttamia vahinkoja.

Ajoneuvon renkaat olivat murtaneet ohuen turvekerroksen useissa paikoissa ja koneen paino oli painanut kuoppien reunoja kasaan. Avonaisista paikoista pilkotti palaneita kiviä.

Tämän edellämainitun aurausalueen eteläpuolella linjojen 940-1000/4340-4460 rajaamalla alueella ja linjojen 1000/4620 kaakkoispuolella oli aiemmin metsäaurattua aluetta, josta v. 1986 kaadatettiin lehtipuut pois.

6.3. Kartoitus- ja koekaivaustekniikka

V. 1986 kartoituksessa lisättiin y-linja 4360:een pituutta 40 metriä eteläänpäin (kts. M. Heikkinen 1985, s. 15). Tällöin saatiin samaan koordinaatistoon rajalinjalla sijaitsevalta polulta löydetty palaneiden kivien keskittymä. Alueesta piirrettiin uudet yleiskartat 2-4 s. 53-55 mk 1:1000. V. 1985:n pintavaaaituskarttoihin 2-4 s. 58-60 ja korkeuskäyräkarttoihin 2-4 s. 63-65 mk 1:1000 lisättiin tarvittavat pintavaaaituslukemat ja korkeuskäyrät. Pintavaaaituksessa käytettiin hyväksi kiintopisteitä 32-39 (kts. s. 6-7).

Tervola 49:ään kaivettiin kolme koekuoppariviä, joista y-linja 4140 sijaitsi kivisellä Tervola 49:n ja 50:n erottavalla harjanteella. Y-linja 4180 sijaitsi asuinkuopparyhmien 1 ja 2 länsipäässä ed. harjanteen etelästä suojaamalla hiekkaterasseilla. Y-linja 4700 sijaitsi alueen itäpäässä aurausalueen pohjoispuolella. Se jatkoi L. Ruonavaaran v. 1980 linjaa jängälle saakka. Niiden pituudet vaihtelivat 60-80 metriä. Koekuoppia (1 x 2) ja koeojia (1 x 6) oli 21 kpl eli 48 m².

Koekuopat pyrittiin kaivamaan paalujen koillispuolelle maaston ja puuston sen salliessa. Mittaukset tehtiin paalun lounaisnurkuksesta ja koordinaatisto kasvoi pohjoiseen ja itään. Turvekerroksen poiston jälkeen kaivaus suoritettiin lastoin kerroksittain n. 50 cm:n syvyyteen saakka tai löydöttömään maahan saakka. Koekuopat peitettiin heti kaivauksen ja piirtämisen jälkeen. Koekuopat merkittiin yleiskarttoihin 2-4 mk 1:1000

ja profiilikarttoihin mk 1:100, joihin merkittiin pelkästään koekuopan sijainti ilman maakerroksia (kartat s. 80-82). Kulttuurikerroksia tai liesikiveyksiä sisältävistä koekuopista piirrettiin tasokartat (kartta s. 86) ja profiilikartat mk 1:25 (kartta s. 92).

6.4. Maaperä ja löydöt

Maaperä oli pääasiallisesti melko samanlaista koko alueella eli ohuen turvekerroksen alla oli n. 10 cm paksuinen huuhtoutumiskerros ja sen alla keltainen puhdas hiekka. Pohjimmaisena oli useimmiten ruostehiekka.

Y-linja 4140:lla maaperä oli melko kivistä ja se muuttui kivisemmäksi alaspäin rinnettä mentäessä. Y-linja 4180:llä asuinkuoppien kohdalla oli hiekkaista maata (kts. M. Heikkinen 1985 s. 15), mutta alempana jängän reunalla olevissa kuopissa oli suuria luonnollisia kiviä. Samoin maaperä muuttui vetiseksi ja paksuksi turvekerrokseksi, jonka alapuolella oli paksu harmaa kerros. Samanlaista oli myös linjalla 4700. Koeoja 1134-1140/4180 kaivettiin kuopan nr. 190:n länsipään poikki. Se sisälsi runsaasti palaneita kiviä ja erilaisia maakerroksia, mutta varmuutta sen luonteesta ei saatu (kartat s. 86 ja 92, kuvat 2-4 s. 112).

Palaneita kiviä tavattiin y-linja 4140:ssa vain kuopasta 1141/4140, jossa kuopan pohjan täytti suuri tasainen kivilohkare. Y-linja 4180:ssä niitä oli asuinkuoppien kohdalla ja y-linja 4700:ssa ylimmässä koekuopissa. Samoihin paikkoihin keskittyivät löydöt. Palaneita kiviä havaittiin y-linja 4140:n länsipuolella kivikkoisella niemellä kaatuneiden puiden juurissa.

LÖYDÖT: hiottuja kiviesineitä	6 kpl
kivilaji-iskoksia	52 kpl
kvartsikaapimia	6 kpl
kavartsiytimiä	2 kpl
kvartsi-iskoksia	269 kpl

LÖYTÖKORKEUDET: Y-linja 4140: 57 m mpy
 Y-linja 4180:55,5-57,5 m mpy
 y-linja 4700: 58 m mpy

Ajoittavia esineitä ei saatu. Erikoista oli koekuoppa 1141/4140, josta palaneitten kivien lisäksi oli suuren koko kuopan (1 x 2 m) pohjan peittävän tasaisen kiven päällä 3 kvartsikaa-
 vinta, 100 kvartsi-iskosta ja 45 kivilaji-iskosta.

6.5. Yhteenveto

Vuoden 1986 koekaivaus (48 m²) osoitti Tervola 49:n länsipäässä asutusvyöhykkeen loppuvan nykyisen jängän reunalle n. 55 m mpy:lle. Tervola 49:n ja 50:n eroittavalla kivisellä niemekkeellä oli selvästi havaittavissa ihmisen toiminnan merkkejä.

Tervola 49:n itäpäässä asuinpaikka loppuu hiukan aurasaluekielekkeen alapuolella n. 57 m mpy:lla. Tervola 49:n korkein löytöpaikka havaittiin sijaitsevan n. 70 m mpy:lla RN:o 97 ja 3:72:n rajalla olevalla terassilla. Kyseessä oli ilmeisesti yksittäinen tulisija, sillä ympäristöön tehdyistä koepistoista ei tullut mitään varsinaiseen asuinpaikkaan viittaavaa.

7. TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinpaikan kartoitus ja koekaivaus

7.1. Arkistotietoja

Kunta: Tervola

Kylä: Varejoki

Tilat: Vaaranrinne RN:o 97, om. Ritva Annikki Lappalainen

Kansakoulu as. 1, 97540 TIAINEN

Alakantola RN:o 13:187, om. Antti ja Olavi Alakantola

Alapää, 95300 TERVOLA

Vanhala RN:o 13:179, om. Asser Alamikkotervon kuolinpesä

Alapää, 95300 TERVOLA

Kataja RN:o 13:165, om. Väinö Korpela

Alapää, 95300 TERVOLA

Peruskartta 2542 12 TERVOLA, painettu 1981

Koordinaatit paalun 980/4800:n kohdalla länsipäässä: $x = 7337\ 40$
 $y = 2531\ 74$
 $z = 62.00\ m$

Koordinaatit paalun 1020/5280:n kohdalla itäpäässä: $x =$
 $7337\ 62$
 $y =$
 $2532\ 24$
 $z =$
 $51,49\ m$

Aikaisemmat löydöt: KM 20691:1-3, diar. 19.12.1979

KM 20988:1-53, diar. 28.11.1980

KM 22966:1-8, diar. 7.11.1985

V. 1986 kaivetut löydöt: KM 23403:1-340, diar. 21.10.1986

Aikaisemmat tutkimukset: L. Ruonavaara tarkastus 1979,
koekaivaus 1980
E.-L. Nieminen tarkastus 1983,
M. Heikkinen kartoitus ja koekai-
vaus 1985

Kertomukseen liittyvät kartat: peruskarttaote s. 51
yleiskartta 4 s. 55
pintavaaituskartta 4 s. 60
korkeuskäyräkartta 4 s. 65
profiilikartat 1:100 s. 80-82
pintavaaituskartta s. 93
isaritmikartat s. 94-95
tasokartat s. 96-103
profiilikartat 1:25 s. 104
löytökartat s. 105-111

Kertomukseen liittyvät negatiivit: f. 67039-086, joista kuvat
16-62 s. 115-125.

Kertomukseen liittyvät diat: 11815-11856

7.2. Asuinpaikan sijainti ja topografia

Tervola 47:n asuinpaikka sijaitsee Törmävaaran pohjoisrinteen itäpäässä n. 6,8 km Tervolan kirkosta luoteeseen suunnassa $352-355/400^0$ (kts. kartat s. 51 ja 55). Asuinpaikka on Kolo-petäjän tieltä tulevan metsätien molemmiin puolin jäkärlää, sammalta ja männyntaimia kasvavalla hiekkakankaalla. Tutkittu

asuinkuoppa nr 246 sijaitsee tien pohjoispuolella suurien mäntyjen keskellä pienen terassin reunalla.

Etelässä asuinpaikkaa rajoittaa x-linja 980:lla n. 61 m mpy:lla jyrkän hiekkaterassin alataite, jonka itäpäässä on Törmävaaran pienempi hiekkakuoppa. Lännempänä RN:o 13:187 ja 97:n rajalla tämä jyrkkä terassi loivenee hiukan. Kyseisellä rajalla jängälle kulkevan tien (=kansanhihtoladun) itäpuolella alue oli osittain hakkuuaukion ja tien länsipuolella hakkuuaukion jälkeen alkoi n. 80 metrin päässä vanhempi metsäaurattu alue, joka v. 1986 aukkohakattiin. Jängän reunassa puusto oli täysikasvuista kuusta ja lehtipuuta.

Lännessä Tervola 47:n rajana Tervola 49:ää vastaan oli y-linja 4800. Kohdalla ei ollut mitään maastollista kiinnekohtaa vaan L. Ruonavaaran löydöttömän alueen keskelle on vedetty mielivaltaisen raja. Idässä rajaksi valittiin y-linja 5340, jonka itäpuolelta ei löydetty enää asuinkuoppia. Täällä korkeuskäyrät puristuivat tiukasti yhteen muodostaen täten erittäin jyrkän rinteeseen ortodoksisen kappelin länsipuolelle. Pohjoisessa aluetta rajasi jänkä 50-52 metrin korkeuskäyrälle saakka.

L. Ruonavaara teki alueelta ensimmäiset havainnot v. 1979, jolloin havaittiin palaneita kiviä, kvartsi-iskoksia ja kaksi soikeata painannetta. Vuoden 1980:n koekaivauksissa havaittiin n. 250 x 70 metrin kokoisen asuinpaikan löytökerros erittäin ohueksi eikä varsinaista kulttuurimaakerrosta ollut havaittavissa. Asuinkuoppia kartoitettiin neljä kappaletta.

V. 1985:n kartoituksessa Tervola 47:ssä havaittiin yhteensä 66 kuopannetta, joista 46 oli asuinkuopiksi luokiteltavia. Ne esiintyivät kolmessa asuinkuopparyhmässä 53-58,5 m mpy:lla kolmella eri terassilla. Koekaivaus osoitti asutuksen ulottuneen alemmaksi kuin Ruonavaaran koekaivauksissa v. 1980 oli todettu. Samoin itäänpäin asutus levisi kauemmaksi aikaisemmin oletetusta. Asuinpaikan kooksi tuli n. 450 x 20-40 metriä osaksi Ruonavaaran erilaisen määritelmän vuoksi.

7.3. Kartoitus- ja kaivaustekniikka

V. 1986 ei Tervola 47:ssä suoritettu uutta paalutusta kartoitusta varten, ainoastaan tutkittavan asuinkuopan paikka paalutettiin ja sen paikka sekä uudet epävarmat asuinkuopat nrot 316-317 merkittiin uuteen yleiskartta 4:ään s. 55 mk 1:1000.

V. 1985 pintavaaitus- ja korkeuskäyräkarttoihin (kartat s. 60 ja 65) ei tehty mitään lisäyksiä. Pintavaaituksessa käytettiin hyväksi kiintopisteitä 40-41,44 ja uutta kaivauspaikan kiintopiste 59:ää, johon vaaituskoneen korkeus oli 055. Kiintopisteen absoluuttinen korkeus oli 56,71 m mpy:lla.

Tervola 47:ssä jatkettiin neljää aiemmin kaivettua koekuoppariviä 4800 70 metriä, 4900 40 metriä, 5000, 5060 ja 5100 20 metriä ja 5220 30 metriä jängälle. Tutkimuksella pyrittiin saamaan selvä alaraja asuinpaikalle. Koekuoppia (1 x 2 m) kaivettiin 28 kpl eli 56 m^2 ja asuinkuopan kaivausalue oli 87 m^2 .

Koekuopat sijaitsivat paalujen koillispuolella maaston sen salliessa. Mitaukset suoritettiin lounaisnurkasta ja koordinaatisto kasvoi pohjoiseen ja itään. Kaivaminen suoritettiin lastoin ainakin 50 cm:n syvyyteen saakka tai niin kaun kuin löytöjä saatiin. Kuopat täytettiin välittömästi kaivuun jälkeen. Koekuopat merkittiin yleiskartta 4:ään mk. 1:1000 (kartta s. 55) ja profiilikarttoihin mk 1:100 (kartat s. 80-82), joihin merkittiin pelkästään koekuopan sijainti ilman maakeroksia.

Tutkittu asuinkuoppa nr. 246 sijaitsi alimmassa asuinkuopparyhmä 3:ssa koeojien 5000 ja 5060:n välissä ruutujen 1024-1034/5026-36 kohdalla pisteessä $x = 7337$ $y = 2531$ $z = 53,5$ m muinaisrannan suuntaisesti pienen terassin reunalla (kartta s. 55). Ennen kaivausta otettiin kuopasta pintavaaitusluvut 50 cm:n välein ja niiden perusteella piirrettiin isaritmikartat (kartat s. 94-95). Niissä ja profiilikartoista (kartat s. 104) käy ilmi asuinkuopan olevan muodoltaan pyöristetyillä kulmilla varustettu suunnikas. Sen pituus oli n. 10 metriä, leveys 6 metriä ja syvyys n. 40 cm. Asuinkuopan eteläreuna oli melko jyrkkä. Pohjoisreuna oli paljon tasaisempi, mutta reunan jälkeen oli jyrkkä pudotus.

Asuinkuoppa kaivettiin 5 cm:n tasoissa sektorittain (A: 1024 00-1028 50/5026 00-5030 50, B:1028 50-1032 00/5026 00-5030 50, C:1024 00-1028 50/5030 50-5036 00 ja D:1028 50-1032 00/5030 50-5036 00). Ensiksi kaivettiin sektorit B ja C, joidenkin profiileista piirrettiin profiilikartat mk 1:25 (kartat s. 104) siten että osa profiileista tuli piirrettäväksi peilikuvana. Taso- ja löytökartat piirrettiin mk 1:50 (kartat s. 96-103 ja 105-111).

7.4. Maaperä ja löydöt

Koeojien 4800 ja 4900 maaperä oli ylärinteessä ohuen turvekerroksen alla n. 10 cm harmaata huuhtoutumiskerrosta ja sen alla keltaista puhdasta hiekkaa. Alaspäin rinnettä mentäessä koekuopat sisälsivät runsaasti suuria kiviä, harmaa kerros kasvoi ja muuttui karkeammaksi. Alimmissa turvekerros kasvoi myös paksuksi. Y-linja 5000:ssa oli paksun turvekerroksen alla paksu harmaa hienorakeinen kerros. Palaneita kiviä tuli linja 4800:sta vain ylimmistä koekuopista, 4900:sta kahdesta ylimmästä ja 5000:sta ylimmistä koekuopista. Y-linja 5060:stä, 5100:sta ja 5220:stä ei tullut laisinkaan palaneita kiviä tai muuta ihmisen toiminnan merkkejä.

Asuinkuopan keskellä tuli heti 0-tasossa ruudussa 1028/5030 palaneita kiviä (kartta s. 96). Ensimmäisessä tasossa esiin oli tullut n. 3 metriä pitkä ja n. 1 metriä leveä kiveys, joka oli lika- ja palomaassa asuinkuopan pituusakselin suuntaisesti (kartta s. 97, kuvat 24-25 s. 117 ja k. 50 s. 123). Toisessa kerroksessa kivien määrä väheni runsaasti länsipäässä ja alta tuli harmaa kerros sekä suuri musta mangaanimöykky, joka jatkui tasoon 4. Itäpäässä kivet olivat punertavan ja mustan maan joukossa (kartta s. 98, kuvat 28-29 s, 118). Kolmannessa kerroksessa kivet olivat kadonneet lähes kokonaan (kartta s. 99, kuva 31 s. 119).

Toinen kiveys sijaitsi koko asuinkuopan pohjoisen puoliskon reunan päällä puolikaaren muodossa. Se jatkui kaivetun alueen ulkopuolelle niin länsi-, pohjois- kuin itäpuolella. Kiveystä oli melko harvaan ja se tuli esiin eri kohdissa eri tasoissa.

Ensimmäisenä se esiintyi huuhtoutuneessa maassa 0-tasossa ruudussa 1030/5026. Taso 1:ssä se laajeni ruutuun 1028/5026, jossa se oli palomaassa ja punertavassa maassa (kartta s. 97 k. 23 s. 117). Samoin sitä esiintyi ruuduissa 1030/503034 samanlaisessa maassa.

Taso 2:ssa kiveys oli runsasta ruutujen 1028-30/5026:n ja 1030/5030:n kohdalla palaneessa maassa (kartta s. 98 kuva 27 s. 118 ja kuva 51 s. 123). Taso 3:ssa ruuduissa 1028-30/5026 palaneessa maassa oleva kiveys vähenee, mutta ruuduissa 1030/5030-34 ja 1028/5034 kiveys lisääntyy. Ne sijatsevat likamaassa, jossa on pieniä palaneen maan läikkiä ja nokiläikkiä (kartta s. 99). Taso 4:ssä kiveystä on ruuduissa 1032/5030-32, 1032/5032-34 ja 1028/5034, jossa ne olivat likamaassa pienten palo-, kulttuuri- ja hiililäikkien joukossa (kartta s. 100 kuvat 52-53 s. 123). Taso 5:ssä kiveystä oli vielä asuinkuopan ulkoreunassa ruudussa 1032/5030 ja se jatkui vielä tasoon 6 lika- ja palomaassa (kartat s. 101-102, kuvat s. 58-59 s. 124).

Asuinkuopassa 7,5-10 cm paksuisen turvekerroksen alla oli n. 10 cm:n paksuinen harmaa huuhtoutumiskerros, joka oli paksumpi kuopan ulkopuolella. Taso 1:ssä suurin osa maata oli vielä harmaata huuhtoutunutta. Kuopan keskellä olevassa kiveyksessä oli punertavaa maata ja likamaata. Punertavaa maata tuli katkelmallisina läikkinä kuopan reunoilta. Asuinkuopan itäpäässä ruudun 1028/5034:n ympäristössä ja siitä kohti kuopan keskellä olevaa kiveystä oli runsaasti palanutta maata ja likamaata (kartta s. 97).

Taso 2:ssa kuopan ulkopuolella oli enimmäkseen huuhtoutunutta maata. Kuopan reunoilla oli ruskeata hiekkää. Kuopan sisäpuolella ulommaisena oli katkelmallisina läikkinä likamaata, jota täydensivät punertavan ja palaneen maan läikät. Keskellä kuoppaa oli erilaisia hienolaatuisia hiekkakerroksia. Ruudussa 1028/5026 kiveyksen yhteydessä oli palanutta, punertavaa ja ruskeata maata. Ruuduissa 1026-28/5034 n. 3 metrin pituisenä ja n. 1 metrin levyisenä alueena aivan itäprofiilin reunassa oli erittäin sekoittunutta maata, jossa palanut maa, likamaa,

punertava maa, huuhtoutunut maa, puhdas maa ja noki olivat sekoittuneet täysin keskenänsä. Se jatkui aina taso 9:ään saakka ollen paksuin löytökerros (n. 65 cm maanpinnasta puhtaaseen maahan). Ruudussa 1028/5032 sekoittunut maa osoittautui puunkaadoksi.

Taso 3:ssa lika- ja kulttuurimaa kiersi kokonaan asuinkuopan reunoja. Sen ulkopuolella etelässä oli puhdas hiekka kuten myös osittain pohjoispuolella. Ruudussa 1028-30/5026 oli kiveyksen luona palanutta maata. Kuopan keskellä oli erilaisia hienoja hiekkalaatuja. Keskiosan eteläosassa oli puhdasta ruskeata hiekkaa, pohjoisempana vaaleata ja harmaata hiekkaa. Niiden seassa oli palanutta ja punertavaa maata poiskaivetun kiveyksen kohdalla (kartta s. 99, kuva 30 s. 118).

Taso 4:ssä lika- ja kulttuurimaa jatkuivat kuopan reunan kohdalla pienentyneinä. Eteläpuolella koskematon ruoste- ja mangaanipitoinen maa laajeni. Samoin luoteiskulmassa alkoi puhdas maa tulla esiin. Ruuduissa 1026-28/5034 oli yhä lika- ja kulttuuri- ja palaneen maan sekoitus. Kuopan keskellä jatkuivat eriväriset hienolaatuiset hiekkakerrokset (kartta s. 100, kuvat 52-53 s. 123).

Taso 5:ssä kuopan keskellä oli ruudussa 1028/5028 ruostehiekkaa. Sitä ympäröi puhdas hieno hiekka. Kuopan sisäreunalla oli likamaata, harmaita siltti- ja kulttuurimaakerroksia. Tätä ympäröi puhdas maa. Aivan kuopanteen ulkoreunoilla oli lika- ja kulttuurimaata (kartta s. 101.)

Taso 6:ssa keskellä oli ruostehiekkaa ja sen ympärillä puhdasta hienoa maata, jota kiersi kapea mangaanivyöhyke. Ulkopuolella oli pohjoisessa kulttuurimaata (kartta s. 102). Taso 7 kaivettiin osittain ruuduissa 1028-32/5028-34. Pohjoisosassa oli puhdasta maata ja kuopan kohdalla erilaisia kerroksia (puhtaita hienohiekkaisia ja ruostehiekkakerroksia ym.).

Tasot 7-9 kaivettiin osittain ruuduissa 1026-28/5034 ja 1032/5030-34 (kartat s. 103).

LÖYDÖT KOEOJISSA: hiotun kiviesineen katkelma	2 kpl
kiviesineen teelmä	4 kpl
hiomaton kiviesine ?	1 kpl
kivilaji-iskoksia	11 kpl
kvartsikaapimia	2 kpl
kvartsiytimiä	2 kpl
kvartsi-iskoksia	76 kpl

LÖYDÖT ASUINKUOPASSA:

tuuria	4 kpl
pienoiskourutaltoja	2 kpl
hiottujen kiviesineiden katkelmia	18 kpl
tuuran katkelmia	8 kpl
tuuran teelmiä	19 kpl
kivilaji-iskoksia	180 kpl
kvartsikaapimia	68 kpl
kvartsiuurtimia	2 kpl
kvartsiesineitä	4 kpl
kvartsiytimiä	11 kpl
kvartsi-iskoksia	967 kpl
palanutta luuta	612 kpl (151 g)

Löydöt koeojissa keskittyivät ylempiin koekuoppiin kuten myös palaneet kivet. Suurin osa kuopista oli löydöttömiä. Linjoilta 5060, 5100 ja 5220 ei tullut löytöjä laisinkaan.

Asuinkuopassa 0-tasossa tuli vain muutama liuske- ja kvartsi-iskos. Suurin osa löydöistä tuli tasoilta 1-3. Asuinkuopan eteläosa oli melko tyhjä heti taso 1:n jälkeen. Suurempia keskittymiä oli kuopan länsi- ja koillisreunoilla ja tasoissa 2-4 sekoitteisessa maassa kaivausalueen itäreunassa. Palaneet luut keskittyivät ruutuihin 1030/5032 ja 1030/5026. Taso 3:sta lähtien niitä löytyi runsaimmin. Kuopan keskusta oli kaikissa tasoissa melko löytököyhää (kartat s. 105-111). Keramiikkaa tai muita ajoittavia esineitä ei löydetty, mutta kaksi hiilinäytettä otettiin.

7.5. Yhteenveto

V. 1986:n koekaivaus osoitti Tervola 47:n asuinkuoppa-alueen ja Tervola 49:n aurausalueen asuinpaikkojen välillä olevan löydöttömän alueen. Vähäisiä merkkejä asutuksesta oli ylimmissä koekuopissa ja L. Ruonavaaran aiemmin koekuopittamassa ylärinteessä 58-60 m mpy:lla olevien korkeuskäyrien yläpuolella. Nyt koekuopitettu alue oli melko kivistä ja kosteata, eikä siellä havaittu uusia asuinkuoppia.

Myöskään alueen itäosassa ei löydetty merkkejä ihmisen toiminnasta 53 metrin korkeuskäyrän alapuolelta.

Asuinkuopan rakenne ja löydöt olivat samanlaisia kuin muidenkin Törmävaaralla kaivettujen asuinkuoppien. Mitään katto tai seinäkonstruktioihin viittaavaa ei havaittu ja ajoittavia esineitä ei löydetty. Asuinkuopan korkeus 53,5 metriä mpy:lla viittaa myöhäiskampakeramiikan loppuvaiheeseen.

8. TERVOLA 41 TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinpaikan tarkastus

8.1. Arkistotietoja

Kunta: Tervola

Kylä: Varejoki

Tila: Kataja RN:o 13:165, om Väinö Korpela, 95300 TERVOLA

Maanvuokraaja: Napapiirin kuljetus Oy

Rovakatu 31 96200 ROVANIEMI

Peruskartta 2542 12 TERVOLA, painettu 1981

Koordinaatit paalun 860/5360:n luona pohjoispäässä: $x = 7337 \ 50$

$y = 2532 \ 36$

$z = 60,79$

Koordinaatit paalun 720/5340:n luona eteläpäässä: $x = 7337 \ 36$

$y = 2532 \ 36$

$z = 61,05 \text{ m}$

Aikaisemmat löydöt: KM 18240:1-6, diar. 22.9.1970
 KM 22071:1-42, diar. 27.10.1983
 KM 22482:1-27, diar. 22.10.1984
 KM 22594:1-2, diar. 5.12.1984 (=Tervola 54)

V. 1986 löydetyt: KM 23404:1-3, diar. 21.10.1986

Aikaisemmat tutkimukset: A. Erä-Esko inventointi 1956-1962,
 kertomus 1971,
 A. Sarvas tarkastus 1970,
 E.-L. Nieminen tarkastus 1982, kaivaus
 1983-84,
 M. Heikkinen kartoitus ja koekaivaus 1984
 (=Tervola 54), kartoitus 1985.

Kertomukseen liittyvät kartat: peruskarttaote s. 51
 yleiskartta 5 s. 56
 pintavaaituskartta 5 s. 61
 korkeuskäyräkatta 5. s. 66

Kertomukseen liittyvät negatiivit: f. 67026-027, joista kuvat
 63-64 s. 126

Kertomukseen liittyvät diat: 11805-806

8.2. Tarkastus

V. 1986 kaivausten aikana havaittiin Tervolan itärinteellä suoritettuna aukkohakkausta ja metsänaurausta RN:o 13:165:n alueella Tervola 41:ssä (kts. M. Heikkinen 1985 s. 31). Metsänaurauksen itärajana oli RN:o 13:165:n itäraja, jota pitkin oli vedetty myös v. 1984 kartoituksen päälinja 1000. Pohjoisraja kulki v. 1985:n kartoituksen x-linja 740:n kohdalla ja eteläraja oli Yleisradion mastolle johtava tie. Sen eteläpuolella oli myös suoritettu hakkuita. Edellämäinitun itärajan länsipuolella ei havaittu aurasojissa asuinpaikan merkkejä. Täten se vahvisti v. 1984:n koekaivauksen tuloksia. Kyseinen alue oli melko kivistä ja kosteata (kartat s. 51 ja 56).

Hiekka-alue keskittyi aurasalueen luoteisnurkkaukseen suuren hiekkakuopan itäpuolelle viimeiselle lounais-koillisuuntaiselle terassille. Sen alapuolella maasto vietti terassittomasti itään. Tältä etelään pienenevän terassin (pituus 30-40 metriä

ja leveys 10-0 metriä) aurausojista löytyi runsaasti palaneita kiviä ja kvartseja (KM 23404:1-3), joista vain osa otettiin talteen (kuvat 63-64 s. 126). Yhtään asuinkuoppaa ei ollut alueella vaan lähin ja samalla Törmävaaran eteläisin kuoppa sijaitsee n. 20 metrin päässä.

V. 1984 kaivetut luoteisimmat Tervola 54:n koekuopat ovat juuri tämän alueen eteläosasta (M. Heikkinen 1984 s. 4). Täältä tulleet löydöt KM 2594:1-2 voidaan lukea paremmin Tervola 41:een kuin Tervola 54:ään.

9. TUTKIMUKSEN TULOKSET

V. 1986 Törmävaaran pohjoisrinteen kartoitus keskittyi edellisvuoden karttojen täydentämiseen. Koekaivauksessa tutkittiin edellisvuonna kartoitetut, mutta koekaivamatta jääneet asuinpaikat Tervola 40:n länsipuolella.

Uutta aluetta kartoitettiin v. 1986 66 000 m². V. 1984 kartoitettiin n. 470 000 m² ja v. 1985 485 000 m², joten Törmävaaran pohjois-, itä- ja etelärinteillä on kartoitettu yhteensä n. 1 021 000 m². Alue on koekuopitettu kokonaan lukuunottamatta Törmävaaran koillisnurkkausta, jossa on suoritettu kuitenkin fosfaattitutkimus v. 1980.

Koekaivauksessa havaitsin ettei Tervola 49:n ja Tervola 50:n väli ole löydötön vaan asuinpaikat liittyvät suoraan toisiinsa. Sensijaan Tervola 49:n ja 50:n välissä oli hyvin heikko yhteys maaston takia rinteiden alaosassa.

Tervola 48:sta, 50:stä ja 47:stä löytyi aikaisempaa alemmilta korkeuksilta tulisijoja kun taas Tervola 49:stä vuorostaan ylempää. Palaneita kiviä löytyi melko runsaasti koekuopista, mutta kiveyksiä oli melko vähän. Kulttuurimaat ym. keskittyivät lähinnä asuinkuoppaan. Uusia asuinkuoppia havaittiin Tervola 48:ssä 4 kpl, Tervola 50:ssä 6 kpl ja Tervola 47:ssä 2 kpl. Törmävaaralla on yhteensä 318 asuinkuoppaa, kun laske-

taan mukaan Tervola 30:n yksi uusi kuoppa. Lisäksi metsänaurauksella on tuhottu 12 asuinkuoppaa Tervola 49:ssä ja 14 asuinkuoppaa on kaivettu Tervola 49:ssä, 30:ssä, 41:ssä ja 42:ssa tänä vuonna kaivetun lisäksi.

Kartoitus ja koekaivaus osoitti esineiden löytyvän pääasiassa asuinkuoppien luona. Löytömateriaali käsitti vihreästä sädekiviliuskeesta tehtyjä tuuria tai teelmiä, kvartsi-esineitä ja -iskoksia, kivilaji-iskoksia, ja palaneita luita. Asuinpaikoilta ei ollut mitään tarkemmin ajoitettavaa materiaalia vaan on turvaututtava Ari Siiriäisen rannansiirtymiskronologiaan. Asuinpaikkamerkkejä näkyi 50,5-70 m mpy:lla, eliä tyypillisen kampakeramiikan alusta kivikauden loppupuolelle.

Helsingissä 23.2.1987

Markku Heikkinen

LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ KARTOISTA

Ote topografisilta kartoilta			
2542+2524 KARUNKI ja 2631 TÖRMÄSJÄRVI 1:100 000 A 4 s.			50
Tervola 26-28, 30, 37-42, 44-56 ja 101, ote peruskartasta			51
2542 12 TERVOLA 1:20 000			
Tervola 48 ja 50		A 4	
Yleiskartta 1	1:1000	A 2	52
Tervola 50 ja 49			
Yleiskartta 2	1:1000	A 2	53
Tervola 49			
Yleiskartta 3	1:1000	A 2	54
Tervola 30, 40, 47 ja 49			
Yleiskartta 4	1:1000	A 2	55
Tervola 26, 27, 30, 37, 38, 39, 41 ja 42			
Yleiskartta 5	1:1000	A 2	56
Tervola 48 ja 50			
Pintavaaituskartta 1	1:1000	A 2 (ks. M. Heikkinen 57 1985, s. 60)	
Tervola 50 ja 49			
Pintavaaituskartta 2	1:1000	A 2 (ks. M. Heikkinen 58 1985, s. 61)	
Tervola 49			
Pintavaaituskartta 3	1:1000	A 2 (ks. M. Heikkinen 59 1985, s. 62)	
Tervola 30, 40, 47 ja 49			
Pintavaaituskartta 4	1:1000	A 2 ks. M. Heikkinen 60 1985, s. 63)	

Tervola 26, 27, 30, 37, 38, 39, 41 ja 42 Pintavaaituskartta 5	1:1000	A 2 (ks. M. Heikkinen 1985, s. 64)	61
Tervola 48 Korkeuskäyräkartta 1	1:1000	A 2 (ks. M. Heikkinen 1985, s. 65)	62
Tervola 49 ja 50 Korkeuskäyräkartta 2	1:1000	A 2 (ks. M. Heikkinen 1985, s. 66)	63
Tervola 49 Korkeuskäyräkartta 3	1:1000	A 2 (ks. M. Heikkinen 1985, s. 67)	64
Tervola, 30, 40, 47 ja 49 Korkeuskäyräkartta 4	1:1000	A 2 (ks. M. Heikkinen 1985, s. 68)	65
Tervola 26, 27, 30, 37, 38, 39, 41 ja 42 Korkeuskäyräkartta 5	1:1000	A 2 (ks. M. Heikkinen 1985, s. 69)	66
Tervola 48 Profiilikartta, koekuop- parivi 3240	1:100	A 2	67
Tervola 48 Profiilikartta, koekuop- parivi 3320	1:100	A 2	68
Tervola 48 Profiilikartta, koekuop- parivi 3380	1:100	A 2	69
Tervola 48 Profiilikartta, koekuop- parivi 3460	1:100	A 2	70

Tervola 48 Profiilikartta, koekuop- parivi 3540	1:100	A 2	71
Tervola 48 Profiilikartta, koekuop- parivi 3620	1:100	A 2	72
Tervola 50 Profiilikartta, koekuop- parivi 3700	1:100	A 2	73
Tervola 50 Profiilikartta, koekuop- parivi 3760	1:100	A 2	74
Tervola 50 Profiilikartta, koekuop- parivi 3780	1:100	A 2	75
Tervola 50 Profiilikartta, koekuop- parivi 3860	1:100	A 2	76
Tervola 50 Profiilikartta, koekuop- parivi 3900	1:100	A 2	77
Tervola 50 Profiilikartta, koekuop- parivi 3980	1:100	A 2	78
Tervola 50 Profiilikartta, koekuop- parivi 4060	1:100	A 2	79
Tervola 49 Profiilikartta, koekuop- parivi 4140	1:100	A 2	80

Tervola 49 Profiilikartta, koekuop- parivi 4180	1:100	A 2	81
Tervola 49 Profiilikartta, koekuop- parivi 4700	1:100	A 2	82
Tervola 47 Profiilikartta, koekuop- parivi 4800	1:100	A 2	83
Tervola 47 Profiilikartta, koekuop- parivi 4900	1:100	A 4	84
Tervola 47 Profiilikartta, koekuop- parivi 5000	1:100	A 2	85
Tervola 48 Tasokartta, koeoja 1205-09/3460 tasot -20, -25, -30, -35	1:25	A 3	86
Tervola 49 Tasokartta, koeoja 1134-40/4180 taso -30	1:25	A 3	87
Tervola 48 Profiilikartta, koekuoppa 1126/3240	1:25	A 4	88
Tervola 48 Profiilikartta, koeoja 1205-09/3460	1:25	A 4	89
Tervola 50 Profiilikartta, koekuoppa 1042/3700	1:25	A 4	90

Tervola 50			
Profiilikartta, koekuoppa 1046/3780	1:25	A 4	91
Tervola 49			
Profiilikartta, koeoja 1134-40/4180	1:25	A 3	92
Tervola 47			
Asuinkuopan pintavaaituskartta	1:50	A 2	93
Tervola 47			
Asuinkuopan isaritmikartta	1:50	A 3	94
atsimuutti	300 ⁰		
Tervola 47			
Asuinkuopan isaritmikartta	1:50	A 3	95
atsimuutti	120 ⁰		
Tervola 47			
Asuinkuopan tasokartta, taso 0	1:50	A 3	96
Tervola 47			
Asuinkuopan tasokartta, taso 1	1:50	A 3	97
Tervola 47			
Asuinkuopan tasokartta, taso 2	1:50	A 3	98
Tervola 47			
Asuinkuopan tasokartta, taso 3	1:50	A 3	99
Tervola 47			
Asuinkuopan tasokartta, taso 4	1:50	A 3	100
Tervola 47			
Asuinkuopan tasokartta, taso 5	1:50	A 3	101
Tervola 47			
Asuinkuopan tasokartta, taso 6	1:50	A 3	102
Tervola 47			
Asuinkuopan tasokartta, tasot			
7, 8 ja 9	1:50	A 3	103

Tervola 47 Asuinkuopan profiilikartta, 1024- 32/5026, 1026-34/5036, 1024-34/ 5030,50 ja 1028-50/5026-36	1:25	A 2	104
Tervola 47 Asuinkuopan löytökartta, taso 1	1:50	A 3	105
Tervola 47 Asuinkuopan löytökartta, taso 2	1:50	A 3	106
Tervola 47 Asuinkuopan löytökartta, taso 3	1:50	A 3	107
Tervola 47 Asuinkuopan löytökartta, taso 4	1:50	A 3	108
Tervola 47 Asuinkuopan löytökartta, taso 5	1:50	A 3	109
Tervola 47 Asuinkuopan löytökartta, taso 6	1:50	A 3	110
Tervola 47 Asuinkuopan löytökartta, tasot 7, 8 ja 9	1:50	A 3	111

NEGATIIVILUETTELO:

- f. 67023-025 Kuvat 2-4. Tervola 49 Törmävaara. Koeoja 1134-40/4180:n itäprofiili kuopan nro 190 kohdalla. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- f. 67026 Kuva 63. Tervola 41 Törmävaara. Metsäaurattua asuinpaikkaa. Kuva pohjoisesta. Foto: M.H.
- f. 67027 Kuva 64. Tervola 41 Törmävaara. Palaneita kiviä ja kvartseja aurausojassa. Kuva pohjoisesta. Foto: M.H.
- f. 67028 Kuva 5. Tervola 50 Törmävaara. Koekuoppa 1042/3700:n itäprofiili, jossa sijaitsee liesikiveys. Kuva idästä. Foto: M.H.
- f. 67029 Kuva 6. Tervola 48 Törmävaara. Koeoja 1205-09/3459 kuopan nr. 89 kohdalla. Taso -20 cm. Kuva kaakosta. Foto: M.H.
- f. 67030 Kuva 7. Tervola 47 Törmävaara. Koeoja 1205-09/3459 kuopan nr. 89 kohdalla. Taso -30. Kuva kaakosta. Foto: M.H.
- f. 67031 Kuva 8. Tervola 48 Törmävaara. Koeoja 1205-09/3459 kuopan nr. 89 kohdalla. Taso -50 cm. Kuva kaakosta. Foto: M.H.
- f. 67032-035 Kuvat 9-12. Tervola 48 Törmävaara. Koeoja 1205-09/3459:n itäprofiili. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- f. 67036 Kuva 13. Tervola 48 Törmävaara. Koekuoppa 1270/3380:n länsiprofiili. Vanhan turvekerroksen yläpuolella on uusi hiekka- ja turvekerros. Kuva koillisesta. Foto: M.H.

- f. 67037 Kuva 14. Tervola 48 Törmävaara. Koekuoppa 1138/3320. Vanhan maapinnan peittää maakerrokset, jotka on kaivettu takana näkyvästä kuopasta. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- f. 67038 Kuva 15. Tervola 48 Törmävaara. Koekuoppa 1126/3240:n itäprofiili, jonka sijaitsee liesikiveys. Kuva lounasta. Foto: M.H.
- f. 67039 Kuva 16. Tervola 47 Törmävaara. Asuinkuoppa nr. 246 ennen kaivausta. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 67040-41 Kuvat 17-18. Tervola 47 Törmävaara. Asuinkuoppa nr. 246 paalutettuna. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- f. 67042 Kuva 19. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B (1028 50-1032 00/5026 00 - 5030 50), taso 0. Kuva idästä. Foto: M.H.
- f. 67043 Kuva 20. Tervola 47 Törmävaara. Lohko C (1024 00-1028 50/5030 50-5036 00), taso 0. Kuva lännestä. Foto: M.H.
- f. 67044 Kuva 21. Tervola 47 Törmävaara. Taso 1:tä kaivetaan. Foto: M.H.
- f. 67045 Kuva 22. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 1. Kuva idästä. Foto: M.H.
- f. 67046 Kuva 23. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 1. Länsireunan kiveystä. Kuva kaakosta. Foto: M.H.
- f. 67047 Kuva 24. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 1. Kiveystä ruudussa 1028 60-1029 00/5028 00-5030 50. Kuva lounaasta. Foto: M.H.

- f. 67048 Kuva 25. Tervola 47 Törmävaara. Lohko C, taso 1. Kiveystä ruudussa 1027 50-1028 50/5030 50-5032 000. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- f. 67049 Kuva 26. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 2. Kuva idästä. Foto: M.H.
- f. 67050 Kuva 27. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 2. Länsireunan kiveystä. Kuva kaakosta. Foto: M.H.
- f. 67051 Kuva 28. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 2. Tumma mangaanimöykky. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- f. 67052 Kuva 29. Tervola 47 Törmävaara. Lohko C, taso 2. Kiveystä ruudussa 1028 00-1028 50/5030 50-5034 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- f. 67053 Kuva 30. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 3. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- f. 67054 Kuva 31. Tervola 47 Törmävaara. Lohko C, taso 3. Kiveystä ruudussa 1028 00-1028 50/5030 50-5034 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- f. 67055-056 Kuvat 32-33. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B:n itäprofiili 1028 50-1032 00/5030 50. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- f. 67057-059 Kuvat 34-36. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B:n eteläprofiili 1028 50/5026 00-5030 50. Kuva luoteesta. Foto: M.H.
- f. 67060-062 Kuvat 37-39. Tervola 47 Törmävaara. Lohko C:n länsiprofiili 1024 00-1028 50/5030 50. Kuva koillisesta. Foto: M.H.

- f. 67063-065 Kuva 40-42. Tervola 47 Törmävaara. Lohko B:n länsiprofiili 1028 50-1032 00/5026 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- f. 67066 Kuva 48. Tervola 47 Törmävaara. Lohko A (1024 00-1028 50/5026 00-5030 50), taso 0. Kuva pohjoisesta. Foto: M.H.
- f. 67067-069 Kuvat 43. Tervola 47 Törmävaara. Lohko C:n pohjoisprofiili 1028 50/5030 50-5036 00. Kuva kaakosta. Foto: M.H.
- f. 67070-071 Kuvat 46-47. Tervola 47 Törmävaara. Lohko C:n pohjois- ja itäprofiilia 1026 00 - 1028 50/5036 00. Kuva etelästä. Foto: M.H.
- f. 67072 Kuva 49. Tervola 47 Törmävaara. Lohko D (1028 50-1032 00/5030 50-5036 00), taso 0. Kuva etelästä. Foto: M.H.
- f. 67073 Kuva 50. Tervola 47 Törmävaara. Lohko D, taso 1. Kiveys ruudussa 1028 50-1030 00/5030 50-5032 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- f. 67074 Kuva 51. Tervola 47 Törmävaara. Lohko D, taso 2. Kiveystä reunalla. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 67075-076 Kuvat 52-53. Tervola 47 Törmävaara. Lohko D, taso 4. Kuva idästä. Foto: M.H.
- f. 67077-080 Kuvat 54-57. Tervola 47 Törmävaara. Lohko D:n itäprofiili 1027 00-1032 00/5036 00. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- f. 67081-082 Kuvat 58-59. Tervola 47 Törmävaara. Lohko D, taso 6. Kiveystä ruudussa 1032 00-1034 00/5030 50-5032 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.

- f. 67083 Kuva 1. Tervola Törmävaara. Kuva luoteesta.
Foto: M.H.
- f. 67084 Kuva 60. Tervola 47 Törmävaara. Lohko D:n
itäprofiili 1032 00-1034 00/5036 00. Kuva
lounaasta. Foto: M.H.
- f. 67085 Kuva 61. Tervola 47 Törmävaara. Lohko D:n
länsiprofiili 1032 00-1034 00/5030 50.
Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- f. 67086 Kuva 62. Tervola 47 Törmävaara. Asuinkuoppa
peitettynä. Kuva lounaasta. Foto: M.H.

DIALUETTELO

- 11803-11804 Tervola 49 Törmävaara. Koeoja 1134-1140/
4180:n itäprofiili kuoppa nr. 190:n kohdalla.
Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 11805 Tervola 41 Törmävaara. Metsäaurattua asuin-
paikkaa. Kuva pohjoisesta. Foto: M.H.
- 11806 Tervola 41 Törmävaara. Palaneita kiviä ja
kvartseja aurasojassa. Kuva pohjoisesta.
Foto: M.H.
- 11807 Tervola 50 Törmävaara. Koekuoppa 1042/3700:n
itäprofiili, jossa sijaitsee liesikiveys.
Kuva idästä. Foto: M.H.
- 11808 Tervola 48 Törmävaara. Koeoja 1205-1209/3459
kuopan nr. 89 kohdalla. Taso -20 cm. Kuva
kaakosta. Foto: M.H.
- 11809 Tervola Törmävaara. Koeoja 1205-1209/3459.
Taso -50 cm. Kuva kaakosta. Foto: M.H.
- 11810-811 Tervola 48 Törmävaara. Koeoja 1205-1209/
3459:n itäprofiili. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 11812 Tervola 48 Törmävaara. Koekuoppa 1270/3380:n
länsiprofiili. Vanhan turvekerroksen yläpuo-
lolla uusi hiekka- ja turvekerros. Kuva
koillisesta. Foto: M.H.
- 11813 Tervola 48 Törmävaara. Koekuoppa 1138/3320.
Vanhan maanpinnan peittää maakerrokset,
jotka on kaivettu takana näkyvästä kuopasta.
Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- 11814 Tervola 48 Törmävaara. Koekuoppa 1126/3240:n
itäprofiili, jossa sijaitsee liesikiveys.
Kuva lounaasta. Foto: M.H.

- 11815 Tervola 47 Törmävaara. Asuinkuoppa nr. 246 ennen kaivausta. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 11816 Tervola 47 Törmävaara. Asuinkuoppa nr. 246 paalutettuna. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 11817 Tervola 47 Törmävaara: Lohko B (1028 50-1032 00/5026 00-5030 50), taso 0. Kuva idästä. Foto: M.H.
- 11818 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C(1024 00-1028 50/5030 50-5036 00), taso 0. Kuva lännestä. Foto: M.H.
- 11819 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C, taso 0. Kiveys ruudussa 1027 50-1028 50/5030 50-5032 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- 11820 Tervola 47 Törmävaara. Taso 1:tä kaivetaan. Foto: M.H.
- 11821 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 1. Kuva idästä. Foto: M.H.
- 11823 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 1. Kiveystä ruudussa 1028 50-1029 00/5028 00-5030 50. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 11824 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C, taso 1. Kiveystä ruudussa 1027 50-1028 50/5030 50-5032 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- 11825 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 2. Kuva idästä. Foto: M.H.
- 11826 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 2. Länsireunan kiveystä. Kuva kaakosta. Foto: M.H.

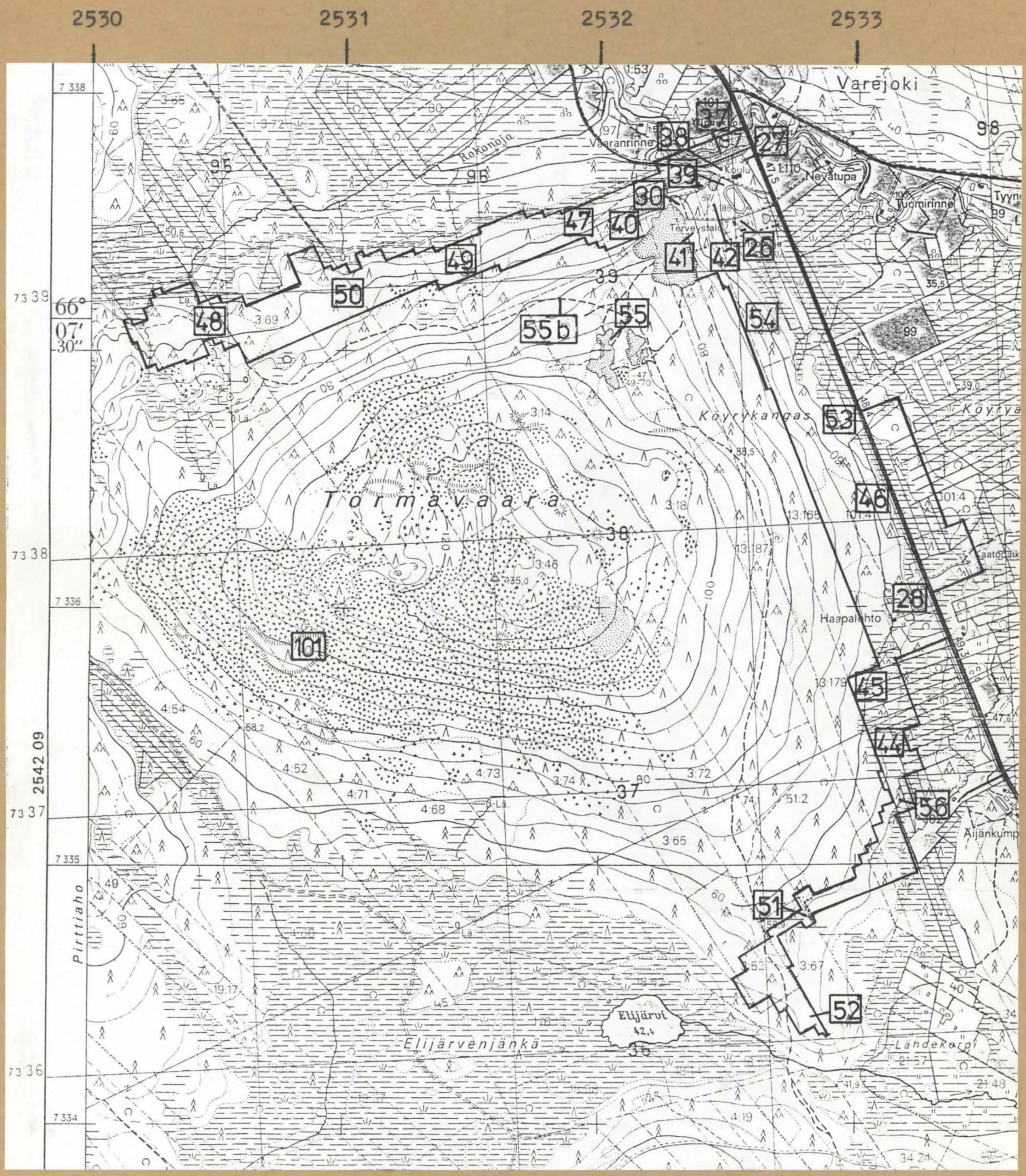
- 11827 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 2.
Tumma mangaanimöykky. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 11828 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C, taso 2.
Kiveystä ruudussa 1028 00-1028 50/5030 50-
5034 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- 11829 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B, taso 3.
Kuva etelästä. Foto: M.H.
- 11830 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C, taso 3.
Kiveystä ruudussa 1028 00-1028 50/5030 50-
5034 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- 11831 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C, taso 5.
Ruudut 1026 00-1028 50/5030 50-5036 00.
Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 11832 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B:n itäpro-
fiili 1030 00-1032 00/5030 50. Kuva lou-
naasta. Foto: M.H.
- 11833 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B:n itäprofii-
li 1028 50-1031 00/5030 50. Kuva lounaasta.
Foto: M.H.
- 11834 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B:n eteläpro-
fiili. 1028 50/5028 00-5030 50. Kuva luotees-
ta. Foto: M.H.
- 11835 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B:n eteläprofii-
li 1028 50/5026 00-5028 00. Kuva luoteesta.
Foto: M.H.
- 11836 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C:n länsipro-
fiili 1024 00-1026 00/5030 50. Kuva koilli-
sesta. Foto: M.H.

- 11837 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C:n länsiprofiili 1026 00-1028 50/5030 50. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- 11838 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B:n länsiprofiili 1028 50.1030 00/5026 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- 11839 Tervola 47 Törmävaara. Lohko B:n länsiprofiili 1030 00-1032 00/5026 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- 11840 Tervola 47 Törmävaara. Lohko A (1024 00-1028 50/5026 00-5030 50), taso 0. Kuva pohjoisesta. Foto: M.H.
- 11841 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C:n pohjoisprofiili 1028 50/5030 50-5032 50. Kuva kaakosta. Foto: M.H.
- 11842 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C:n pohjoisprofiili 1028 50/5032 50-5036 00. Kuva kaakosta. Foto: M.H.
- 11843 Tervola 47 Törmävaara. Lohko C:n pohjois- ja itäprofiilia 1026 00-1028 50/5036 00. Kuva etelästä. Foto: M.H.
- 11844 Lohko D (1028 50-1032 00/5030 50-5036 00), taso 0. Kuva etelästä. Foto: M.H.
- 11845 Tervola 47 Törmävaara. Lohko D, taso 1. Kiveys ruudussa 1028 50-1030 00/5030 50-5032 00. Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- 11846 Tervola 47 Törmävaara. Lohko D, taso 1. Kuva etelästä. Foto: M.H.

- 11847 Tervola 47 Törmävaara. Lohko D, taso 2.
Kiveystä reunalla. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 11848 Tervola 47 Törmävaara. Lohko D, taso 3.
Kuva etelästä. Foto: M.H.
- 11849 Tervola 47 Törmävaara. Lohko D, taso 4.
Kuva idästä. Foto: M.H.
- 11850 Tervola 47 Törmävaara. Lohko D:n itäpro-
fiili 1030 00-1032 00/5036 00. Kuva lounaas-
ta. Foto: M.H.
- 11851 Tervola 47 Törmävaara. Lohko D:n itäpro-
fiili 1027 00-1030 00/5036 00. Kuva lou-
naasta. Foto: M.H.
- 11852 Tervola 47 Törmävaara. Lohko D, taso 6.
Ruudussa 1032 00-1034 00/5030 50-5032 00.
Kuva koillisesta. Foto: M.H.
- 11853 Tervola 47 Törmävaara. Lohko D:n itäpro-
fiili 1032 00-1034 00/5036 00. Kuva lou-
naasta. Foto: M.H.
- 11854 Tervola 47 Törmävaara. Lohko D:n länsipro-
fiili 1032 00-1034 00/5030 50. Kuva koil-
lisesta. Foto: M.H.
- 11855 Tervola 47 Törmävaara. Asuinkuoppaa re-
konstruoidaan. Kuva lounaasta. Foto: M.H.
- 11856 Tervola 47 Törmävaara. Asuinkuopan päälle
levitetään turpeita. Kuva lounaasta.

TERVOLA 26, 27, 28, 30, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56 ja 101 TÖRMÄVAARA

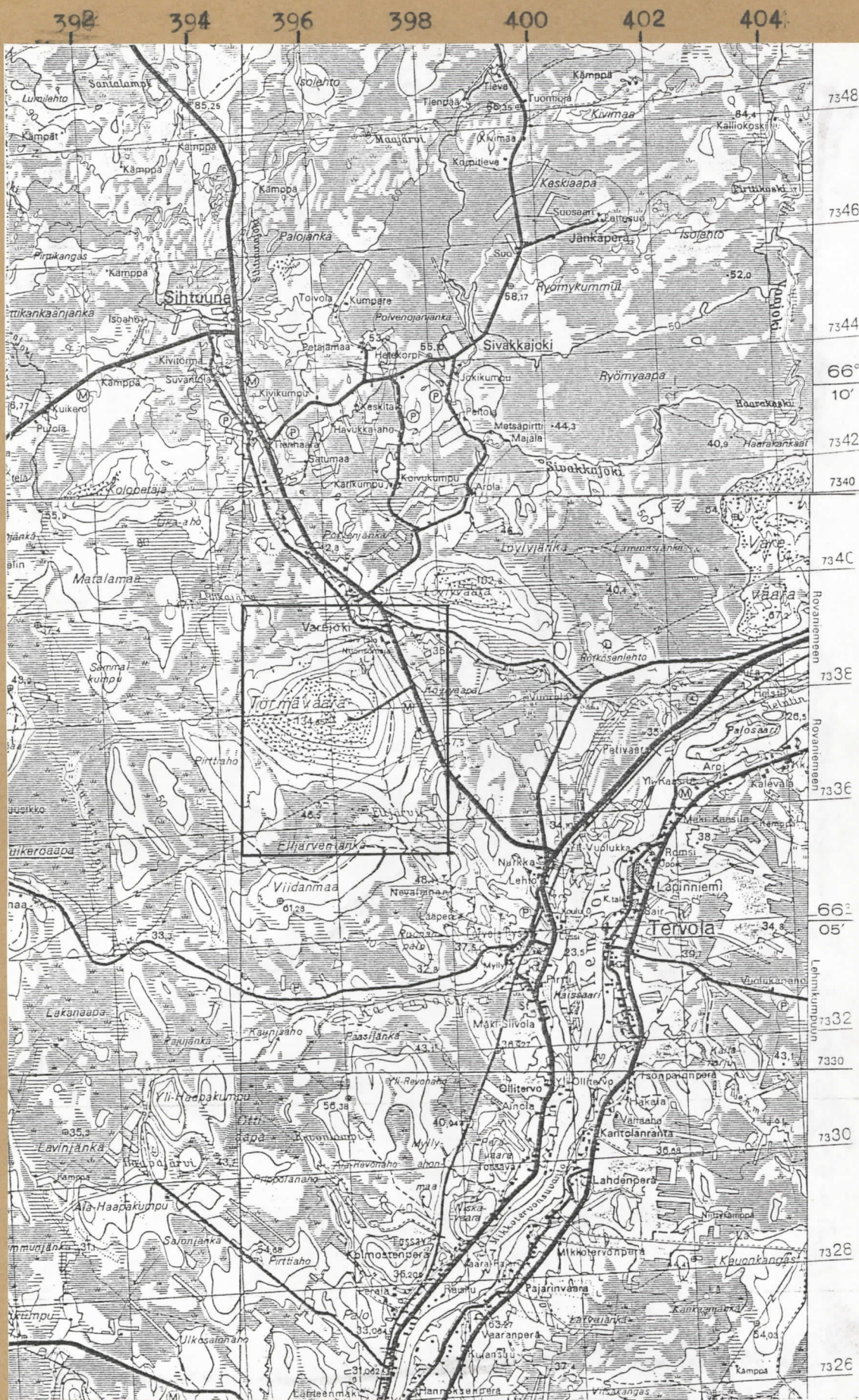
Markku Heikkinen 1984-1986

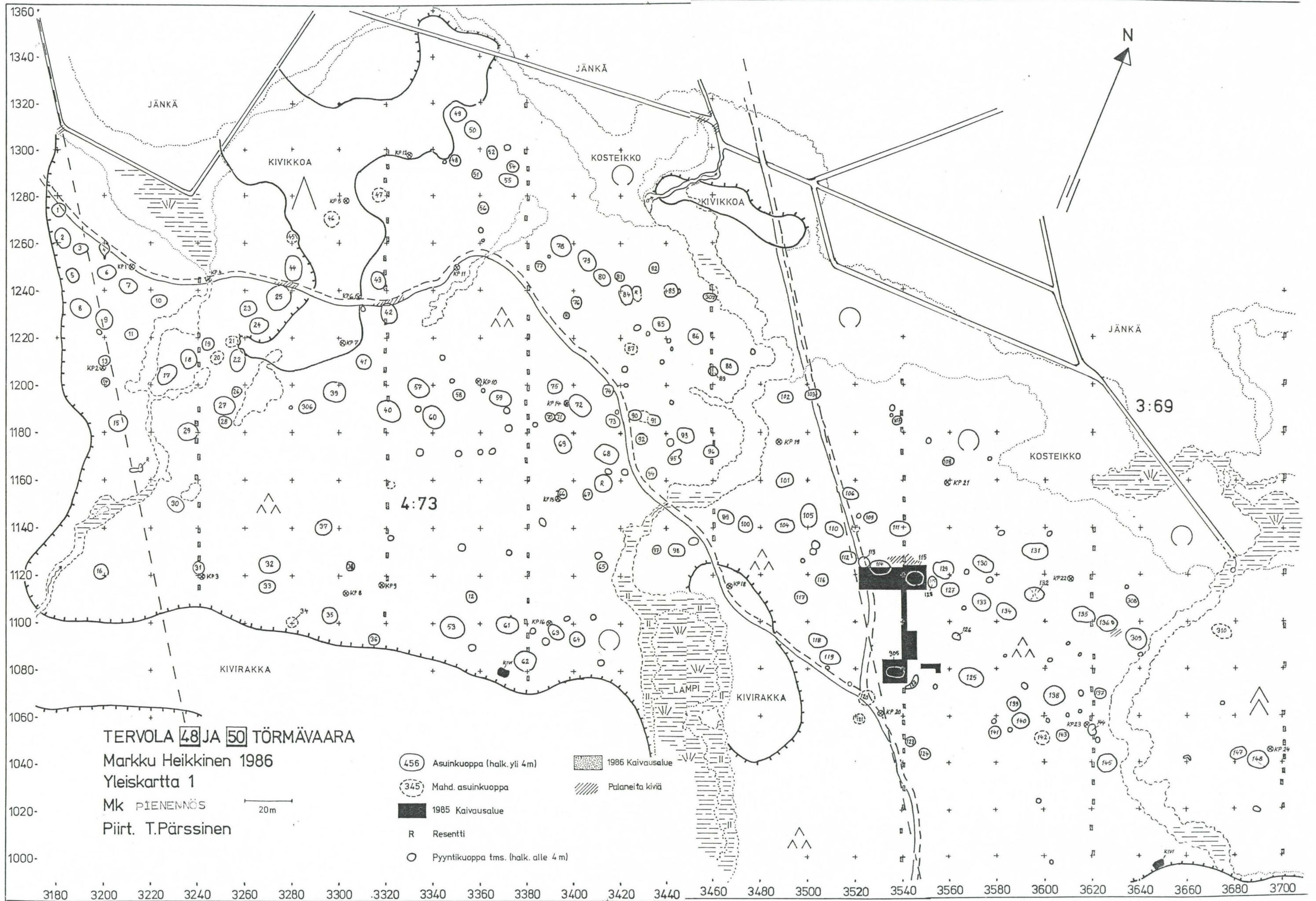
Ote peruskartasta 2542 12 TERVOLA, painettu 1981, Helsinki. Mk 1:20 000.

TERVOLA TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

Peruskarttaotteen 2542 12 TERVOLA paikallistaminen. Ote topografikartoista 2542+2524 KARUNKI, painettu 1968 ja 2631 TÖRMÄSJÄRVI, painettu 1984. Mk 1:100 000.

TERVOLA 48 JA 50 TÖRMÄVAARA
 Markku Heikkinen 1986
 Yleiskartta 1
 Mk PIENENNÖS
 Piirt. T.Pärssinen

20m

- (456) Asuinkuoppa (halk. yli 4m)
- (345) Mahd. asuinkuoppa
- 1985 Kaivausalue
- R Resentti
- Pyyntikuoppa tms. (halk. alle 4 m)
- ▨ 1986 Kaivausalue
- ▨ Palaneita kiviä

TERVOLA 50 JA 49 TÖRMÄVAARA

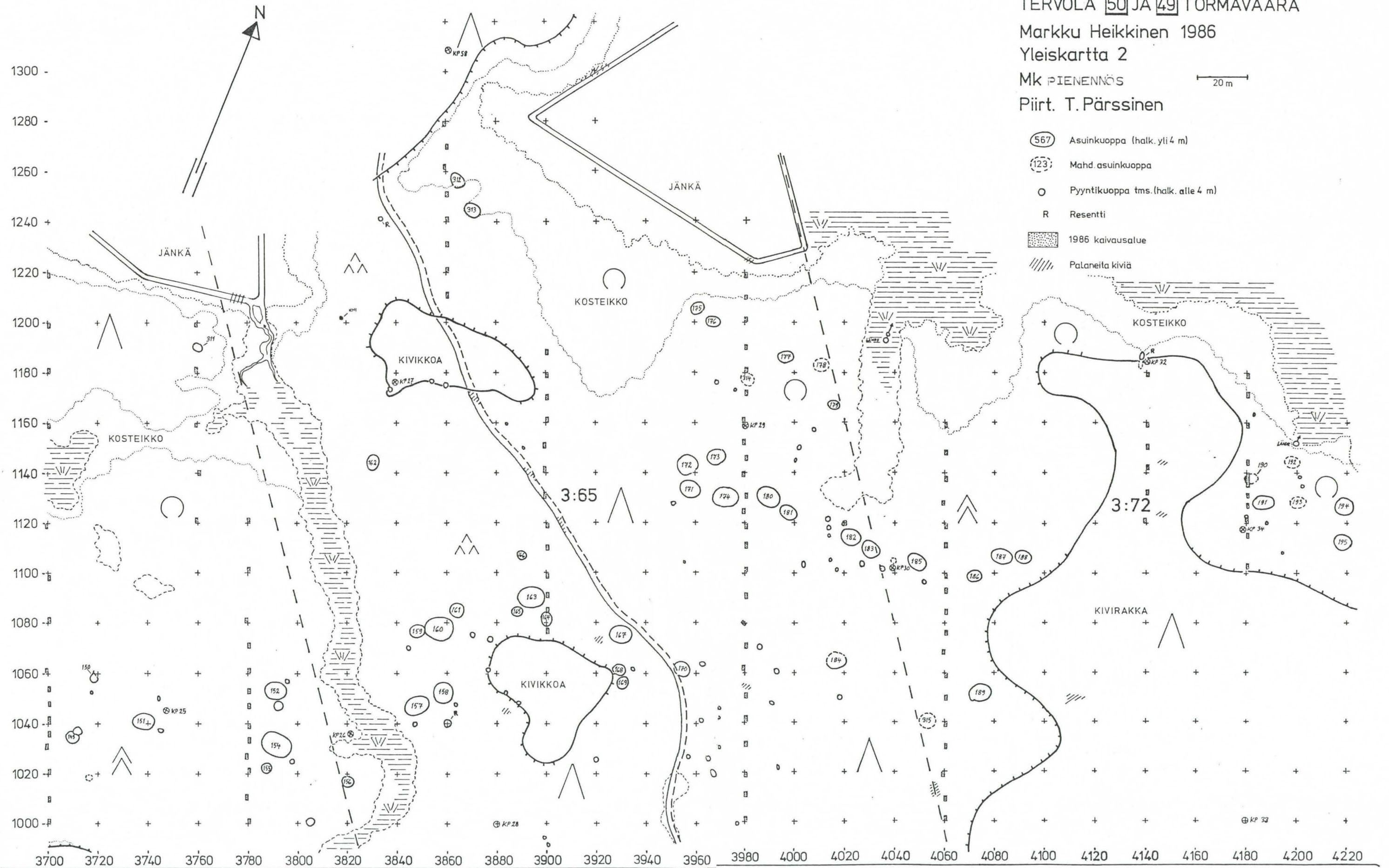
Markku Heikkinen 1986

Yleiskartta 2

Mk PIENENNÖS

Piirt. T. Pärssinen

20 m

- (567) Asuinkuoppa (halk. yli 4 m)
- (123) Mahd. asuinkuoppa
- Pyyntikuoppa tms. (halk. alle 4 m)
- R Resentti
- ▨ 1986 kaivausalue
- ▨ Palaneita kiviä

TERVOLA 49 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

Yleiskartta 3

Mk PIENENNÖS

Piirt. T. Pärssinen

20m

- Asuinkuoppa (halk. yli 4 m)
- Mahd. asuinkuoppa
- Auruksessa tuhoutunut asuinkuoppa
- Kuopanne (halk. alle 4 m)
- Resentti
- 1980 kaivausalue
- 1986 kaivausalue
- Metsäauruksessa tuhoutunut alue
- Palaneita kiviä, kvartseja ym.

TERVOLA 30, 40, 47 JA 49 TÖRMÄVAARA

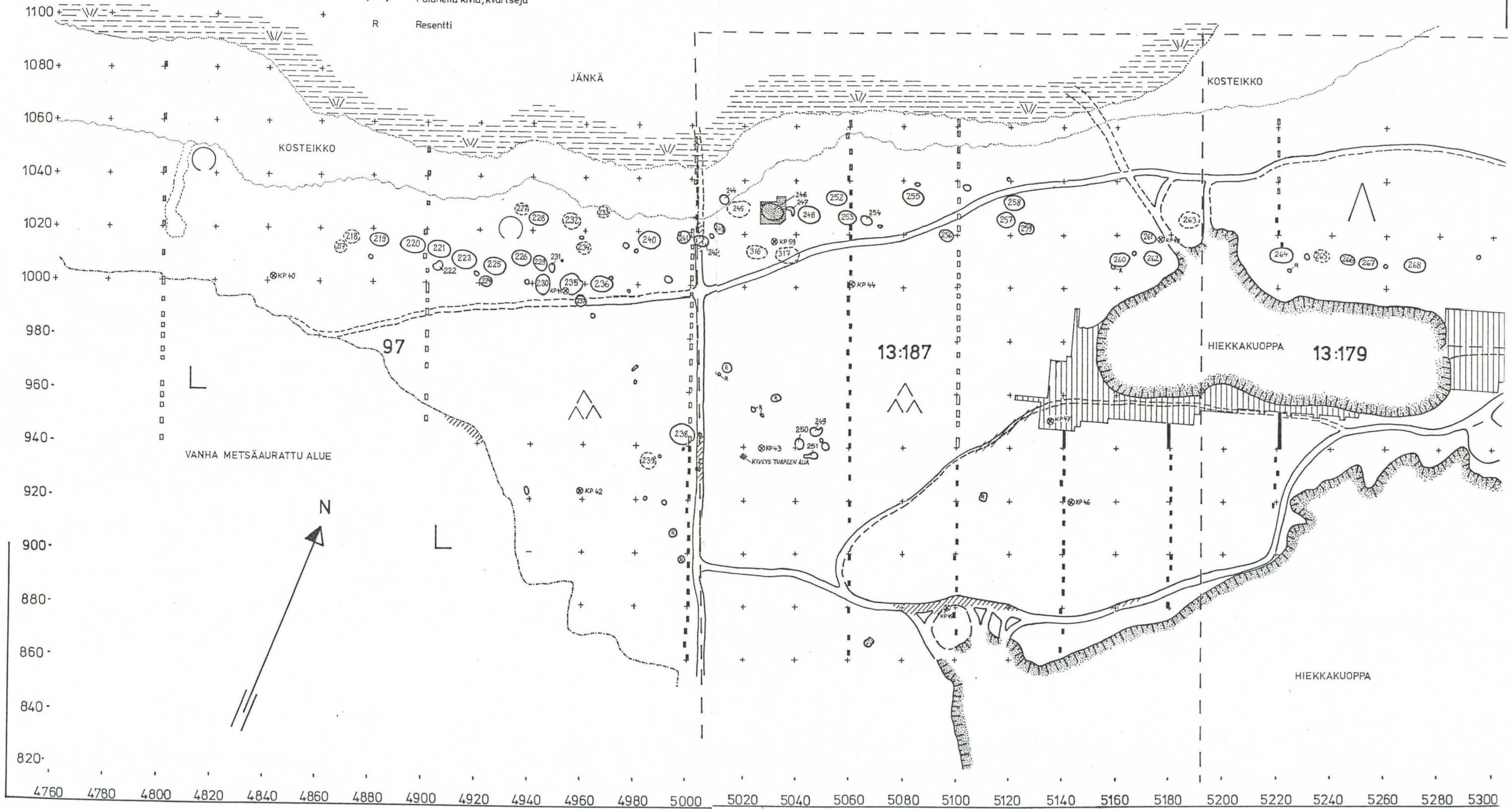
Markku Heikkinen 1986

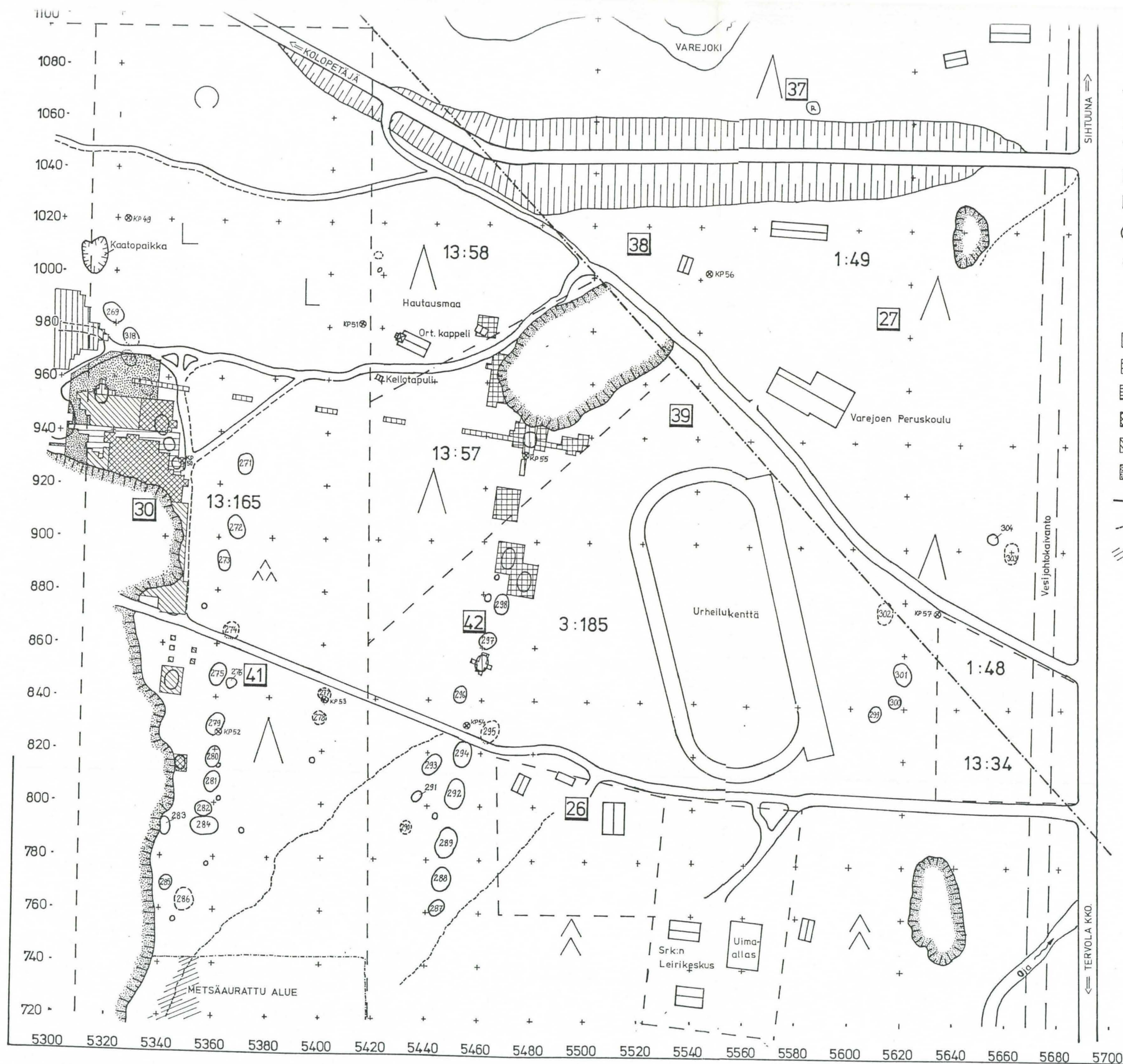
Yleiskartta 4

Mk PIENENNÖS 20 m

Piirt. T.Pärssinen

(567)	Asuinkuoppa (halk. yli 4m)	[Hatched]	1972 kaivausalue
(23)	Mahd. asuinkuoppa	[White]	1980 kaivausalue
o	Kuopanne (halk. alle 4m)	[Black]	1985 kaivausalue
~	Metsäaurauksen tuhoama alue	[Dotted]	1986 kaivausalue
////	Palaneita kiviä, kvartseja		
R	Resentti		

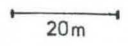
TERVOLA **26, 27, 30, 37, 38, 39, 41** JA **42**

TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

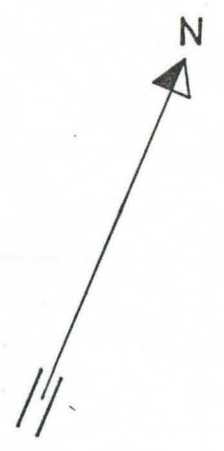
Yleiskartta 5

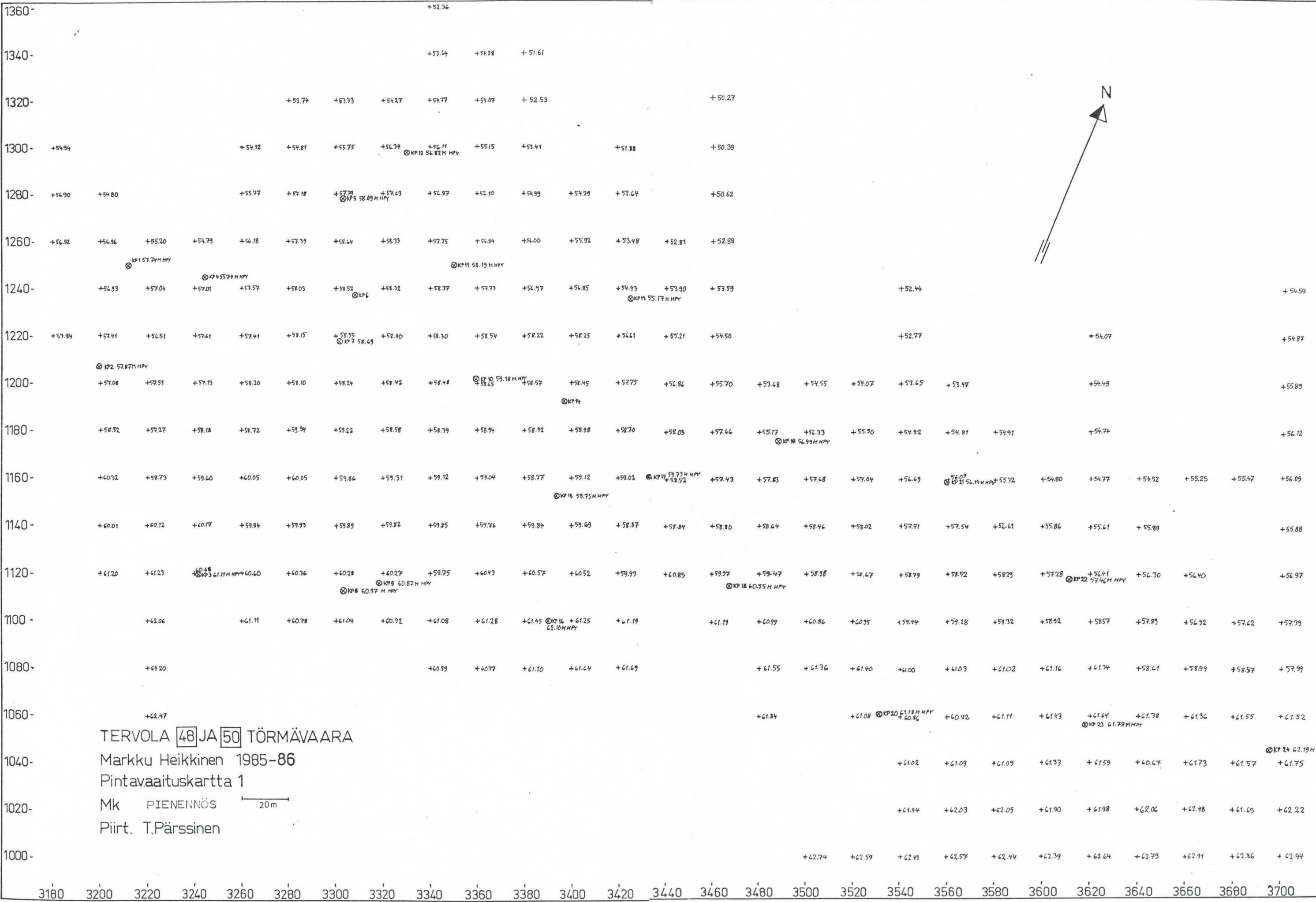
Mk PIENENNÖS

Piirt. T.Pärssinen

- Asuinkuoppa (halk. yli 4 m)
- Mahd. asuinkuoppa
- Kuopanne (halk. alle 4 m)
- Resentti
- 1972 Kaivausalue
- 1979 "
- 1982 "
- 1983 "
- 1984 "
- 1986 "
- Kyläraja
- Polku
- Kvartseja, palaneita kiviä ym.

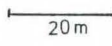

TERVOLA 48 JA 50 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1985-86

Pintavaaituskartta 1

Mk PIENENNÖS

Piirt. T.Pärssinen

KP 24 62.19 M HPY

KP 23 61.79 M HPY

KP 20 61.18 M HPY

KP 22 57.46 M HPY

KP 18 60.55 M HPY

KP 8 60.97 M HPY

KP 9 60.87 M HPY

KP 3 61.11 M HPY

KP 15 59.75 M HPY

KP 14 59.73 M HPY

KP 10 59.18 M HPY

KP 7 58.69 M HPY

KP 1 57.74 M HPY

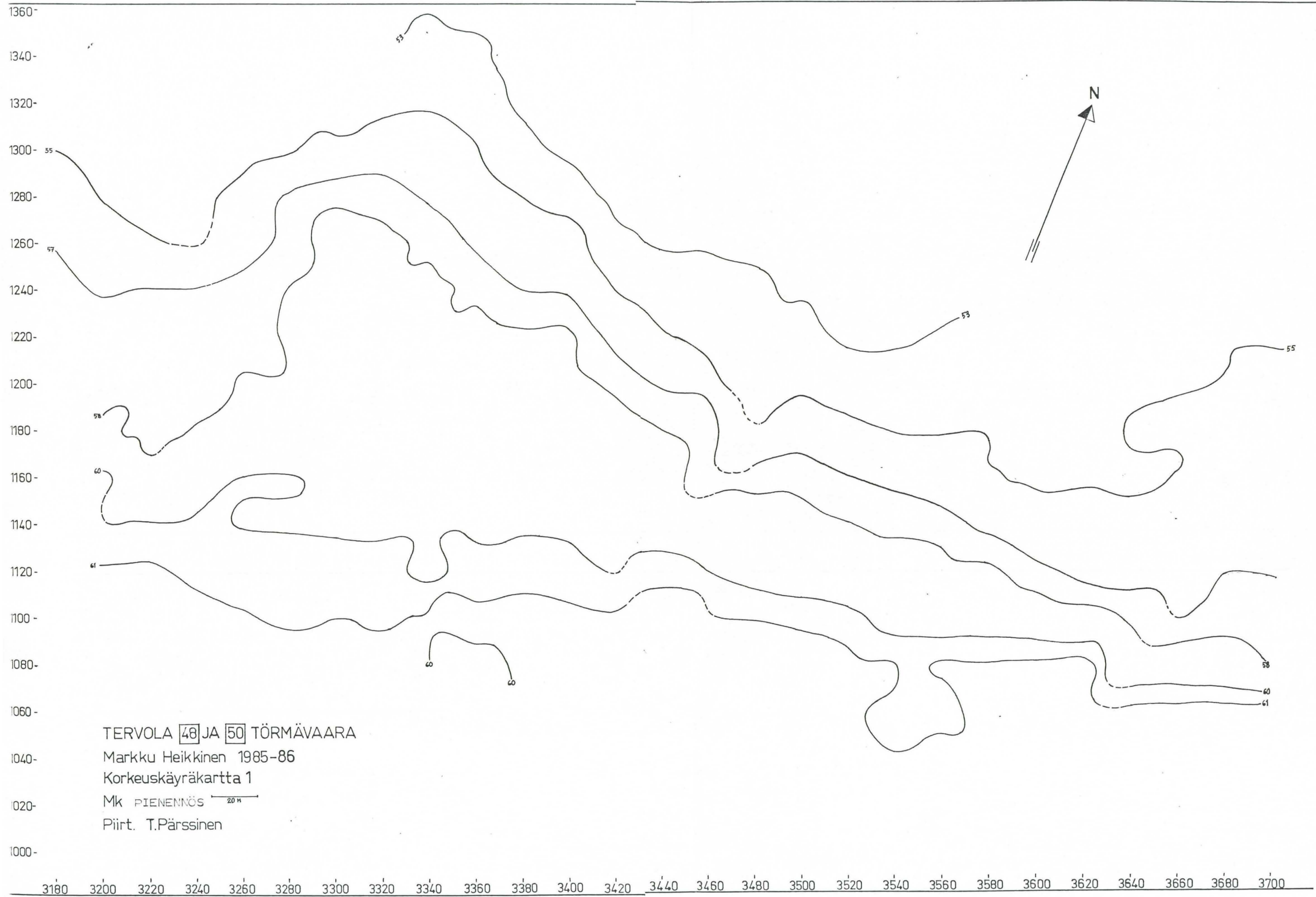
KP 4 55.74 M HPY

KP 11 58.19 M HPY

KP 13 55.17 M HPY

KP 6 58.52 M HPY

KP 12 56.82 M HPY

TERVOLA 48 JA 50 TÖRMÄVAARA
Markku Heikkinen 1985-86
Korkeuskäyräkartta 1
Mk PIENENNÖS 20 m
Piirt. T.Pärssinen

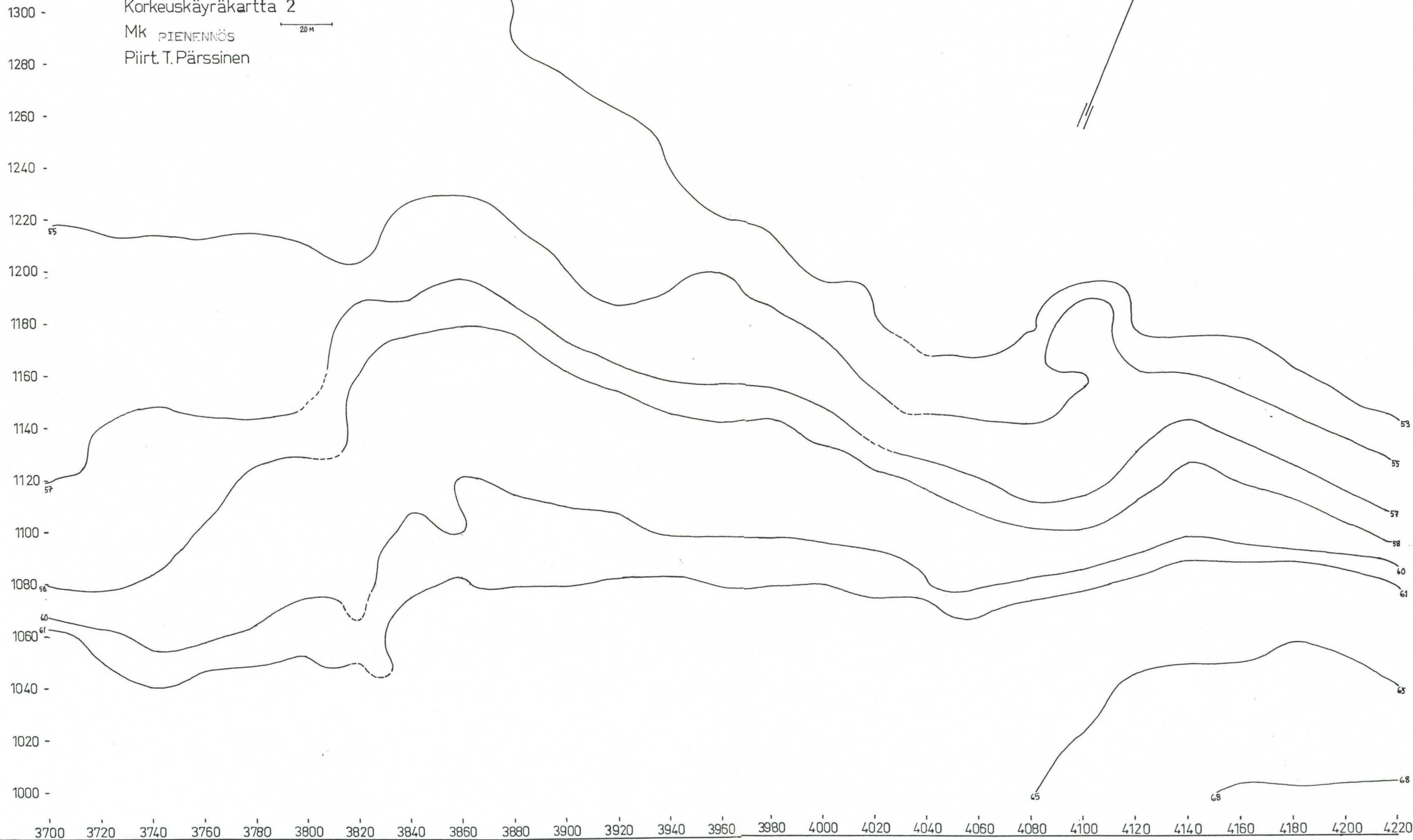
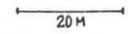
TERVOLA 50 JA 49 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1985-86

Korkeuskäyräkartta 2

Mk PIENENNÖS

Piirt. T. Pärssinen

TERVOLA [26],[27],[30],[37],[38],[39],[41] JA [42]

TÖRMÄVAARA

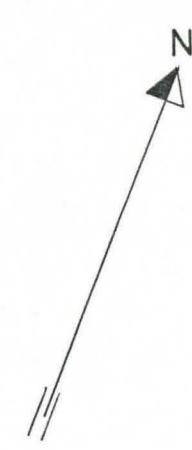
Markku Heikkinen 1985-86

Korkeuskäyräkartta 5

Mk PIENENNÖS

20 m

Piirt. T. Pärssinen

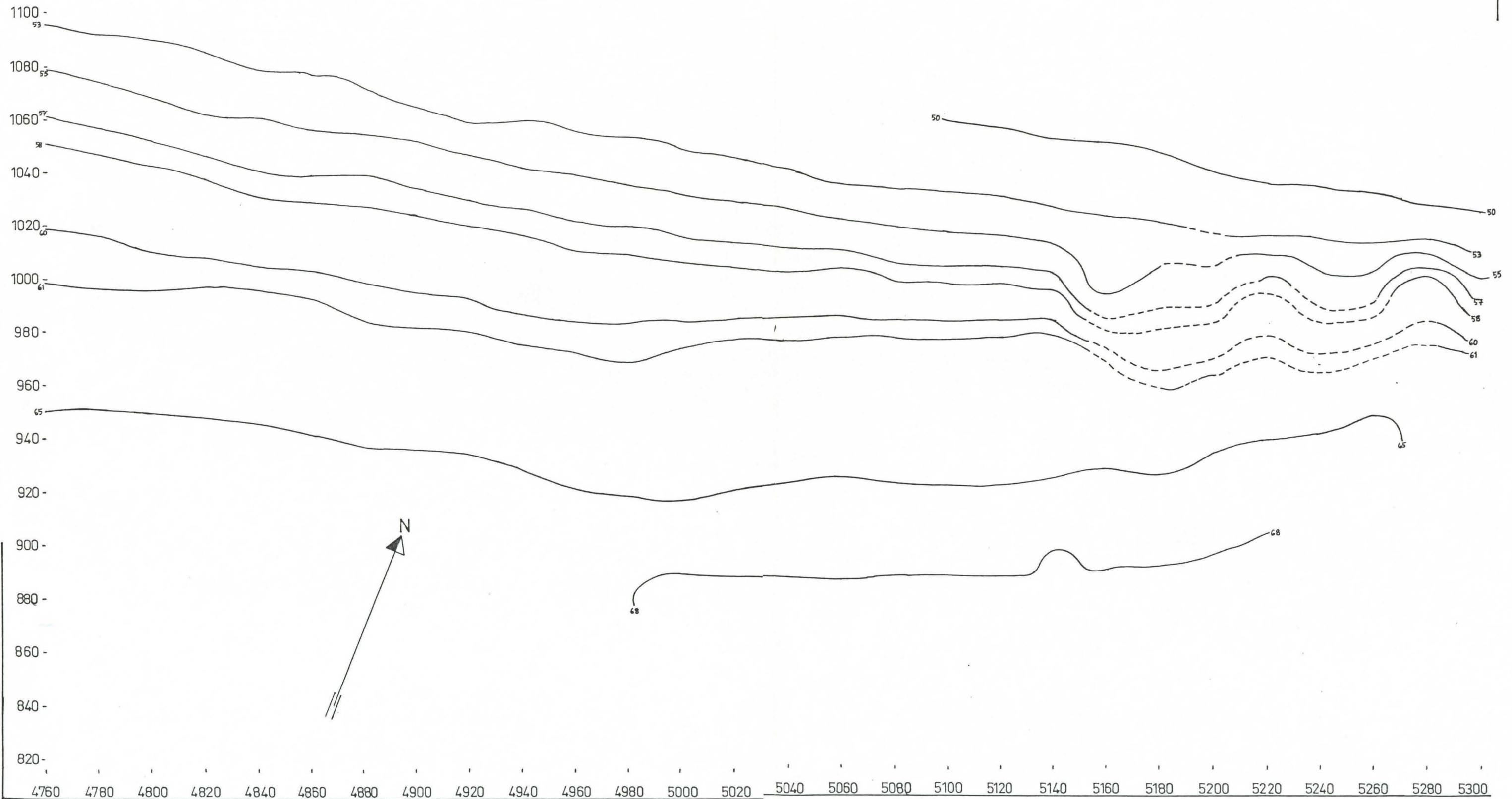
TERVOLA [49], [47], [40] JA [30] TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1985-86

Korkeuskäyräkartta 4

Mk PIENENNÖS

Piirt. T.Pärssinen

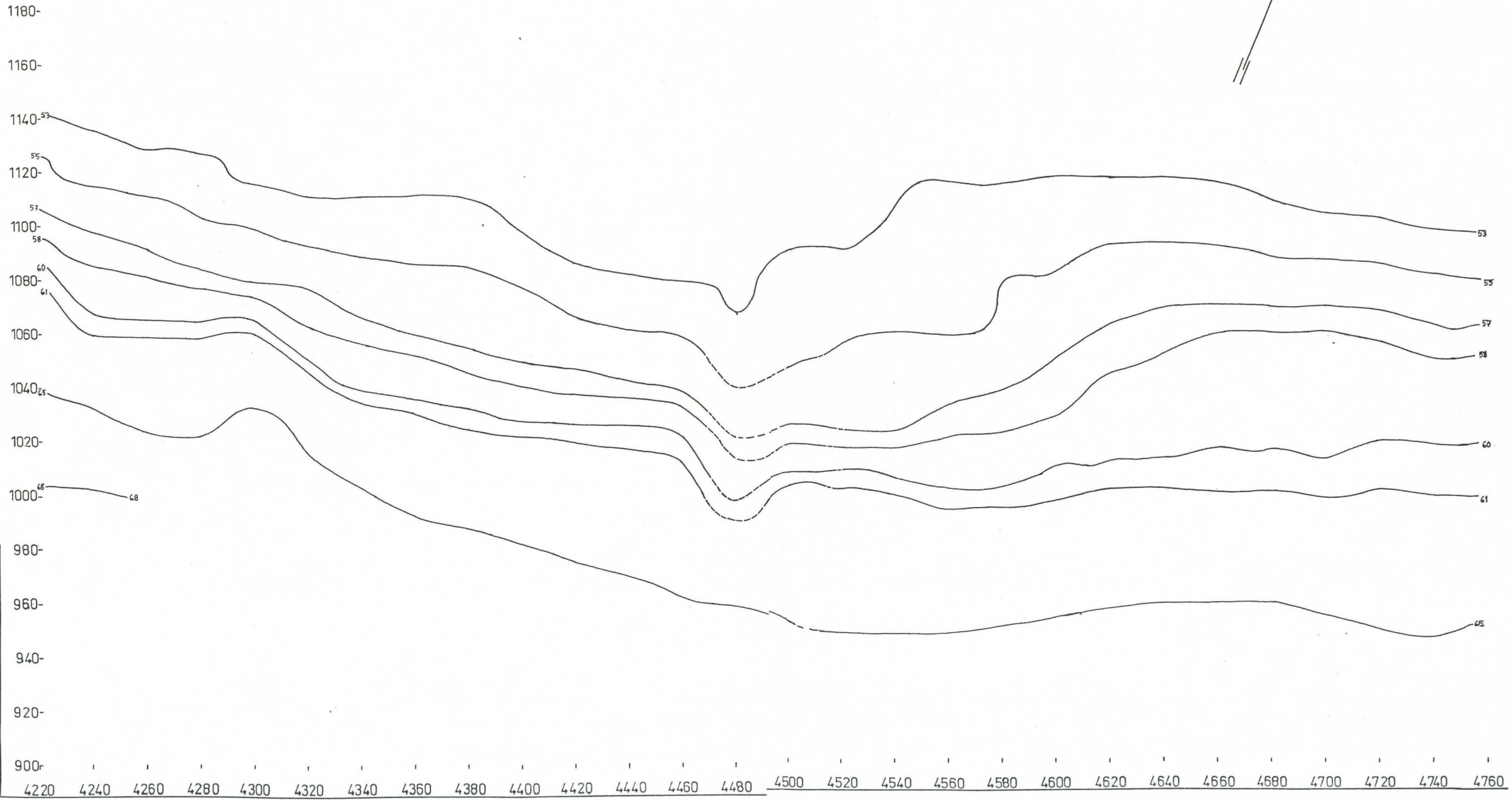
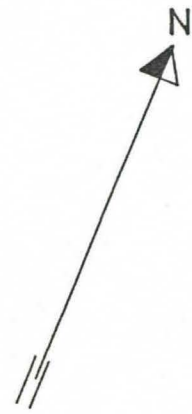
TERVOLA 49 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1985-86

Korkeuskäyräkartta 3

Mk PIENENNÖS 20M

Piirt. T.Pärssinen

TERVOLA 48 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

Koekuopan 1126/3240 itäprofiili

Kp 3 = 114 (61.11 m mpy)

Mk 1:25

Piirt. T. Pärssinen

Ruostehiekka

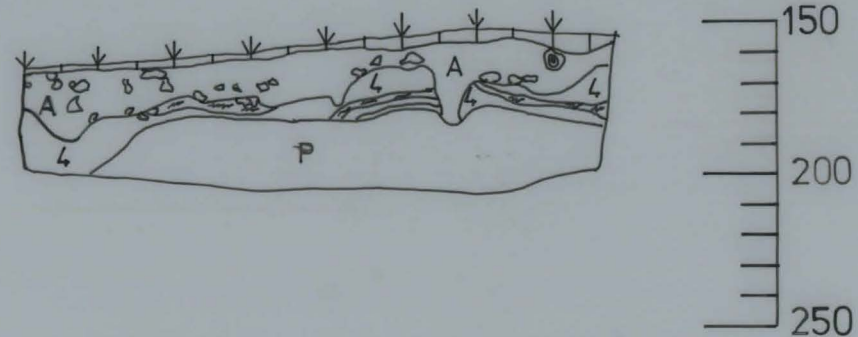
A Huuhtoutumiskerros

L Puhdas hieno hiekka

P Puhdas hiekka

1128/3240

1126/3240

TERVOLA 50 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

Koekuopan 1042/3700 länsiprofiili

Kp 24=105 (61.95 m mpy)

Mk 1:25

Piirt. T. Pärssinen

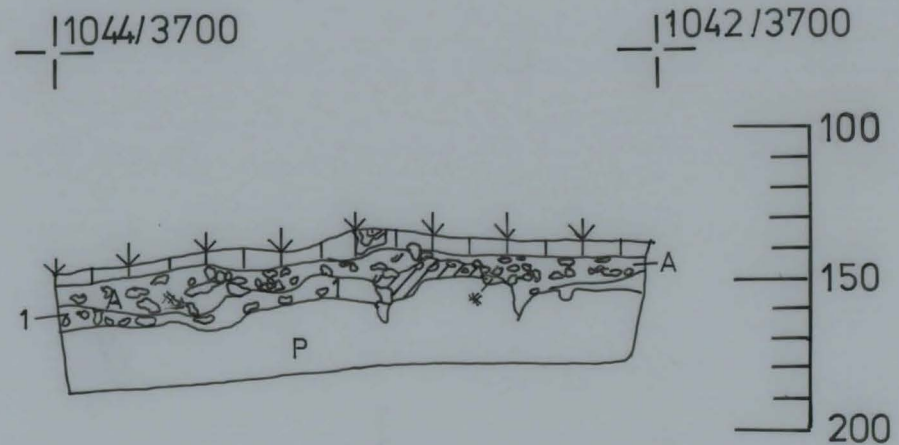
 Punaiseksi värjäytynyt hiekka

A Huuhtoutumiskerros

1 Ruskea hiekka

P Puhdas hiekka

* Hiili

TERVOLA 50 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

Koekuopan 1046/3780 länsiprofiili

$K_p = 135$ (61.51 m mpy)

Mk 1:25

Piirt. K.Hänninen

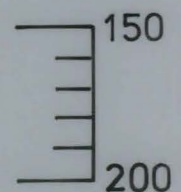
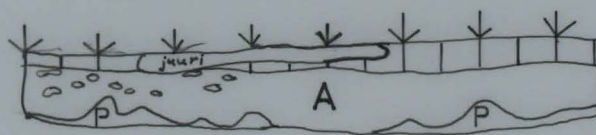

A Huuhtoutumiskerros

P Puhdas hiekka

—|1046/3780
|

—|1048/3780
|

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

M.Heikkinen 1986

ASUINKUOPPA NR 246

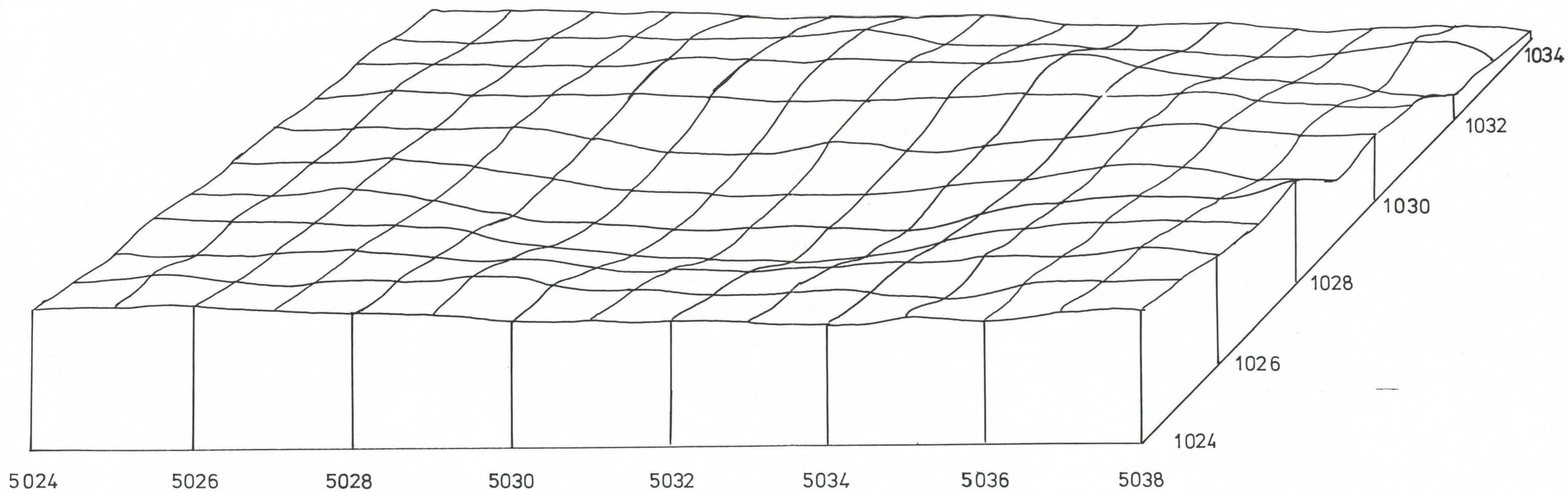
pintavaaituksiin perustuva verkkoprojektio

atsimuutti 300°

kallistuskulma 45°

mk 1:50 2m

piirt. M.Heikkinen

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

M.Heikkinen 1986

ASUINKUOPPA NR 246

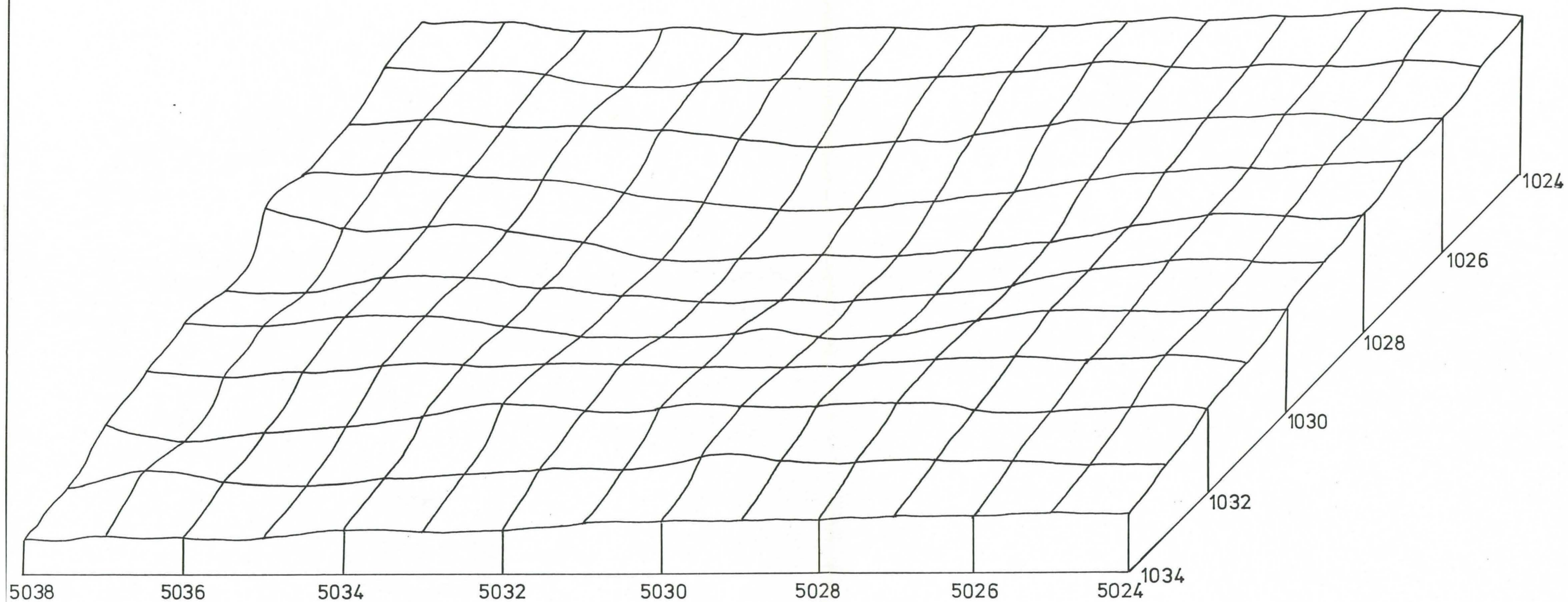
pintavaaituksiin perustuva verkkoprojektio

atsimuutti 120°

kallistuskulma 45°

mk 1:50 2m

piirt. M. Heikkinen

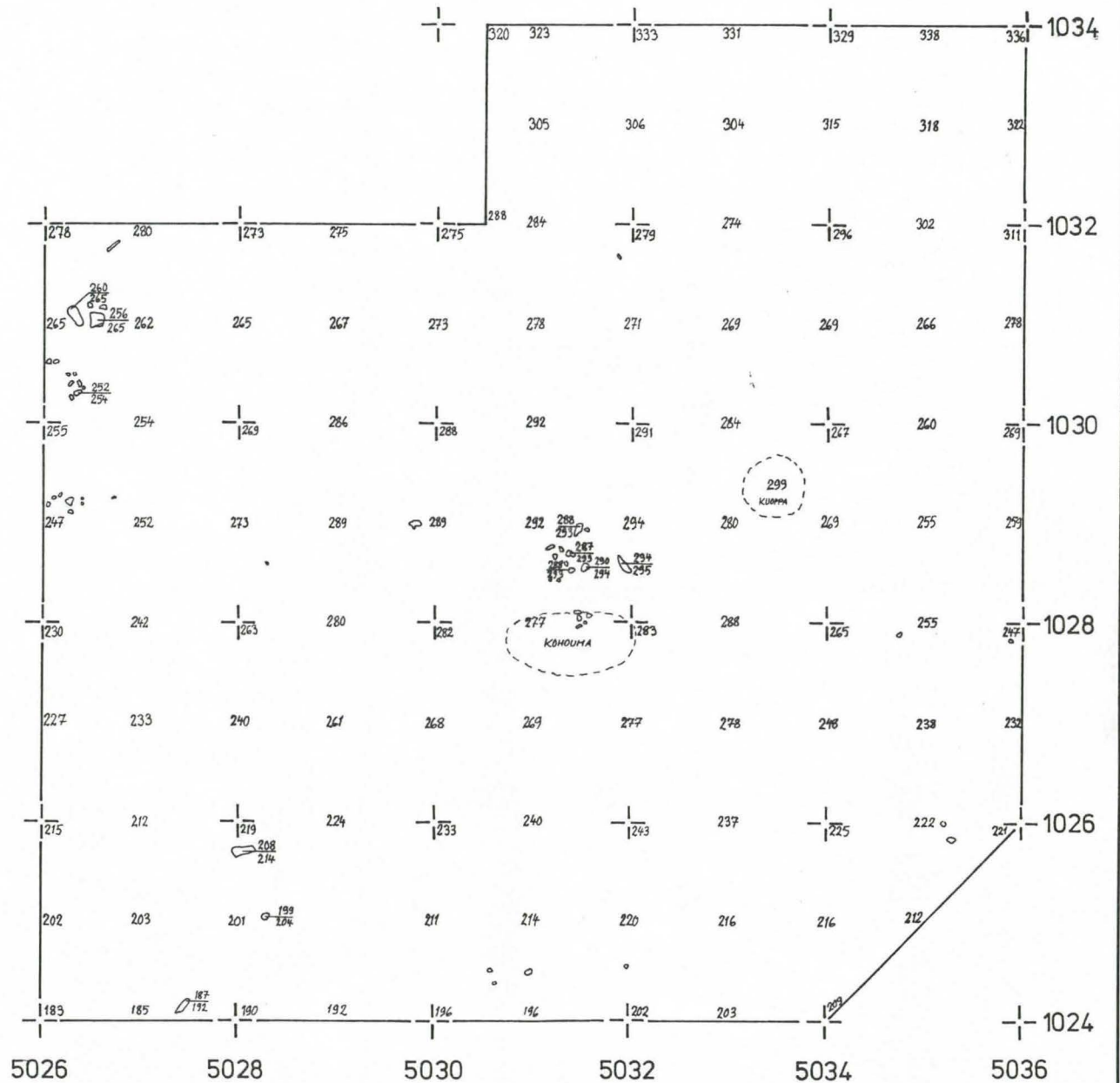
TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Marjku Heikkinen 1986

Tasokartta , taso 0

Mk 1:50 , kp 59 = 055(56.71m mpy)

Piirt. T.Pärssinen

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

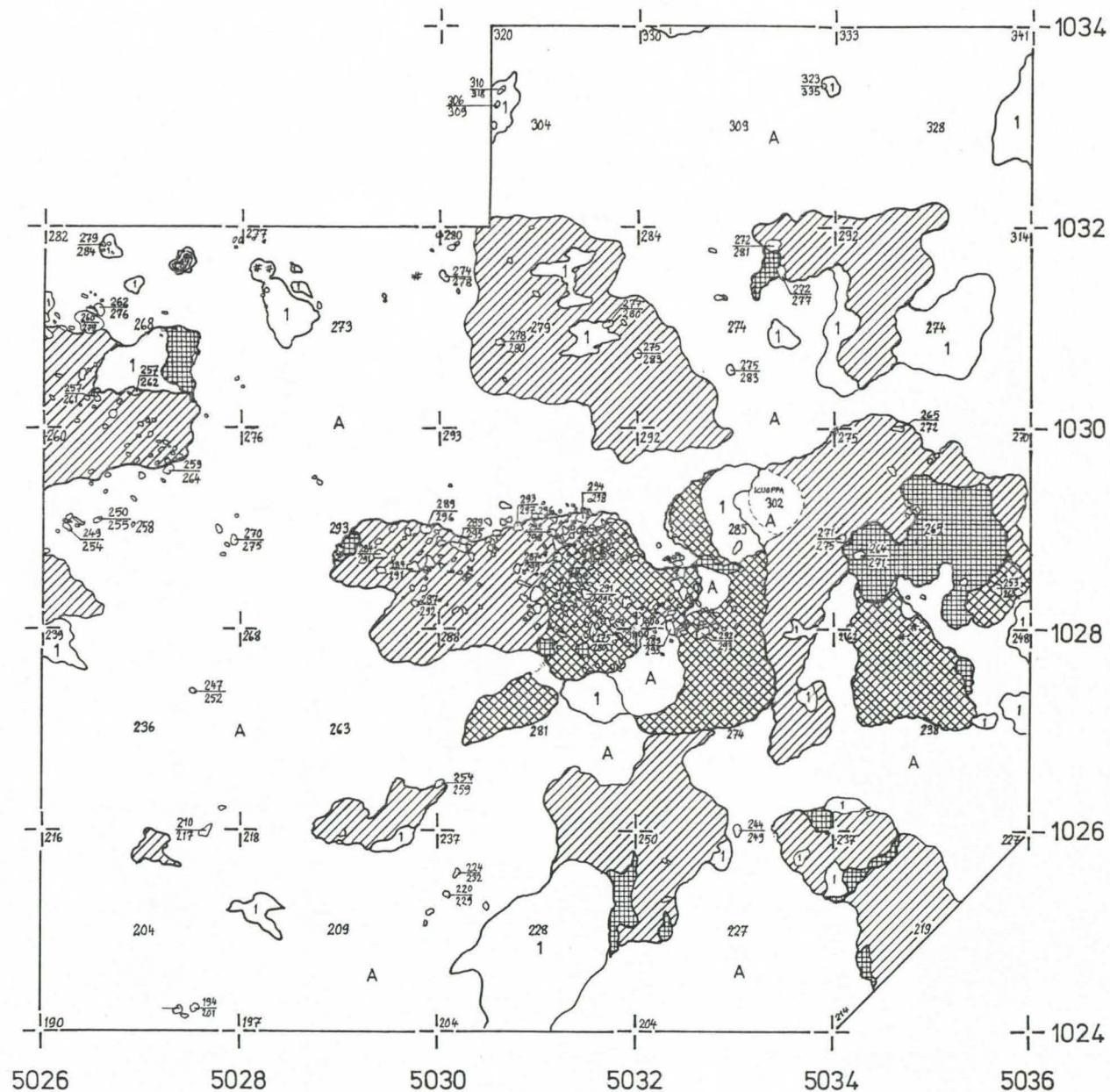
Tasokartta, taso 1

Mk 1:50, kp 59 = 055 (56.71 m mpy)

Piirt. T.Pärssinen

0 2m

- Likamaa
- Palanut hiekka
- Punaiseksi värjäytynyt hiekka
- A Huuhtoumiskerros
- 1 Ruskea hiekka
- * Hiili

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

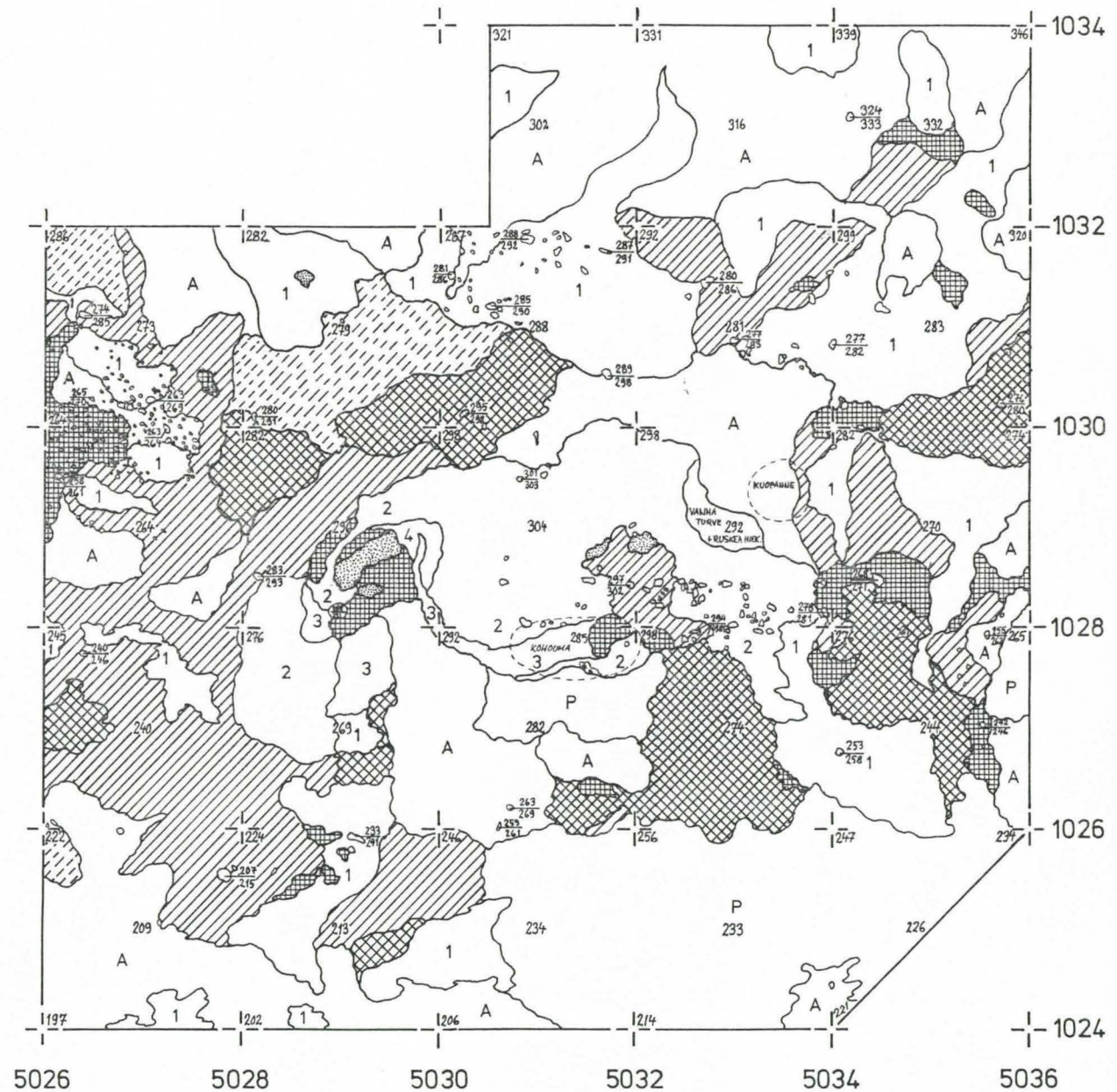
Tasokartta, taso 2

Mk 1:50, kp 59 = 055 (56.71m mpy)

Piirt. T.Pärssinen

0 2m

- Likamaa
- Palanut hiekka
- Heikko likamaa
- Punaiseksi värjäytynyt hiekka
- Mangaanihiekkä
- A Huuhtoutumiskerros
- 1 Ruskea hiekka
- 2 Harmaa, hieno hiekka
- 3 Ruskea, hieno hiekka
- 4 Puhdas, hieno hiekka
- P Puhdas hiekka

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

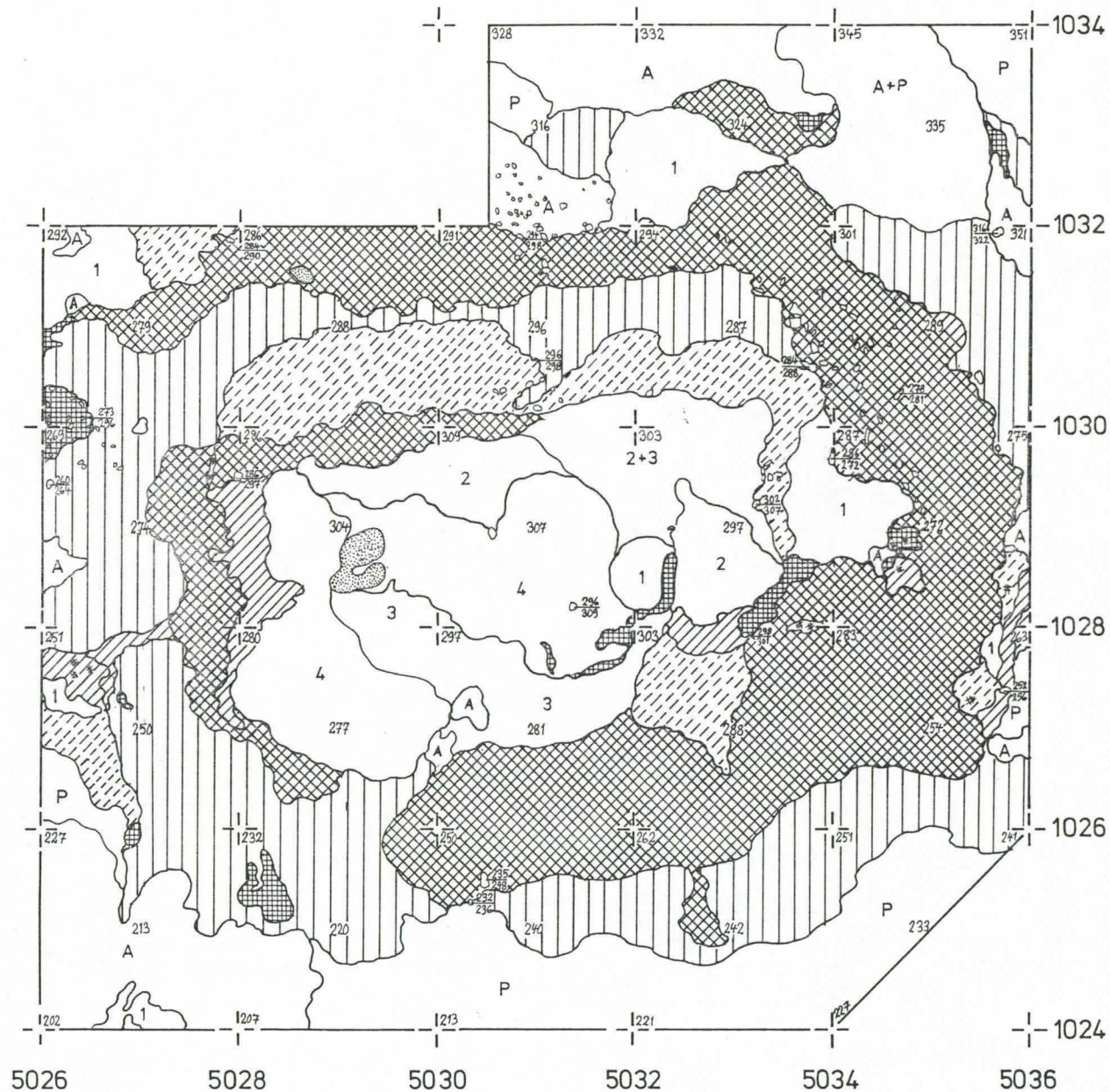
Tasokartta , taso 3

Mk 1:50, kp 59 = 055 (56.71m mpy)

Piirt. T.Pärssinen

0 2m

- Likamaa
- Heikko likamaa
- Kulttuurimaa
- Palanut hiekka
- Punaiseksi värjäytynyt hiekka
- Mangaanihiekka
- A Huuhtoutumiskerros
- 1 Ruskea hiekka
- 2 Harmaa,hieno hiekka
- 3 Ruskea ,hieno hiekka
- 4 Puhdas,hieno hiekka
- P Puhdas hiekka

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

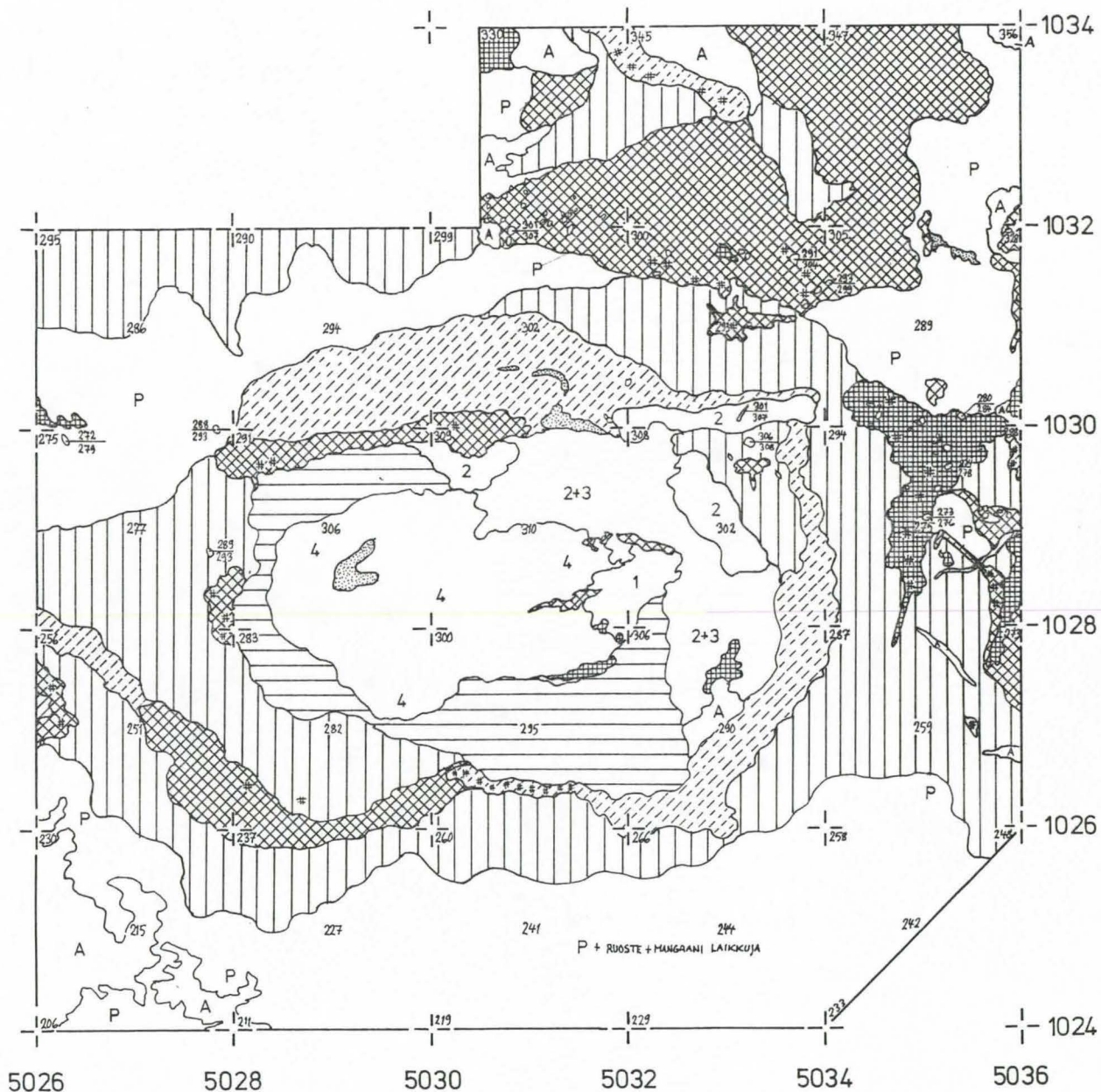
Tasokartta, taso 4

~~Mk 1:50~~, kp 59 = 055 (56.71 m mpy)

Piirt. T. Pärssinen

0 2m

- Likamaa
- Heikko likamaa
- Kulttuurimaa
- Hieno kulttuurimaa
- Palanut hiekka
- Punaiseksi värjäytynyt hiekka
- Mangaanihiekka
- A Huuhtoutumiskerros
- 1 Ruskea hiekka
- 2 Harmaa, hieno hiekka
- 3 Ruskea, hieno hiekka
- 4 Puhdas, hieno hiekka
- P Puhdas hiekka

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

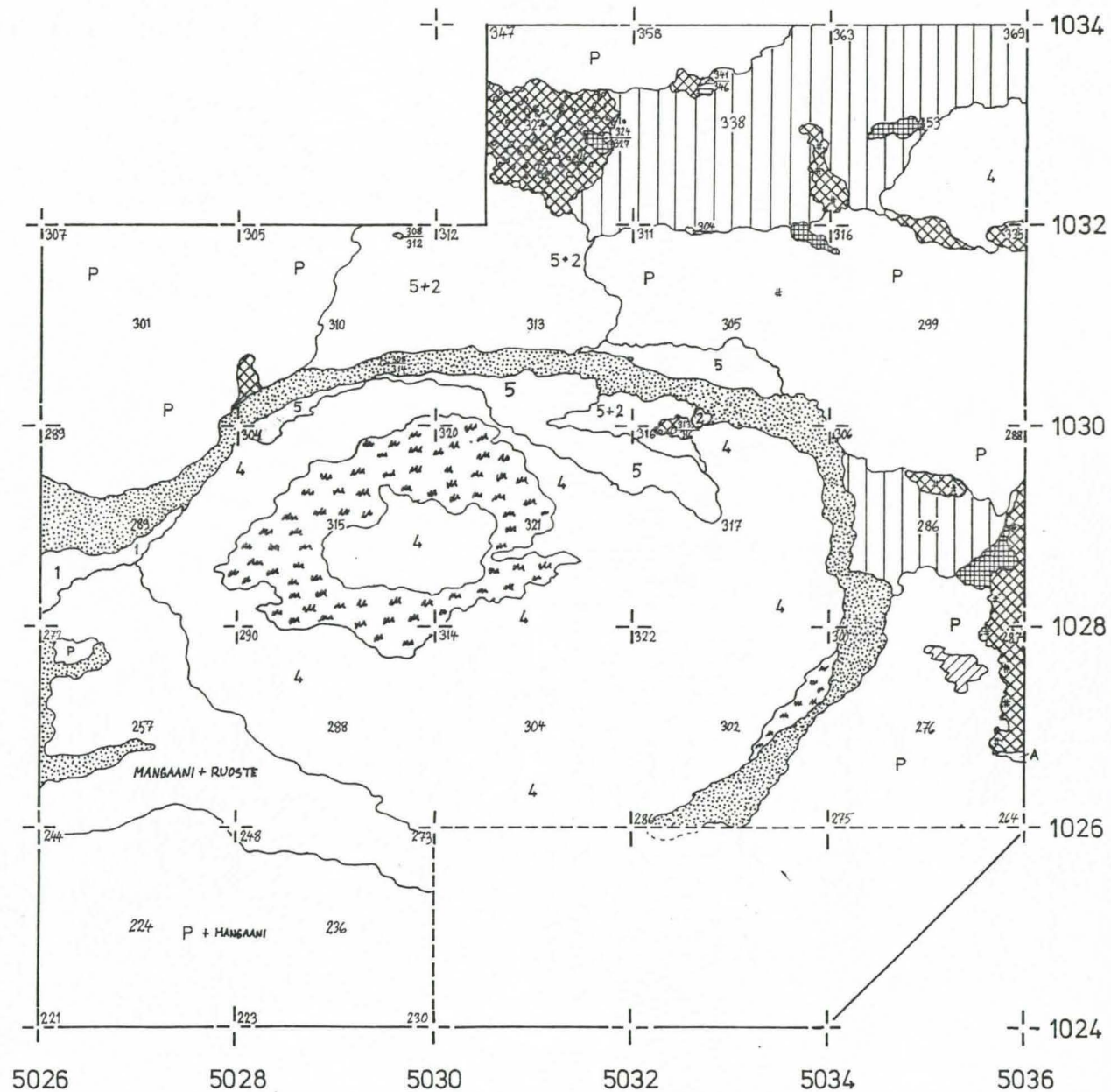
Tasokartta , taso 6

Mk 1:50, kp 59=055 (56.71m mpy)

Piirt. T.Pärssinen

0 2m

- Likamaa
- Kulttuurimaa
- Palanut hiekka
- Punaiseksi värjäytynyt hiekka
- Mangaanihiekkä
- Ruostehiekka
- A Huuhtoutumiskerros
- 1 Ruskea hiekka
- 2 Harmaa , hieno hiekka
- 3 Ruskea , hieno hiekka
- 4 Puhdas , hieno hiekka
- 5 Punaruskea hiekka
- P Puhdas hiekka

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

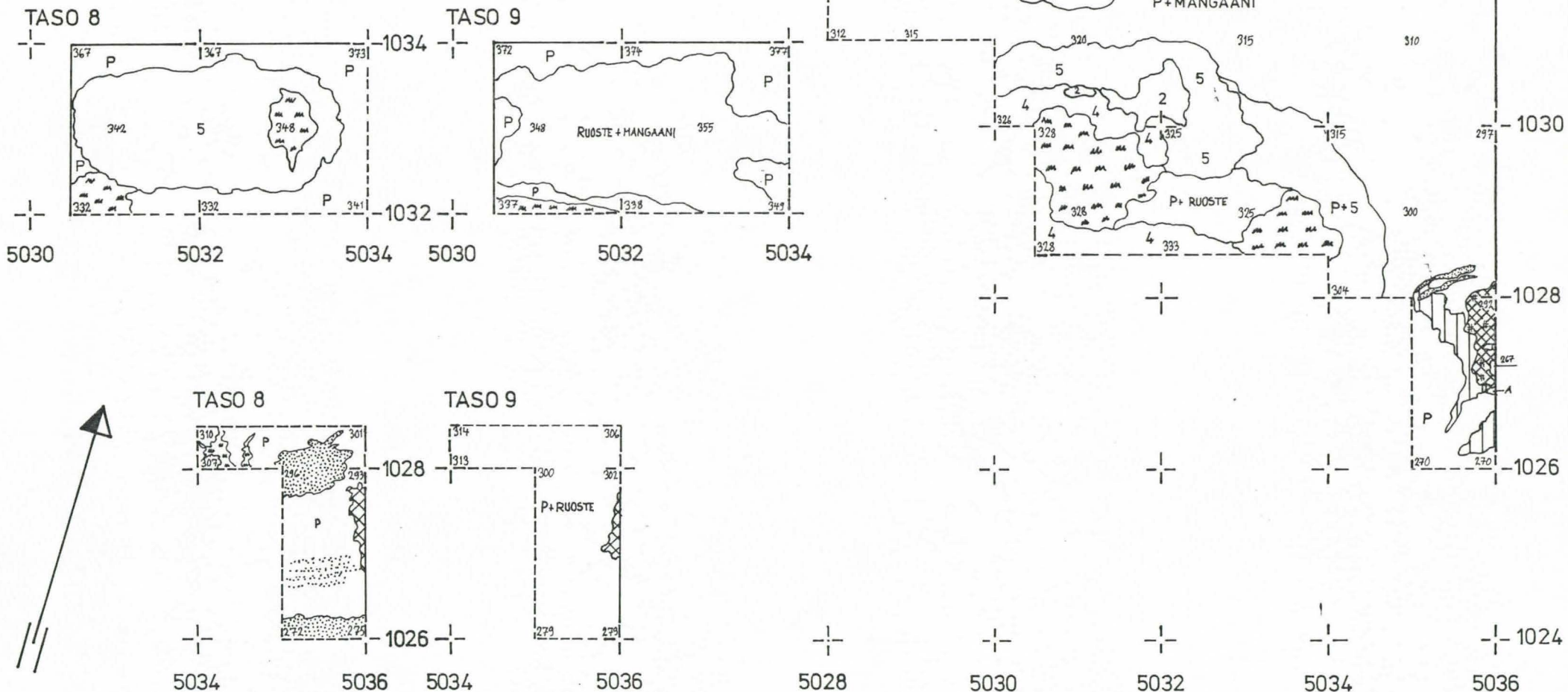
Tasokartta, tasot 7,8,9

Mk 1:50, kp 59=055 (56.71m mpy)

Piirt. T.Pärssinen

	Likamaa	4	Puhdas, hieno hiekka
	Kulttuurimaa	5	Punaruskea hiekka
	Ruostehiekka		
	Mangaanihiekka		
P	Puhdas hiekka		

0 2m

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

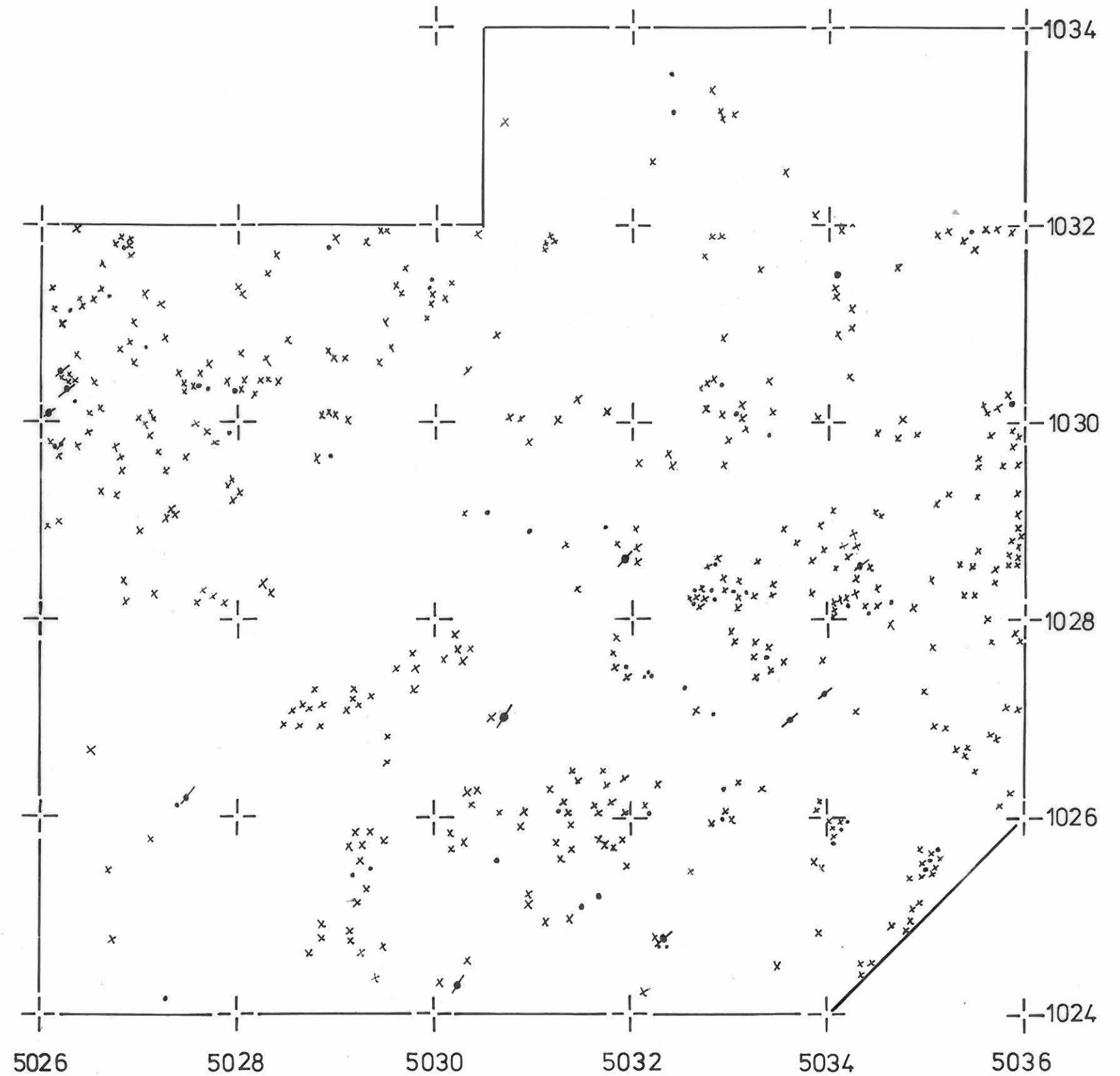
Löytökartta, taso 1

Mk 1:50, kp 59=055 (56.71mmpy)

Piirt. M. Heikkinen

0 2m

- × KVARTSI
- LIUSKE
- ▧ LIUSKE-ESINE
- ▲ PALANUT LUU

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

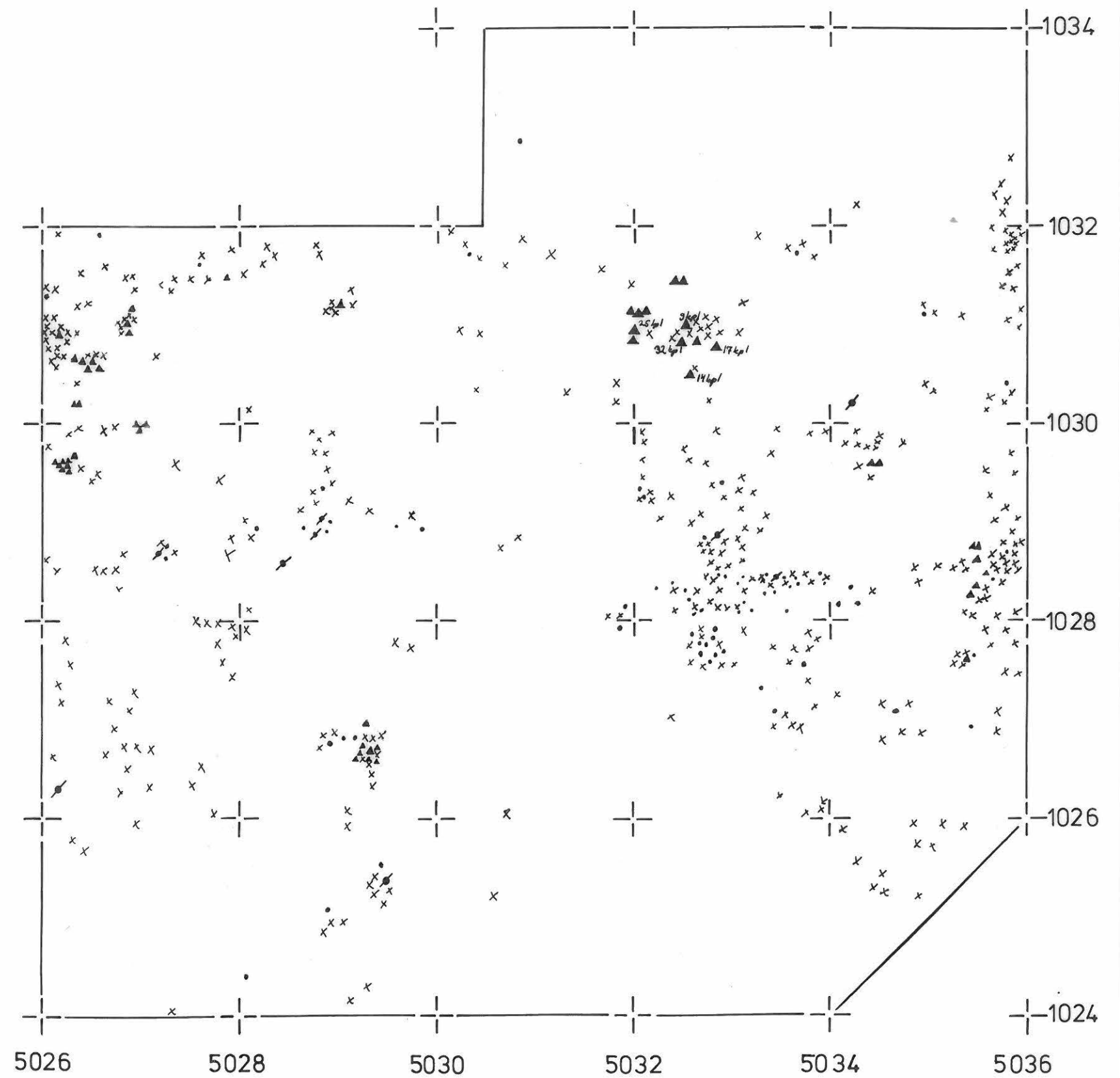
Löytökartta, taso 2

Mk 1:50, kp 59=055(56.71m mpy)

Piirt. M. Heikkinen

0 2m

- x KVARTSI
- LIUSKE
- ▧ LIUSKE-ESINE
- ▲ PALANUT LUU

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

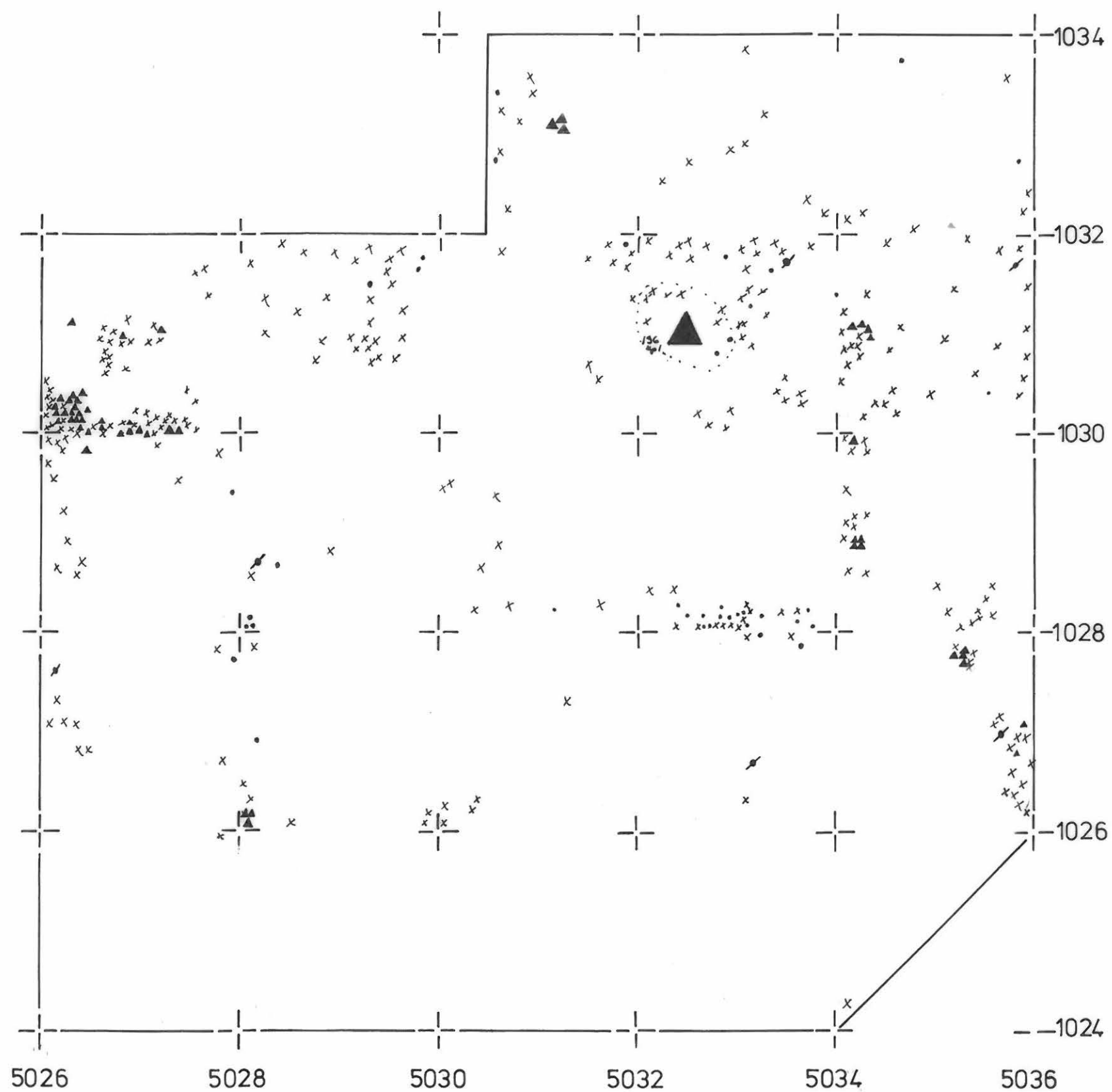
Löytökartta, taso 3

Mk 1:50, kp 59 = 055 (56 71m mpy)

Piirt. M. Heikkinen

0 2m

- x KVARTSI
- LIUSKE
- ◊ LIUSKE-ESINE
- ▲ PALANUT LUU

TERVOLA **47** TÖRMÄVAARA

Markku Heikkinen 1986

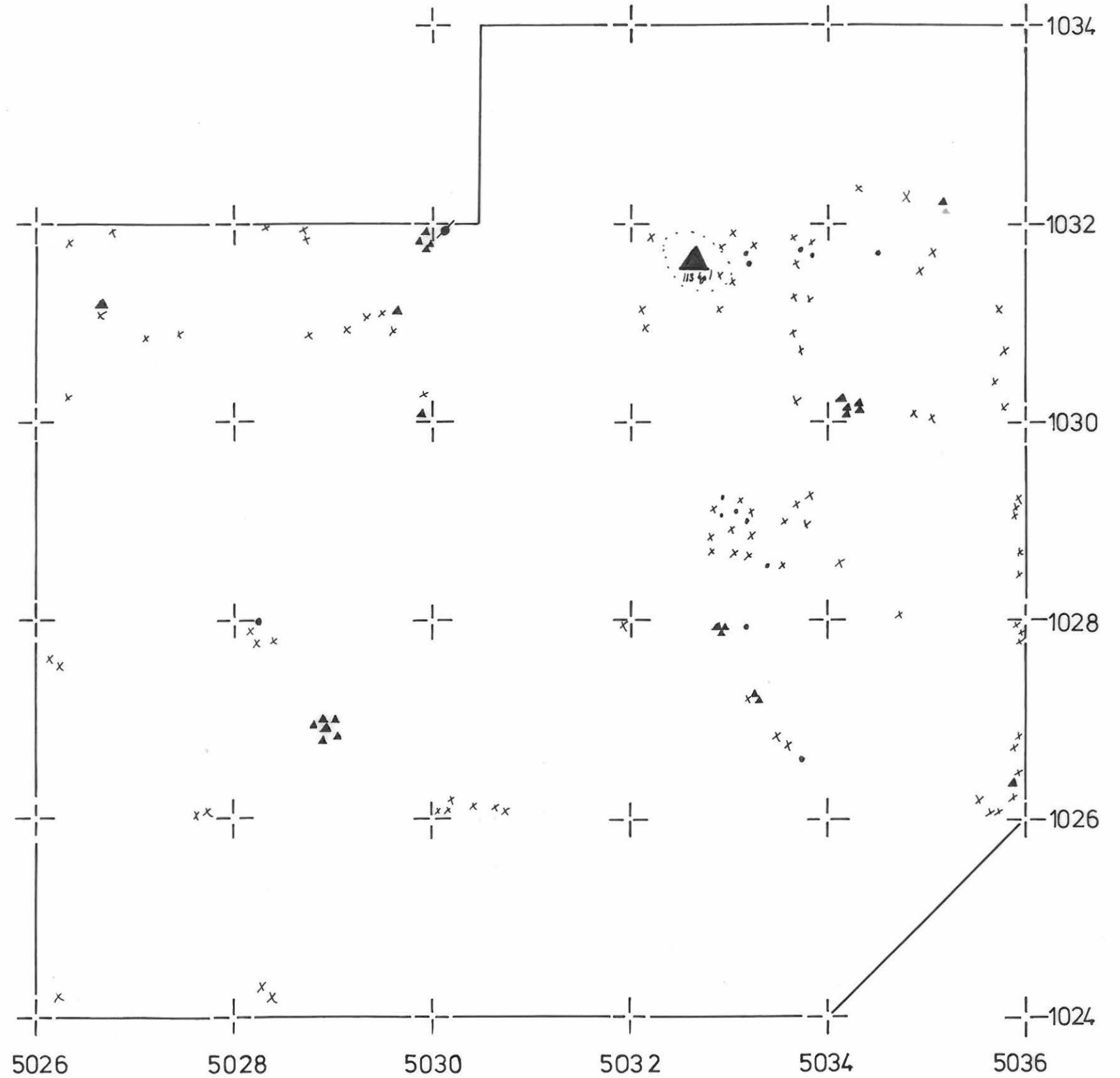
Löytökartta, taso 4

Mk 1: 50, kp 59 = 0 55 (56.71mmpy)

Piirt. M. Heikkinen

- x KVARTSI
- LIUSKE
- LIUSKE-ESINE
- ▲ PALANUT LUU

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA

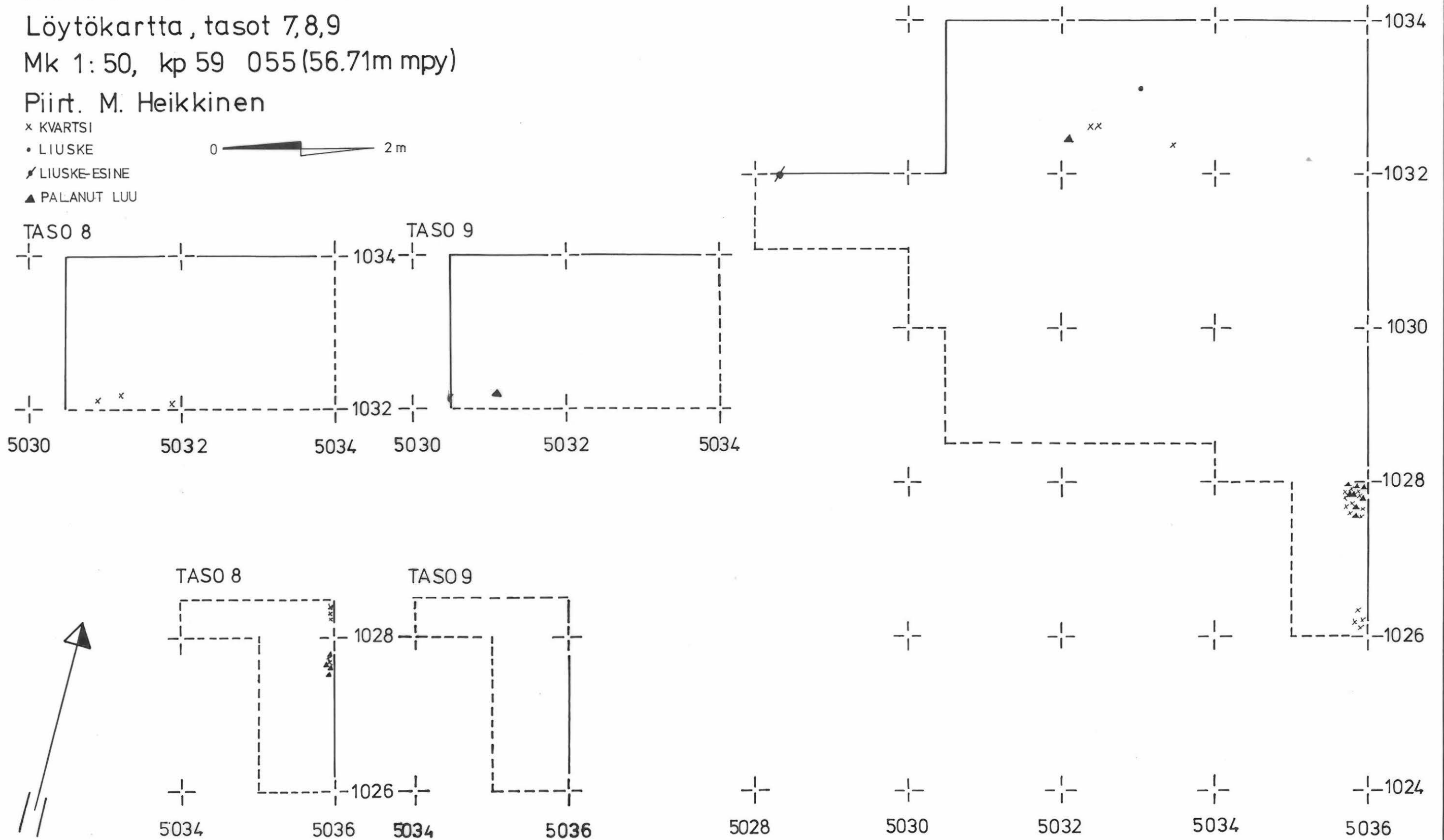
Markku Heikkinen 1986

Löytökartta, tasot 7,8,9

Mk 1:50, kp 59 055 (56.71m mpy)

Piirt. M. Heikkinen

- x KVARTSI
- LIUSKE
- / LIUSKE-ESINE
- ▲ PALANUT LUU

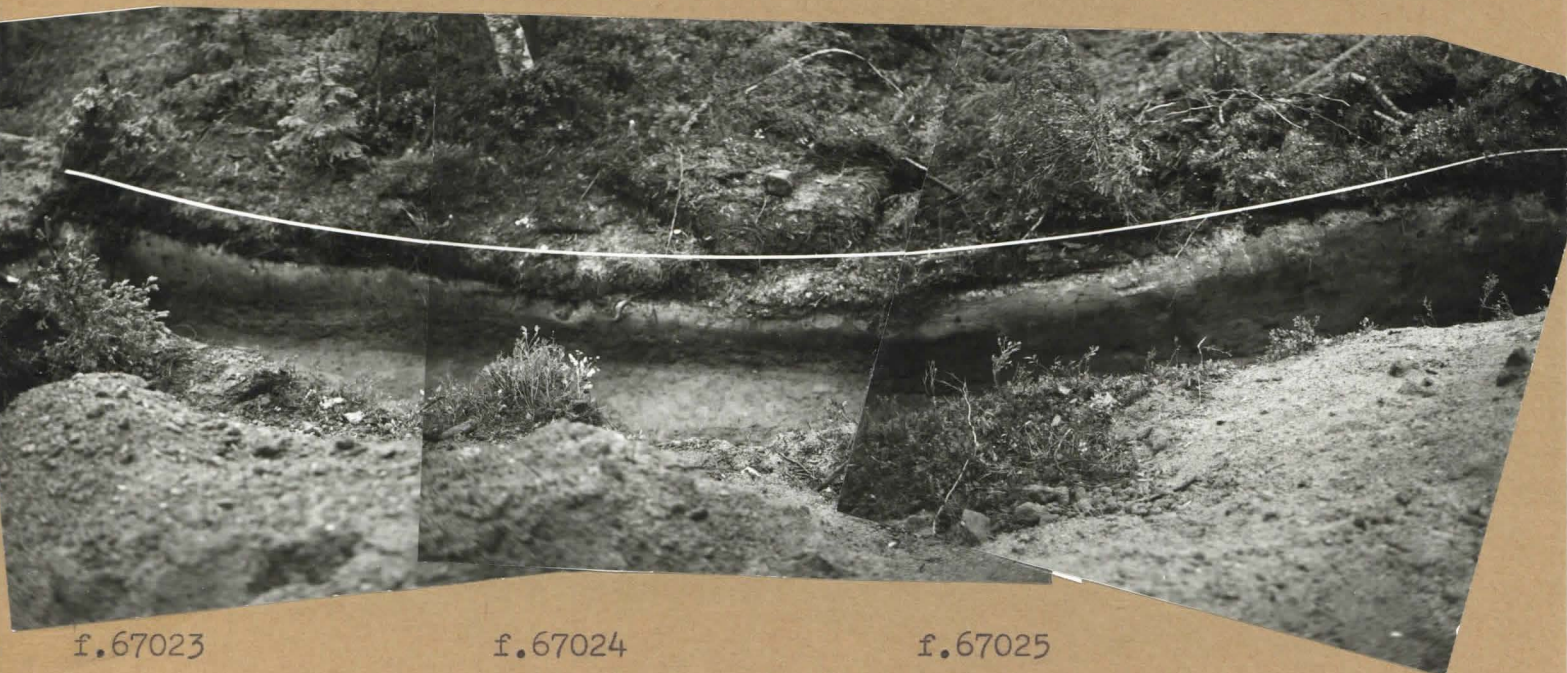
TERVOLA 49 TÖRMÄVAARA

M.Heikkinen 1986

f. 67083

Kuva 1. Tervola Törmävaara. Kuva luoteesta.

f.67023

f.67024

f.67025

Kuvat 2-4. Tervola 49 Törmävaara. Koeoja 1134-1140/
4180:n itäprofiili asuinluoppa nr 190 koh-
dalla. Kuva lounaasta.

Foto: M. Heikkinen 1986

TERVOLA 50 ja 48 TÖRMÄVAARA
M.Heikkinen 1986

f.67028

Kuva 5. Tervola 50 Törmävaara.
Koekuoppa 1042/3700:n itä-
profiili, jossa sijaitsee
liesikiveys. Kuva idästä.

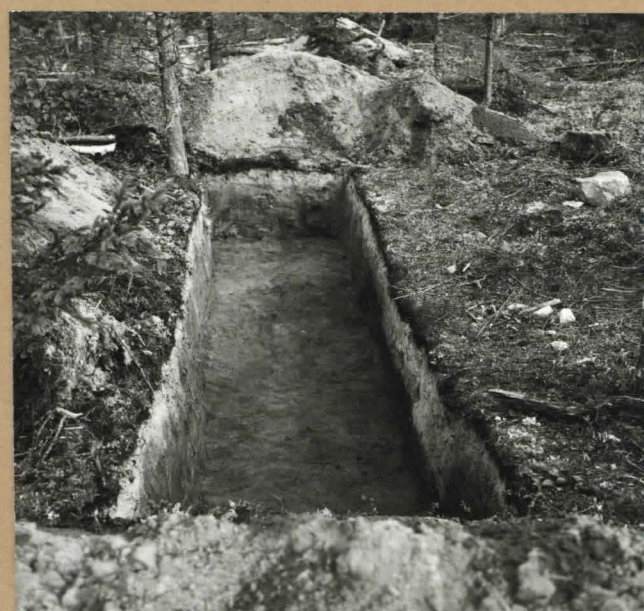
f.67029

Kuva 6. Tervola 48 Törmävaara.
Koekuoppa 1205-09/3459
asuinkuoppa nr. 89 koh-
dalla. $z = -20$. Kuva kaakosta.

f.67030

Kuva 7. Tervola 48 Törmävaara.
Kts.ed. $z = -30$.

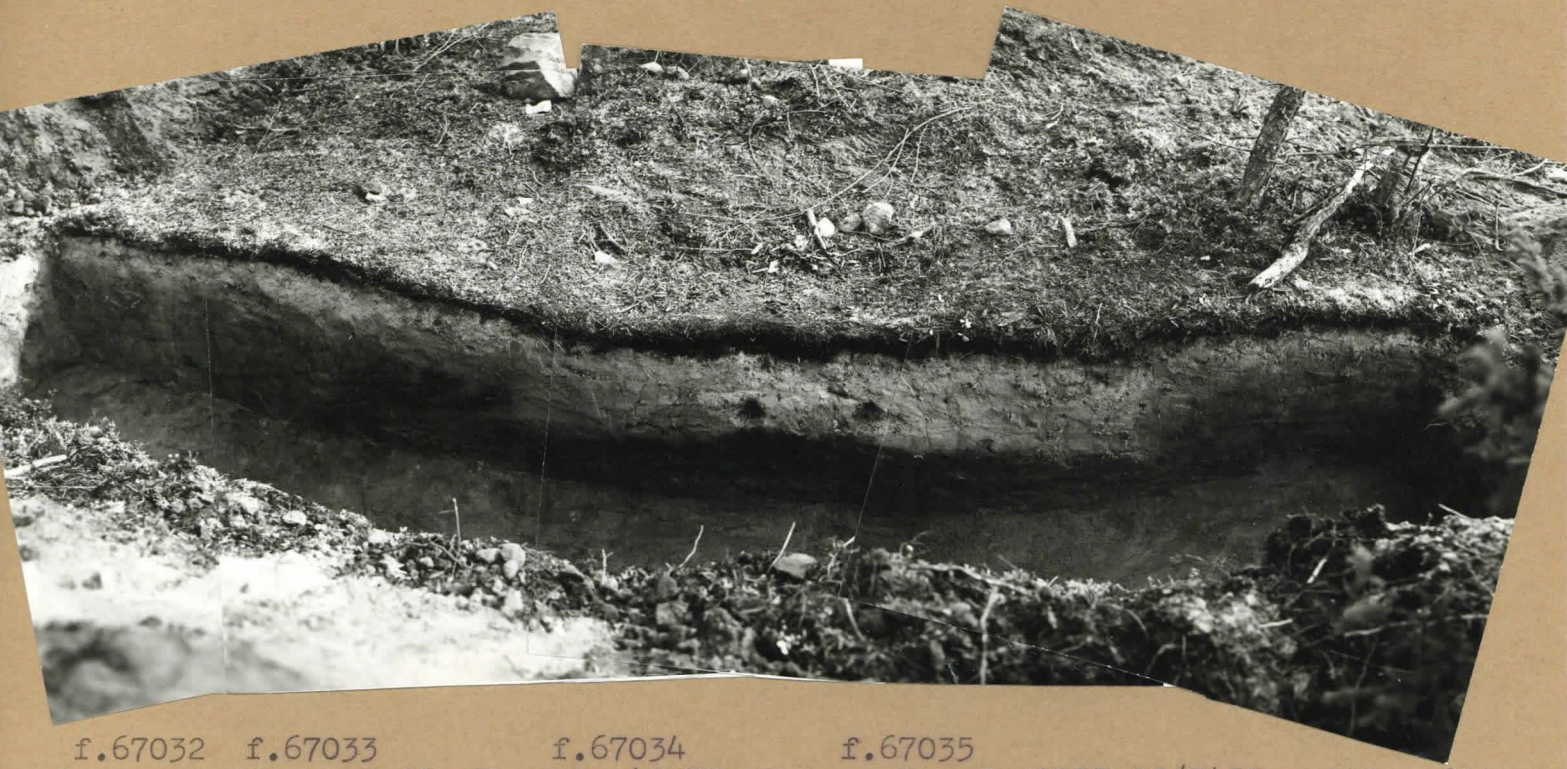

f.67031

Kuva 8. Tervola 48 Törmävaara.
kts.ed. $z = -50$.

TERVOLA 48 TÖRMÄVAARA

M.Heikkinen 1986

f.67032

f.67033

f.67034

f.67035

Kuvat 9-12. Tervola 48 Törmävaara. Koeoja 1205-09/3459:n itäprofiili. Kuva lounaasta.

f.67036

Kuva 13. Tervola 48 Törmävaara. Koekuoppa 1270/3380:n länsiprofiili. Vanhan turvekerroksen yläpuolella uusi hiekka- ja turvekerros. Kuva koillisesta.

f.67037

Kuva 14. Tervola 48 Törmävaara. Koekuoppa 1138/3320. Vanhan maapinnan peittää maakerrokset, jotka on kaivettu takana näkyvästä kuopasta. Kuva koillisesta.

TERVOLA 48 ja 47 TÖRMÄVAARA
M.Heikkinen 1986

f.67038 Tervola 48 Törmävaara
Kuva 15. Koekuoppa 1126/3240:n itä-
profiili, jossa sijaitsee
liesikiveys. Kuva lounaasta.

f. 67039
Kuva 16. Tervola 47 Törmävaara.
Asuinkuoppa nr.246 ennen
kaivausta. Kuva lounaasta.

f.67041
Kuva 17-18. Asuinkuoppa nr. 246 paalutettuna. Kuva
lounaasta.

f.67040

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA
M.Heikkinen 1986

f.67042

Kuva 19. Lohko B (1028 50-1032 00/
5026 00-5030 50), taso 0.
Kuva idästä.

f.67043

Kuva 20. Lohko C (1024 00-1028 50/
5030 50-5036 00), taso 0.
Kuva lännestä.

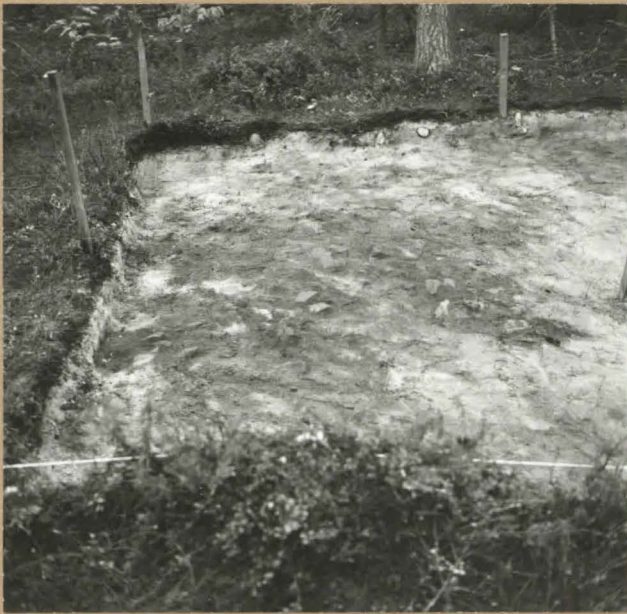
f.67044

Kuva 21. Taso 1:tä kaivetaan.

f.67045

Kuva 22. Lohko B, taso 1. Kuva
idästä.

f.67046

Kuva 23. Lohko B, taso 1. Länsireunan kiveystä. Kuva kaakosta.

f.67047

Kuva 24. Lohko B, taso 1. Kiveystä ruudussa 1028 50-1029 00/5028 00-5030 50. Kuva lounaasta.

f.67048

Kuva 25. Lohko c, taso 1. Kiveystä ruudussa 1027 50-1028 50/

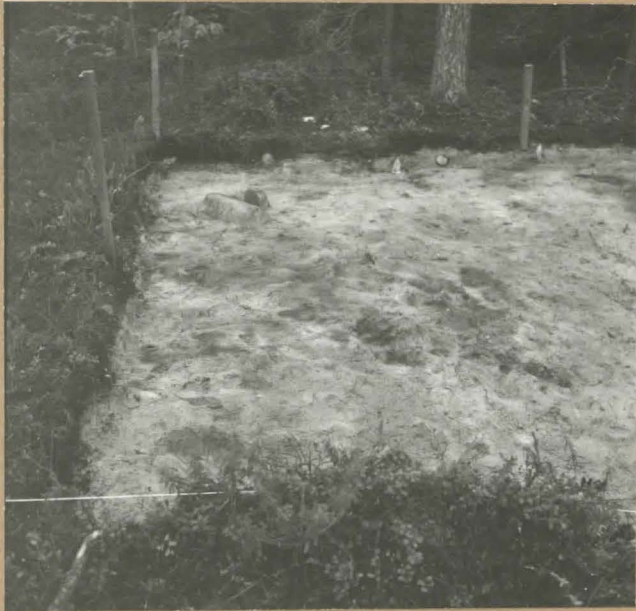
5030 50-5032 00. Kuva koillisesta.

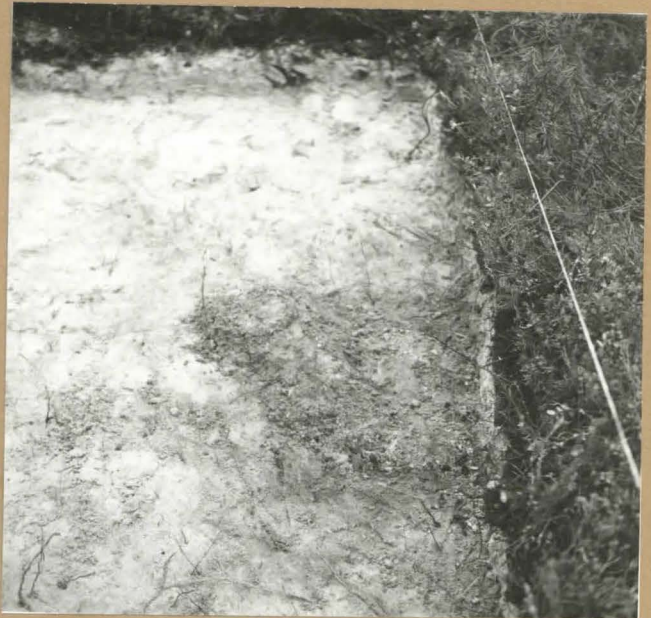
f.67049

Kuva 26. Lohko B, taso 2. Kuva idästä.

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA
M.Heikkinen 1986

f.67050
Kuva 27. Lohko B, taso 2. Länsi-
reunan kiveystä. Kuva
kaakosta.

f.67051
Kuva 28. Lohko B, taso 2. Tumma
mangaanimöykky. Kuva lou-
naasta.

f.67052
Kuva 29. Lohko C, taso 2. Kive-
ystä ruudussa 1028 00- 1028 5
1028 50/5030 50-5034 00.
Kuva koillisesta.

f.67053
Kuva 30. Lohko B, taso 3. Kuva ete-
lästä.

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA
M.Heikkinen 1986

f.67054
Kuva 31. Lohko C, taso 3. Kiveystä
ruudussa 1028 00-1028 50/
5030 50-5034 00. Kuva koil-
lisesta.

f.67056 f.67055
Kuvat Lohko B:n itäprofiili 1028 50-1032 00/5030 50.
32-33. Kuva lounaasta.

f.67057

f.67058

f.67059

Kuvat 34-36. Lohko B:n eteläprofiili 1028 50/5026 00/ 5030 50. Kuva luoteesta.

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA
M. Heikkinen 1986

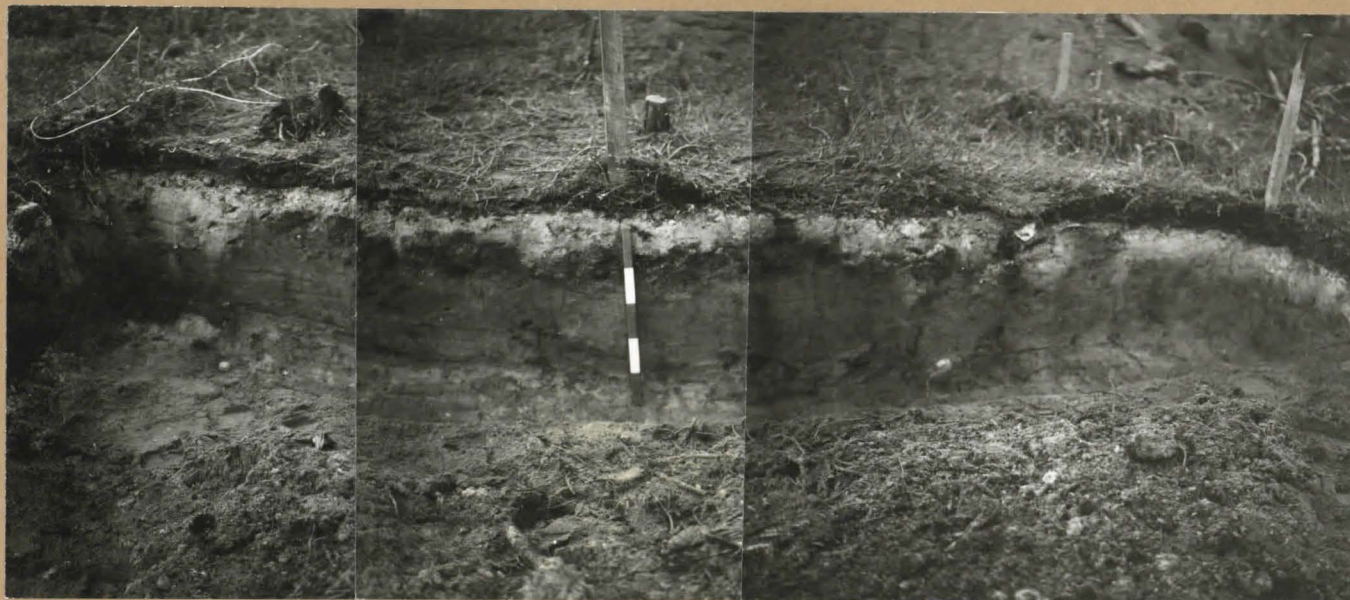
f.67060

f.67061

f.67062

Kuvat 37-39. Lohko C:n länsiprofiili 1024 00-1028 50/5030 50. Kuva koillisesta.

Foto: M. Heikkinen 1986

f.67063

f.67064

f.67065

Kuvat 40-42. Lohko B:n länsiprofiili 1028 50-1032 00/5026 00.
 Kuva koillisesta.

TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA
 M. Heikkinen 1986

f.67067

f.67068

f.67069

Kuvat 43-45. Lohko C:n pohjoisprofiili 1028 50/5030 50-5036 00.
 Kuva kaakosta.

f.67077 f.67078 f.67079 f.67080
 KUVAT 54-57. Lohko D:n itäprofiili 1027 00-1032 00/5036. Kuva lounaasta.

f.67082- f.67081
 Kuvat 58-59. Lohko D, taso 6. Kiveystä ruudussa 1032 00-103400/5030 50-5032 00.
 Kuva koillisesta. Foto: M. Heikkinen 1986

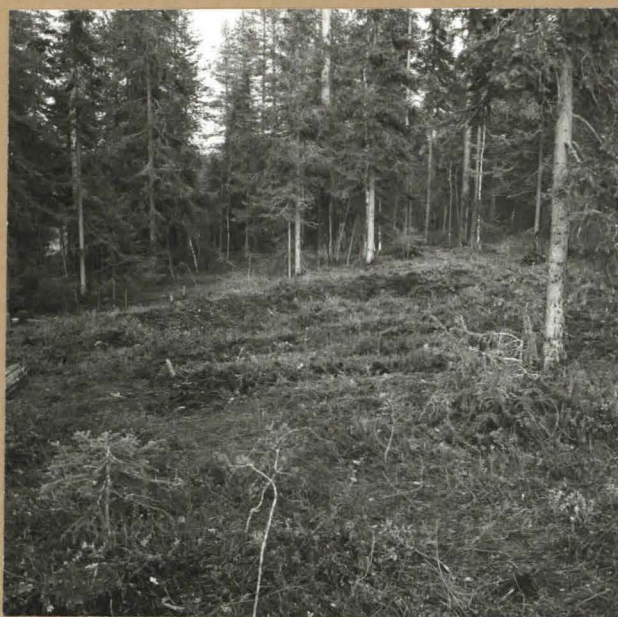
TERVOLA 47 TÖRMÄVAARA
M.Heikkinen 1986

f.67084
Kuva 60. Lohko D:n itäprofiili
1032 00-1034 00/ 5036 00.
Kuva lounaasta.

f.67085
Kuva 61. Lohko D:n länsiprofiili
1032 00-1034 00/5030 50.
Kuva koillisesta.

f.67086
Kuva 62. Asuinkuoppa peitettynä.
Kuva lounaasta.

TERVOLA 41 TÖRMÄVAARA

M.Heikkinen 1986

f.67026

Kuva 63. Metsäaurattua asuipaikkaa. Kuva pohjoisesta.

f.67027

Kuva 64. Palaneita kiviä ja kvartseja aurausojassa. Kuva pohjoisesta.

LIITE 1

Törmävaaran löydöt:

- TERVOLA 26: KM 12182:1-3, diar. 30.7.1949
 KM 12216 , diar. 24.8.1949
 KM 14021:1-2, diar. 17.12.1956
 KM 22590 , diar. 29.11.1984
- TERVOLA 27: KM 12183 , diar. 30.7.1949
 KM 14022:1-2, diar. 17.12.1956
 KM 18233:1-4, diar. 22.9.1970
- TERVOLA 28: KM 13492:1-5, diar. 17.6.1954
 KM 22076, , diar. 28.10.1983
 KM 22597:1-14, diar. 5.12.1984
- TERVOLA 30: KM 14024:1-5, diar. 17.12.1956
 KM 18238:1-8, diar. 22.9.1970
 KM 19008:1-1348, diar. 14.12.1972
 KM 21599:1-758, diar. 18.10.1982
 KM 22070:1-2131, diar. 27.10.1984
 KM 22481:1-2317, diar. 22.10.1984
 KM 23399:1- , diar. 21.10.1986
- TERVOLA 37: KM 18232:1-5, diar. 22.9.1970
- TERVOLA 38: KM 18234:1-8, diar. 22.9.1970
- TERVOLA 39: KM 18235:1-2, diar. 22.9.1970
- TERVOLA 40: KM 18239:1-13, diar. 22.9.1970
 KM 19007:1-605, diar. 14.12.1972
 KM 22781:1-2, diar. 29.3.1985
 KM 22961:1-10, diar. 7.11.1985
- TERVOLA 41: KM 18240:1-6, diar. 22.9.1970
 KM 22071:1-42, diar. 27.10.1983
 KM 22482:1-27, diar. 22.10.1984
 KM 23404:1-3, diar. 21.10.1986
- TERVOLA 42: KM 11703 , diar. 11.4.1947 (=TERVOLA 24)
 (=TERVOLA 24) KM 13430:1-2, diar. 17.1.1954 "
 KM 14023:1-2, diar. 17.12.1956 "
 KM 18236:1-3, diar. 22.9.1970 "

- KM 18237:1-2, diar. 22.9.1970 (=TERVOLA 24)
KM 18241:1-4, diar. 22.9.1970
KM 19009:1-83, diar. 14.12.1972 (=TERVOLA 42)
KM 19010:1-68, diar. 14.12.1972
KM 20611:1-961, diar. 5.10.1979
- TERVOLA 44: KM 20688:1-7, diar. 19.12.1979
KM 22599:1-12, diar. 5.12.1984
- TERVOLA 45: KM 20689 , diar. 19.12.1979
KM 22598:1-2, diar. 5.12.1984
- TERVOLA 46: KM 20690:1-5, diar. 19.12.1979
KM 22596:1-12, diar. 5.12.1984
- TERVOLA 47: KM 20691:1-3, diar. 19.12.1979
KM 20988:1-53, diar. 28.11.1980
KM 20966:1-8, diar. 7.11.1985
KM 23403:1-340, diar. 21.10.1986
- TERVOLA 48: KM 20692:1-3, diar. 19.12.1979
KM 22072:1-26, diar. 27.10.1983
KM 22911:1-740, diar. 15.10.1985
KM 23400:1-53, diar. 21.10.1986
- TERVOLA 49: KM 20989:1-27, diar. 19.12.1979
KM 21600:1-24, diar. 29.3.1982
KM 22779:1-8, diar. 29.3.1985
KM 22780 , diar. 29.3.1985
KM 22961: , diar. 7.11.1985
KM 23402:1-15; diar. 21.10.1986
- TERVOLA 50: KM 23401:1-28, diar. 21.10.1986
- TERVOLA 51: KM 22074:1-78, diar. 27.10.1983
KM 22570 , diar. 20.11.1984
- TERVOLA 52: KM 22075:1-24, diar. 27.10.1983
- TERVOLA 53: KM 22077 , diar. 28.10.1983
KM 22595:1-19, diar. 5.12.1984
- TERVOLA 54: KM 22594:1-18, diar. 5.12.1984
- TERVOLA 55: KM 22592:1-3, diar. 30.11.1984
- TERVOLA 55b: KM 22782, diar. 29.3.1985

LIITE 3

TERVOLA 56: KM 22600:1-21, diar. 5.12.1984

TERVOLA 101:KM 23489:1-5, diar. 15.12.1986